

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΙΧΘΥΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: ΤΠΕ και Τρίτη ηλικία

Σέττου Μαρία

ΒΟΛΟΣ 2024

UNIVERSITY OF THESSALY
DEPARTMENT OF ICTHYOLOGY AND AQUATIC ENVIRONMENT
DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION

JOINT POSTGRADUATE STUDIES PROGRAMME
«EDUCATION FOR SUSTAINABILITY AND THE ENVIRONMENT»
JOINT POSTGRADUATE MASTER'S THESIS

Θέμα: ΤΠΕ και Τρίτη ηλικία

Σέττου Μαρία

VOLOS 2024

© ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, 2022 Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (Μ.Δ.Ε.), η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον και τα λοιπά αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και της φοιτήτριας, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου εκπονήθηκε η Μ.Δ.Ε. καθώς και τον Επιβλέποντα Καθηγητή και την Επιτροπή Αξιολόγησης.

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρίτσας, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας, Επιβλέπων

....., Καθηγητής/τρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Μέλος

....., Καθηγήτρια/της, Μέλος

ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

Την παρούσα διπλωματική εργασία την αφιερώνω σε όλους αυτούς τους αφανείς ήρωες της ζωής μου, που με στηρίζουν σε κάθε μου βήμα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δρίτσα για την καθοδήγηση του στην διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας, καθώς αφιέρωσε χρόνο για τη συνεχή υποστήριξη της διπλωματικής μου.

Ευχαριστώ θερμά και όλους τους δασκάλους μου κατά καιρούς, μιας και χωρίς τη συμβολή τους δεν θα είχα φτάσει εδώ. Ιδιαίτερα ευχαριστώ την οικογένεια μου για την συνεχή ενθάρρυνση και ηθική υποστήριξη στη διάρκεια των σπουδών μου.

Βόλος, Φεβρουάριος 2024

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	9
Abstract	10
1.Κεφάλαιο 1 ^ο : Τρίτη ηλικία	12
1.1.Ηλικιωμένοι- Ορισμός της τρίτης ηλικίας	12
1.2.Εννοιολογική προσέγγιση της τρίτης ηλικίας	13
1.3.Χαρακτηριστικά της τρίτης ηλικίας	15
1.4.Δημογραφικά στοιχεία του πληθυσμού ως προς τη γήρανση.....	17
1.5.Τεχνολογία και ποιότητα ζωής στην τρίτη ηλικία-εννοιολογικές προσεγγίσεις.....	19
2.Κεφάλαιο 2 ^ο : Τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας.....	22
2.1.Ορισμοί.....	22
2.2.Είδη νέων τεχνολογιών -ΤΠΕ	23
2.3.Χρήση ΤΠΕ στην τρίτη ηλικία.....	24
3.Κεφάλαιο 3 ^ο : Χρήση Τ.Π.Ε. -σχέση με Τρίτη ηλικία	26
3.1.ΤΠΕ ψηφιακός αναλφαριθμητισμός και κοινωνικές συνέπειες.....	26
3.2.Τεχνολογία- ηλικιωμένοι και ανεξάρτητη διαβίωση	26
3.3.Εκπαιδευτικές κρατικές δράσεις.....	28
3.4.Προβλήματα ΤΠΕ- Τρίτη ηλικία	29
3.5.Ανθρώπινο κεφάλαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση	30
3.5.1.Δεξιότητες χρήσης διαδικτύου.....	31
3.5.2.Προηγμένες δεξιότητες και ανάπτυξη	32
3.6.Χρήση Internet σε Ε.Ε. και Ελλάδα.....	32
3.7.Σύνδεση με τη βιβλιογραφία -Ανασκόπηση βιβλιογραφίας.....	35
Ερευνητικό μέρος.....	39
Κεφάλαιο 4: Ερευνητική Μεθοδολογία	39
4.1. Αναγκαιότητα και σπουδαιότητα της έρευνας.....	39
4.2. Σκοπός της έρευνας και Ερευνητικά ερωτήματα	39
4.3.Ποιοτική έρευνα.....	40
4.4.Ποιοτική συνέντευξη	41
4.5.Θεματική ανάλυση.....	42
4.5.1.Εφαρμογή θεματικής ανάλυσης.....	43
4.6.Χρόνος υλοποίησης της έρευνας.....	43
4.7.Συμμετέχοντες στην έρευνα -δείγμα	44
4.8.Σχεδιασμός-Διαδικασία	44
4.9.Δεοντολογία	45
4.10.Υλικό-οδηγός συνέντευξης	46
4.11.Προβλήματα που αντιμετώπισε η έρευνα	46

5.Κεφάλαιο 5º: Αποτελέσματα και συζήτηση	47
5.1.Κατηγορίες ανάλυσης	47
5.2.Ανάλυση αποτελεσμάτων- συζήτηση	47
5.3.Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων	68
5.3.1.Ερευνητικό ερώτημα 1º	68
5.2.2.Ερευνητικό ερώτημα 2º	70
5.2.3.Ερευνητικό ερώτημα 3º	71
Συμπεράσματα και προτάσεις	73
Βιβλιογραφία	75

Περίληψη

Η μεγέθυνση του πληθυσμού των ηλικιωμένων και η γοργή ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας είναι δύο τάσεις που χαρακτηρίζουν τον 21ο αιώνα και ειδικότερα τη Δύση. Οι νέες τεχνολογίες μετασχημάτισαν τον τρόπο οργάνωσης του βίου των ανθρώπων σε κοινωνικό και προσωπικό επίπεδο. Αυτοί που δεν έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες μειονεκτούν έναντι των υπολοίπων ιδίως η ηλικιωμένοι που ενίοτε μπαίνουν στο περιθώριο.

Σκοπό της παρούσας εργασίας αποτελούσε η διερεύνηση της επίδρασης που σημειώνουν οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην τρίτη ηλικία, επίσης τη χρήση του διαδικτύου και του υπολογιστή από τους ηλικιωμένους καθώς και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση από τα άτομα της τρίτης ηλικίας στην Ελλάδα.

Υλοποιήθηκε μία ποιοτική έρευνα με χρήση θεματικής ανάλυσης και για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκε κατάλληλα μια ημιδομημένη συνέντευξη αφού προωθήθηκε σε επιλεγμένα άτομα στην περιοχή του δήμου Λοκρών. Σύμφωνα με τα ευρήματα όσον αφορά τη χρήση και την κατοχή συσκευών τεχνολογίας αυτό επηρεάζεται από τις στάσεις γενικότερα των ατόμων απέναντι στην τεχνολογία σε συνάρτηση με το μορφωτικό επίπεδο, της ηλικίας και ενίοτε και οικονομικών λόγων.

Λέξεις κλειδιά: Τρίτη ηλικία, διαδίκτυο, ηλεκτρονικός υπολογιστής, ΤΠΕ

Abstract

The growth of the elderly population and the rapid development of information and communication technologies are two trends that characterize the 21st century and especially the West. New technologies have transformed the way people organize their lives on a social and personal level. Those who do not have the possibility to use the new technologies are at a disadvantage compared to the rest, especially the elderly who are sometimes marginalized.

The purpose of this work was to investigate the impact of information and communication technologies on the elderly, also the use of the Internet and the computer by the elderly, as well as the factors that influence the use by the elderly in Greece.

A qualitative research was implemented using thematic analysis and for the collection of data a semi-structured interview was appropriately used after it was forwarded to selected people in the area of the municipality of Lokron. According to the findings regarding the use and ownership of technology devices this is influenced by the attitudes of individuals towards technology in general in relation to educational level, age and sometimes economic reasons.

Key words: Third age, internet, computer, ICT

Εισαγωγή

Η ταχύτατη και ισχυρή χρήση και εξάπλωση των νέων τεχνολογιών όπως επί παραδείγματι το διαδίκτυο και ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, έχουν μετασχηματίσει εξαιρετικά την ανθρώπινη καθημερινότητα για έναν μεγάλο αριθμό ατόμων. Βεβαίως η αδυναμία εκμετάλλευσης από κάποιους πολίτες των ευκαιριών και των καταστάσεων που μπορούν να προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, έχει εγείρει ανισότητες εναντίον τους καθώς δεν υπάρχει πλήρης προσπέλαση των ανθρώπων αυτών σε δραστηριότητες και υπηρεσίες που για άλλα διαφορετικά άτομα είναι αναμφισβήτητες. Αρκετά συχνά οι ηλικιωμένοι συγκροτούν μια τέτοια ομάδα.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός, τις τελευταίες δεκαετίες, των πολιτών της τρίτης ηλικίας επεκτείνεται διαρκώς. Η Eurostat (2016) σε έρευνα της στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28, διαπίστωσε ότι η ηλικιακή ομάδα των πολιτών που υπερβαίνουν τα 65 έτη και πάνω, αξιοποιεί το διαδίκτυο σε ποσοστό 45% τουλάχιστον άπαξ της εβδομάδας, ενώ παρουσιάζει σημαντική υστέρηση η Ελλάδα, σε συσχέτιση με τον μέσο όρο (14%).

Προκειμένου να διερευνηθεί το θέμα, στην αφετηρία στην διπλωματική εργασία υλοποιήθηκε ανασκόπηση των κυριότερων όρων, ενώ επίσης πραγματοποιήθηκε μία ποιοτική έρευνα στην περιοχή του Δήμου Λοκρών. Συνοπτικά παρουσιάζεται παρακάτω μία σύνοψη των κεφαλαίων ως εξής:

Στο πρώτο με τίτλο Τρίτη ηλικία παρέχεται μία επισκόπηση των κύριων εννοιών τα χαρακτηριστικά, την εννοιολόγηση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας αναπτύχθηκε περαιτέρω η έννοια, τα χαρακτηριστικά και τα είδη τους.

Παρουσιάζεται το τρίτο κεφάλαιο με τίτλο χρήση ΤΠΕ-σχέση με Τρίτη ηλικία και προσφέρονται στοιχεία για το θέμα ευρύτερα, ποιότητα ζωής κτλ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ποιοτική έρευνα και ανιχνεύονται η μεθοδολογία, τα ερευνητικά ερωτήματα, η μέθοδος συλλογής των δεδομένων, το δείγμα, οι περιορισμοί της έρευνας και

στο τελευταίο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συζήτηση που διεξήχθη των αποτελεσμάτων, επίσης καταγράφονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα.

1.Κεφάλαιο 1^ο: Τρίτη ηλικία

1.1.Ηλικιωμένοι- Ορισμός της τρίτης ηλικίας

Στη σύγχρονη εποχή και τουλάχιστον στη Δύση έχει παραταθεί για τους πολίτες το προσδόκιμο όριο ζωής και το γεγονός αυτό προκύπτει από τα νέα δημογραφικά στοιχεία και έτσι κατασκευάζεται μία καινούργια κοινωνική πραγματικότητα (Lee & Mason, 2010). Έχει χαρακτηριστεί ο 21ος αιώνας ως ο αιώνας των ηλικιωμένων ή ο ασημένιος αιώνας (Humberstone, 2010). Το 2012, όπως αξίζει να αναφερθεί, τα άτομα της τρίτης ηλικίας που είχαν υπερβεί το 65ο έτος της ηλικίας αποτελούσαν συνολικά στο παγκόσμιο πληθυσμό το 8%. Το 2015 τρία μόλις χρόνια αργότερα το ποσοστό αυτό προσέγγιζε το 8,5% και η προβολή στο μέλλον παρουσιάζει μια συνεπή αυξητική πορεία τα επόμενα χρόνια. Η Ελλάδα καταλάμβανε στην κατάταξη των κρατών, ως προς το πληθυσμό των ηλικιωμένων, την τέταρτη θέση σε ένα σύνολο 25 κρατών, ενώ προπορευόταν η Ιταλία η Γερμανία και η Ιαπωνία (He et al, 2016).

Έχει καταστεί ευρέως αποδεκτό ότι δεν υφίστανται ιδιαίτερα χαρακτηριστικά με τρόπο αδιαμφισβήτητο που να καταδεικνύουν την αφετηρία των γηρατειών, καθώς αυτά τα χαρακτηριστικά δεν είναι τα ίδια για κάθε άτομο. Έτσι δεν είναι δυνατόν να ενσωματωθεί σε κάποια ομοιογενή ομάδα το σύνολο των ηλικιωμένων με ασφάλεια και αντικειμενικότητα. Ουσιαστικά έχουν καθοριστεί συμβατικά ορισμένα όρια και ταξινομήθηκε ο πληθυσμός με χρονολογικά κριτήρια σε ηλικιωμένους, ενήλικες και νέους (Κωσταρίδου- Ευκλείδη 1999).

Βεβαίως αρκετοί επιστήμονες διακρίνουν την κατηγορία των ηλικιωμένων σε ηλικιακές υποομάδες που την διαφοροποιούν. Συμπεριλαμβάνουν τα άτομα που εντοπίζονται ηλικιακά μεταξύ 60 και 75 ετών στην τρίτη ηλικία και περιλαμβάνουν τα άτομα που υπερβαίνουν τα 75 έτη στην τέταρτη ηλικία. Το 1982 προτάθηκε στην Παγκόσμια Συνέλευση Γήρατος η ηλικία των 60 ετών ως ηλικιακό όριο για εισαγωγή στην τρίτη ηλικία. Βεβαίως είναι αυτονόητο ότι για να καθοριστεί οποιοδήποτε είδους όριο ηλικίας αυτό είναι αυθαίρετο και έτσι το δέχονται.

Με επίκεντρο την θεωρία της Neugarten (όπως αναφ. στο Carr & Komp, 2011), τη δεκαετία του 1970 παρατηρήθηκαν σπουδαίες μεταβολές στην επιστήμη της γεροντολογίας. Τις επόμενες δεκαετίες επεκτάθηκε το ενδιαφέρον και η βιβλιογραφία παγκοσμίως, αναφορικά με τα καινούργια στοιχεία και τις ευκαιρίες που αναδύονταν

και αναμενόταν να κομίσει σε κοινωνικό και προσωπικό επίπεδο μια εκτεταμένη συνταξιοδοτική περίοδος ενός ατόμου με καλή υγεία (Weiss & Bass, 2002; Morrow-Howell et al., 2001), ενώ παρατηρήθηκε η χρήση ενός νέου όρου αυτού της τρίτης ηλικίας από τον Laslett (1987).

Πληθώρα κοινωνικών επιστημόνων δεν ενστερνίζονται τους όρους τέταρτη και τρίτη ηλικία (Έμκε-Πουλοπούλου, 1999), ωστόσο αρκετοί συγγραφείς καταπιάστηκαν με την οριοθέτηση τους ηλικιακά. Οι Giddens & Griffiths (2006) πιστεύουν ότι η τρίτη ηλικία οριοθετείται ανάμεσα στο 50ο και 75ο έτος του βίου ενός ανθρώπου. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου ο άνθρωπος είναι σε θέση να βιώνει τη ζωή του με ανεξαρτησία και ενεργά χωρίς να κατατρίβεται με τις επαγγελματικές, οικογενειακές και τις καθημερινές υποχρεώσεις των ετών που προηγήθηκαν. Αντίστοιχα οι Macionis & Plummer (2008) πιστεύουν ότι η περίοδος αυτή εμπεριέχει τις ηλικίες μεταξύ 65 και 74 ενώ ο Klimezuk (2013) θεωρεί ότι εντοπίζεται μεταξύ 60 και 74 ετών. Επίσης ο Hagley (2005) αναφέρει ότι η αφετηρία του τοποθετείται πλησίον του 65ου έτους της ηλικίας του ανθρώπου.

Τακτικά αναφέρονται τα άτομα της τρίτης ηλικίας ως νεότεροι ηλικιωμένοι, σε αντιδιαστολή με την τέταρτη ηλικία τα άτομα της οποίας εντοπίζονται μεταξύ 75 και 85 ετών και αναφέρονται ανάλογα ως μεγαλύτεροι ηλικιωμένοι. Η περίοδος της ζωής του ανθρώπου που ονομάζονται γηρατεία συναποτελούνται από τρίτη και τέταρτη ηλικία (Macionis & Plummer, 2008). Δέον όπου σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι αναφέρεται η τέταρτη ηλικία στα χρόνια του βίου του ανθρώπου όπου περιορίζονται σημαντικά η εκπαίδευση και οι νέες τεχνολογίες.

1.2.Εννοιολογική προσέγγιση της τρίτης ηλικίας

Η τρίτη ηλικία συνιστά ένα σπουδαίο κομμάτι του βίου του ανθρώπου το οποίο ορίζεται με ακρίβεια και σε κοινωνική, ψυχολογική, βιολογική και χρονολογική βάση. Η γήρανση παρουσιάζει κάποια δυσχέρεια σαφούς ορισμού, καθώς η πραγμάτευση της υφίσταται πολυδιάστατη και εξαιτίας αυτού το σύνολο των εννοιών της δεν έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν και να ερμηνευτούν σε έναν ορισμό. Σε επίπεδο χρονολογικό, δηλαδή στηριζόμενοι στην καταμέτρηση της ημερολογιακής ηλικίας, από τη στιγμή που το άτομο θα γεννηθεί, οριοθετείται η τρίτη ηλικία μεταξύ των ετών 60 και 75 (Έμκε-Πουλοπούλου 1999). Μεταξύ των ετών 75 έως και 85 το άτομο

διασχίζει την τέταρτη ηλικία, ενώ έπειτα από το 85 έτη οι άνθρωποι πιστεύεται ότι καθίστανται υπερήλικες. Εν τούτοις δεν επιτρέπεται να συγχέεται η βιολογική ηλικία η οποία συσχετίζεται με την υγεία ενός ατόμου (εάν υφίσταται καλή ή όχι) με όριο τη χρονολογική ηλικία, καθώς δεν εμφανίζεται το βιολογικό γήρας όταν υπερβεί ο άνθρωπος ένα χρονικό όριο, αλλά το προσδιορίζουν διάφοροι ανεξάρτητοι παράγοντες (Καστενμπάουμ, 1980).

Δηλαδή με απλά λόγια συσχετίζεται η βιολογική ηλικία με την εξωτερική εμφάνιση ενός προσώπου και την λειτουργικότητα των οργανικών συστημάτων και εξαιτίας αυτών των λόγων ποικίλει ανάμεσα στους ανθρώπους. Αφορά μία κατάσταση η οποία προσαρμόζει τις ανάγκες και δυνατότητες των ανθρώπων και επί της οποίας ασκεί επιρροή την χρονική περίοδο που το άτομο βιώνει τη ζωή του και βεβαίως κάθε εποχή χρησιμοποιεί άλλα όρια και νόρμες σχετικά με τη βιολογική ηλικία. Επί παραδείγματι τη λίθινη εποχή από τους ανθρώπους ένα ποσοστό περί το 20% προσέγγιζε τα τριάντα πέντε χρόνια στον βίο τους, ενώ την σύγχρονη εποχή αυτό το ποσοστό αγγίζει περίπου τα 85 έτη κατά μέσο όρο (Έμκε-Πουλοπούλου 1999). Συνεπώς το γήρας εξελίσσεται με ποικίλους ρυθμούς και το οποιοδήποτε άτομο παρουσιάζει διαφορετική εξέλιξη στην χρονική συνέχεια, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται διαφορετικό μεταξύ των κρατών και ανάμεσα στις κοινωνίες, καθώς το υγειονομικό σύστημα και το βιοτικό επίπεδο συνιστούν κύριους και θεμελιώδεις παράγοντες προκειμένου να εκτιμηθεί το προσδόκιμο της ζωής κάθε ατόμου. Εάν το βιοτικό επίπεδο είναι χαμηλό και η ποιότητα και το επίπεδο λειτουργίας του υγειονομικού συστήματος παραμένει και αυτό χαμηλό, περιορίζεται το προσδόκιμο ζωής και συνεπώς περιορίζεται ο χρόνος που εισέρχεται το άτομο στην κατάσταση της γήρανσης (Σπαντιδέας, 2010).

Η ηλικία σε ψυχολογικό επίπεδο αναφέρεται στην προσαρμοστική ικανότητα των ατόμων στο ευρύτερο ή στενότερο περιβάλλον. Ανεξάρτητα της σωματικής καταπόνησης που έχουν υποστεί, τα πρόσωπα της τρίτης ηλικίας ταυτόχρονα παύουν να διαθέτουν ευημερία ψυχολογική, δεν προσπαθούν καθόλου να βελτιώνονται στις καινούργιες καταστάσεις και τα δεδομένα.

Η ατομική σωματική κατάσταση επιδρά με αποφαιτικό τρόπο στην βεβαρημένη και εύθραυστη ήδη ψυχολογική κατάσταση των ατόμων (Παναγιωτάκης 2008). Στο κοινωνικό επίπεδο η ηλικία αναφέρεται στους ρόλους τους οποίους υλοποιεί το άτομο στην κοινωνία που εκάστοτε ανήκει. Η κοινωνική ηλικία των ανθρώπων

συνδέεται ευθέως με την εργασιακή πορεία και απασχόληση του καθενός από αυτούς και εντός του πλαισίου αυτού η τρίτη ηλικία έχει ταυτοποιηθεί και έχει οριστεί ως αφετηρία η στιγμή της συνταξιοδότησης. Δηλαδή καθ' ην στιγμή πάψει το άτομο να είναι παραγωγικό και ενεργό, σε σχέση με τις οικονομικές διεργασίες, εντοπίζεται στην αφετηρία μίας περιόδου του βίου του που υφίσταται σχετικά στάσιμη σε συσχέτιση με την εργασία και το ρόλο του σε αυτήν (Αλεξίου, 1999). Η απομάκρυνση και αποκοπή του κάθε ατόμου από τον κοινωνικό του ρόλο, καταλήγει στον μετασχηματισμό του τρόπου ζωής και των συνηθειών και συνεπώς τα άτομα καταλήγουν να διακρατούν συναισθήματα που οδηγούν στην περιθωριοποίηση και την απομόνωση από την κοινωνία και επιπλέον στην εξάρτηση είτε από τους φορείς της κάθε κοινωνίας ή από τα μέλη της οικογένειας (Αλεξίου, 1999). Εν κατακλείδι συνιστά φυσική συνέπεια η φθορά των γηρατειών, όμως είναι δυσδιάκριτα τα όρια της εισόδου στην γήρανση ιδιαίτερα τη σύγχρονη εποχή όπου παρουσιάζεται το προσδόκιμο ζωής των ατόμων αυξημένο.

1.3.Χαρακτηριστικά της τρίτης ηλικίας

Η τρίτη ηλικία έχει συσχετιστεί με τη διεργασία του γήρατος και εντοπίζονται ορισμένα χαρακτηριστικά. Το γήρας συνιστώντας φυσικό φαινόμενο παρουσιάζει τέλος, αρχή και την εξέλιξη ενδιάμεσα. Ειδικότερα η παρουσία του γήρατος είναι νομοτελειακή στο βίο του ανθρώπου ανεξάρτητα πότε θα κάνει την εμφάνιση του, είτε αργότερα είτε νωρίτερα, καθώς για τον κάθε άνθρωπο επενεργούν ποικίλοι παράγοντες, η κληρονομικότητα ή βιολογικές δυνάμεις που παρουσιάζει ο καθένας και βεβαίως εξίσου νομοτελειακός παρουσιάζεται και ο τερματισμός της ζωής και ο θάνατος, εντός της φθοράς που παρατηρείται στα γηρατεία. Χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα ως φαινόμενο βιολογικό, καθώς ο οργανισμός του ανθρώπου είτε από φυσιολογικά είτε από παθολογικά αίτια μετασχηματίζει τη λειτουργία του και τη δομή του. Επί προσθέτως οι κοινωνικές δράσεις (δηλαδή κοινωνικοί ρόλοι, ενέργειες, πράξεις) και οι κοινωνικές συμπεριφορές (μέθοδοι επικοινωνίας με τους υπόλοιπους) που ακολουθούν την τρίτη ηλικία διαφέρουν από τις υπόλοιπες ηλικίες και χαρακτηρίζεται για το λόγο αυτό ως κοινωνικό φαινόμενο (Bennett & Ebrahim, 1995).

Όπως υποστηρίζει ο Strehler (Vina, 2007) αποτελεί η γήρανση μια κανονική διαδικασία εξέλιξης, φυσιολογική για τον οργανισμό του ανθρώπου με τα παρακάτω κριτήρια:

-είναι φαινόμενο καθολικό, παρουσιάζεται με τη μορφή διεργασιών με διαβαθμίσεις ποικίλες και εντοπίζεται στο σύνολο των οργανισμών κάποιου είδους.

-είναι παράγωγο της ίδιας της κατασκευής του ανθρώπου, ανεξάρτητο από μεταβλητές εξωτερικές και αποδίδεται σε ενδογενείς παράγοντες.

-διατηρεί μία δυναμική και εξέλιξη (δηλαδή οι μεταβολές που εν τέλει εντοπίζονται καθ' όλο το βίο του ανθρώπου και κλιμακωτά οδηγούν στη γήρανση).

-η διαδικασία δεν μπορεί να αναστραφεί και καταλήγει να παρουσιάζει αρνητικές και βλαβερές επιπτώσεις στον οργανισμό.

Στη διαδικασία της γήρανσης η αρτιότητα και η δραστηριότητα, όπως και η προσαρμοστικότητα του ανθρώπου και η ικανότητα άμεσης αντίδρασης περιορίζονται διαρκώς. Χαρακτηρίζεται το γήρας ταυτόχρονα ωστόσο, ως φυσικό φαινόμενο από την πολυσύνθετη, πολυδύναμη και μεταβαλλόμενη φύση του, εξαιτίας ποικίλων κοινωνικών, οικονομικών, ψυχολογικών και βιολογικών διαστάσεων που εμπεριέχει (Bennett & Ebrahim, 1995).

Οι περιβαλλοντικοί και γενετικοί παράγοντες οι οποίοι επιδρούν σε έναν οργανισμό και στο βιολογικό του σύστημα επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο το κάθε άτομο και για το λόγο αυτό παρουσιάζεται με ξεχωριστό ρυθμό σε όλους. Η ευρύτητα των μεταβολών που διακρίνονται κατά τη γήρανση στον οργανισμό, μεγεθύνονται κλιμακωτά στο χρόνο και επεκτείνει τις πιθανότητες να παρουσιαστούν τα αναπόφευκτα του θανάτου και ασθένειες (Κωσταρίδου -Ευκλείδη, 1999).

Ο τρόπος ζωής των προσώπων και οι περιβαλλοντικοί παράγοντες κατευθύνουν το σώμα σε σπουδαίες μεταβολές που όμως δεν παρουσιάζονται σε συγκεκριμένη μορφή και σε καθορισμένη ηλικία. Η εξαφάνιση ή η υπολειτουργία των κυττάρων οδηγούν τον οργανισμό σε φυσιολογικές φθορές, με επιπτώσεις πάνω στην ικανότητα ανάπτυξης, την σύσταση και τη μορφολογία του, ενώ η σειρά και η ένταση των φαινομένων δεν διακρίνονται κατά το ίδιο τρόπο στα άτομα. Οι αντοχές και οι δυνάμεις του ατόμου περιορίζονται, καθώς οι μύες και οι ιστοί διατηρούν περιορισμένη ζωτικότητα και συνεπώς το άτομο παρουσιάζει απώλειες στην αποδοτικότητά του (Έμκε-Πουλοπούλου, 1999).

Οι μεταβολές στην εμφάνιση του ανθρώπου όπως μείωση στο ύψος, ρυτίδες ή άσπρα μαλλιά, επίσης μεταβολές στην κινητικότητα του, χρόνιοι πόνοι ιδιαίτερα στις

αρθρώσεις και αλλαγές γενικότερα στην λειτουργικότητα των οργάνων, είναι το χαρακτηριστικό της τρίτης ηλικίας και του γήρατος. Σημαντικές επίσης είναι και οι μεταβολές που συσχετίζονται με τη γνωστική λειτουργία και οι οποίες αναφέρονται στην ευρύτερη εγκεφαλική λειτουργία, συσχετίζονται με τον περιορισμό του βαθμού νοημοσύνης και την αυξημένη δυσχέρεια στην επεξεργασία του πληροφοριών. Εξίσου σπουδαίες είναι και οι μεταβολές στην ψυχοσύνθεση του ατόμου που διασχίζει την εποχή των γηρατειών. Η υποβίβαση της ποιότητας ζωής, η περιορισμένη ικανοποίηση, οι συχνές ασθένειες, η απώλεια συγγενών και φίλων και η κοινωνική απομόνωση σε πάρα πολλές περιπτώσεις οδηγούν ή στην μεταβολή των διατροφικών συνηθειών, είτε σε κατάθλιψη (Αναστασιάδου, 2015). Βεβαίως οφείλει να διευκρινιστεί ότι διαφέρουν παθολογική και φυσιολογική γήρανση αν και συνδέονται οι δύο καθώς αρκετοί ηλικιωμένοι παρουσιάζουν αρκετές χρόνιες ασθένειες. Συνεπώς τα άτομα της τρίτης ηλικίας παρουσιάζουν μια εξασθένηση που υπερβαίνει τον παράγοντα ηλικία (Κωσταρίδου -Ευκλείδη, 1999).

Ωστόσο συνιστά και μία κοινωνική κατασκευή το γήρας καθώς παρουσιάζονται αρκετές μεταβολές στη δράση των ατόμων της ηλικίας αυτής και στην κοινωνική του συμπεριφορά. Συνηθέστερα το άτομο που εντοπίζεται στην τρίτη ηλικία συνήθως αποσύρεται από την ενεργό δράση και την παραγωγική δραστηριότητα και προσπαθεί να ανταπεξέλθει στις νέες κοινωνικές διαδικασίες και τις νέες συνθήκες. Καλείται να αναλάβει ρόλους που τον οδηγούν σε μεταβολή, σε όλα τα επίπεδα, της συμπεριφοράς του και το γεγονός επιδρά και στην ποιότητα ζωής του (Escuder-Mollon & Esteller-Curto, 2013). Καταλήγοντας μπορεί να αναφερθεί ότι οι υφιστάμενες αλλαγές στους ηλικιωμένους παρουσιάζονται νομοτελειακές και ταυτόχρονα συμπεριλαμβάνουν στο σύνολό τους την κοινωνική αυτή ομάδα και τη χαρακτηρίζουν. Βεβαίως η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα αναφέρεται σε μία ευαίσθητη και ευάλωτη κοινωνική ομάδα που εντοπίζεται στο κοινωνικό σύνολο ευρύτερα όσο και εντός της οικογένειας. Και πρέπει να αντιμετωπίζονται επικεντρώνοντας στην αποδοχή τους και κατασκευάζοντας για ενεργή δράση και συμμετοχή αυτών των ατόμων (Ouwehand et al., 2007).

1.4.Δημογραφικά στοιχεία του πληθυσμού ως προς τη γήρανση

Δημογραφική γήρανση είναι η διόγκωση του αριθμού των ηλικιωμένων σε σχέση με τον πληθυσμό μίας περιοχής ή ενός κράτους, ουσιαστικά η αύξηση του ποσοστού στο

συνολικό πληθυσμό των ηλικιωμένων, εξαιτίας της μείωσης της γονιμότητας και της θνησιμότητας. Αποτελεί η δημογραφική γήρανση ένα από τα μεγαλύτερα φαινόμενα μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Κάθε χρόνο εισέρχονται στην περιοχή της έβδομης δεκαετίας, 58 εκατομμύρια άτομα σε όλο τον πλανήτη. Αντιπροσώπευε η ομάδα αυτή το 2012, το 11,5% του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ οι προβολές στο μέλλον καταδεικνύουν ότι θα διπλασιαστεί στο 22% έως το 2050. Δηλαδή θα είναι περισσότεροι οι ηλικιωμένοι για πρώτη φορά από τα παιδιά κάτω των 15 ετών (United Nations Population Fund, 2012).

Παρουσιάζεται και στην Ευρώπη η ίδια τάση, καθώς σε συσχέτιση με τις υπόλοιπες ηπείρους υπάρχει αναλογικά μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων τρίτης ηλικίας ως προς τον συνολικό πληθυσμό (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe, 2013). Προς υποστήριξη αυτών μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι το 2017 ο πληθυσμός του πλανήτη συμπεριελάμβανε άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών που αποτελούν το ένα πέμπτο του πληθυσμού της (19%) και αυτή η διαδικασία στον υπόλοιπο αιώνα θα συνεχιστεί (Eurostat Statistics Explained¹)

Η Έκθεση Γήρανσης² του 2017 αναφέρεται στη χώρα μας και υποστηρίζει ότι προβλέπεται ραγδαία εξέλιξη του συγκεκριμένου δημογραφικού φαινομένου.. θα αγγίζει σχεδόν ο αριθμός των ηλικιωμένων, τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας που διανύουμε, το 30% του πληθυσμού συνολικά με τις μικρές ηλικίες (0-14) να υποχωρούν στο συνολικό ποσοστό. Ταυτόχρονα οι παραγωγικές ηλικίες θα αγγίζουν ποσοστιαία το 60% και ενδεχομένως κάτι παραπάνω, ενώ οι υπερήλικες (80 και πάνω) θα παρουσιάσουν μία τάση εξαιρετικά αυξητική.

Έχουν προβλέψει για το συγκεκριμένο φαινόμενο οι Ιάπωνες (Barboni, 2007) τρόπους αντιμετώπισης, συνιστώντας για τους ηλικιωμένους μία ειδική δυναμική κατανάλωσης στα πεδία του τουρισμού, της διανομής, των ασφαλίσεων, των οικονομικών, της υγείας και της ευημερίας. Από την πλευρά τους, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), εντάχθηκαν στην αγορά ως αγαθό που επιχειρεί να αναβαθμίσει την ζωή και στοχεύουν τον ηλικιωμένο καταναλωτή τα προϊόντα και όχι έναν παράγοντα της ψηφιακής κοινωνίας, επικεντρώνοντας έτσι στο άμεσα ωφέλιμο για τους κατασκευαστές και είναι σημαντική αυτή η προσέγγιση αλλά απλουστευτική.

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/el

² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip065_en.pdf

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα μέλη της γενιάς του baby boom δεν κατέληξαν καταναλωτές ηλικιωμένοι. Γυναίκες και άντρες μαζικά υπήρξαν φοιτητές, για πρώτη φορά στην Ευρώπη και έπειτα παραγωγικοί και ενεργοί. Ισχυρό ποσοστό εξ αυτών διαθέτουν την επιλογή να συνεχίσουν δραστήρια στην εμπορική ή στην αλληλέγγυα και κοινωνική οικονομία.

Κάποιες φορές προσλαμβάνουν τη συμμετοχή τους στις ΤΠΕ επίπονη και αργή. Βεβαίως σε περιπτώσεις διάφορες αυτοί ξεκίνησαν τη χρήση και παρουσίασαν και καινοτομίες (Erfurt κ.ά., 2012). Στη Γαλλία το 2010, στις νέες επιχειρήσεις, πάνω από το 16% δημιουργήθηκαν από πολίτες 50 ετών και πάνω και σχεδόν οι μισές χρηματοδοτήθηκαν από τους ίδιους που ήταν επιχειρηματίες, άτομα που έψαχναν για δουλειά, μισθωτοί ή συνταξιούχοι (Le Galès, 2012)

Στην ψηφιακή εποχή παρατηρούμε ως παρελκόμενα την τρισδιάστατη εκτύπωση, διαδίκτυο των πραγμάτων, υπολογιστικό νέφος, μαζικά δεδομένα κι άλλες τεχνολογίες που παρουσίασαν ραγδαία διάχυση στη σύγχρονη ζωή του διαδικτύου. Με την έλευση αυτών ακολούθησαν και οι φόβοι που ευρέως είναι διαδεδομένοι και υφίστανται πιο ευαίσθητοι οι ηλικιωμένοι από τους νέους, οι οποίοι στην ψηφιακή εποχή ήρθαν στον κόσμο και αντιμετωπίζουν τις παρακάτω αναστολές:

- φοβούνται ότι είναι περίπλοκη στη χρήση της η ψηφιακή τεχνολογία
- μήπως παραβιαστεί η ιδιωτική ζωή
- μην τους κλέψουν όταν υλοποιούν πληρωμές στο διαδίκτυο
- και επίσης φοβούνται ότι είναι επικίνδυνη η χρήση της τεχνολογίας³.

1.5.Τεχνολογία και ποιότητα ζωής στην τρίτη ηλικία-εννοιολογικές προσεγγίσεις

Η Σιμόν ντε Μποβουάρ περιγράφει την τρίτη ηλικία με ακρίβεια. Αναρωτιέται εάν μπορεί να προσαρμοστεί, αν μπορεί να αντιμετωπίζει την καθημερινότητά του, αν παραμένει ο ίδιος άνθρωπος και ποιο είναι το τίμημα της προσαρμογής. Ο όρος υποστηρικτική τεχνολογία αναφέρεται στη χρησιμοποίηση κάθε είδους μηχανήματος, που προσφέρει τη δυνατότητα σε άτομα που αντιμετωπίζουν κάποια αναπηρία ή προβλήματα υγείας να είναι λειτουργικά στο υψηλότερο σημείο των δυνατοτήτων τους

³ 21.10.2016 EL Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 389/29.

κοινωνικά, επαγγελματικά και εκπαιδευτικά και στις ενέργειες της καθημερινότητάς τους. Περιλαμβάνει αυτό εφαρμογές χαμηλής και υψηλής τεχνολογίας. Αναφέρεται η χαμηλή τεχνολογία σε κάθε είδους αντικείμενα ή συσκευές που δεν είναι ηλεκτρονικά και λειτουργούν με βάση την εμπειρία των ατόμων (ραδιόφωνο, μαγνητόφωνο κτλ). Στους αντίποδες περιλαμβάνει η υψηλή τεχνολογία εξαιρετικά προωθημένα συστήματα και διακρίνονται από την ηλεκτρονική τους λειτουργία (περιβαλλοντικά συστήματα ελέγχου, ηλεκτρονικά αμαξίδια κτλ) (Πασχαλίδου, 2009).

Ορίζεται ως ανεξάρτητη διαβίωση η δυνατότητα και η ικανότητα να δημιουργηθούν καταστάσεις και προϋποθέσεις που έχουν τη δυνατότητα να αποτελέσουν τα εργαλεία, όσο αυτό είναι δυνατόν σε κάποιο επίπεδο, σε ένα ανεξάρτητο και παραγωγικό τρόπο ζωής, όπου άτομα με αναπηρίες και ανικανότητες, ελεύθερα επιλέγουν όπως και οι σωματικά ικανοί, τις δράσεις και τις ενέργειες που επιθυμούν να υλοποιήσουν (Αλεξίου, 2011).

Ως όρος η ποιότητα ζωής παρουσιάζει πλήθος σημασιολογικών πραγματεύσεων, κυρίως όμως συμπεριλαμβάνει παραμέτρους της σωματικής, κοινωνικής και ψυχικής κατάστασης του ατόμου, επικεντρώνοντας στην υποκειμενική εκτίμηση. Τα τελευταία χρόνια επιδείχθηκε εξαιρετικό ενδιαφέρον ανάμεσα στις κοινωνικές, διοικητικές και πολιτικές επιστήμες, για την μελέτη των θεμάτων που συσχετίζονται με την ποιότητα ζωής και για την βελτίωση μεθόδων αξιολόγησης τους. Αποτελεί η ποιότητα ζωής τομέα που έχει τύχει ευρείας χρήσης από το σύνολο των επιστημονικών κλάδων. Παρουσιάζει δε ιδιαίτερη δυσχέρεια η ανάπτυξη ενός ορισμού κοινά αποδεκτού για την ποιότητα ζωής. Εξετάζουν οι κλινικοί ιατροί τις φυσικές διαστάσεις, ενώ οι ψυχολόγοι αντίθετα αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στη συναισθηματικές και τις ψυχολογικές εκφάνσεις της υγείας. (Yfantopoulos, 2001, 2003). Καλή ζωή ή ευημερία ή ποιότητα ζωής συνιστούν όρους που εντοπίζονται στο κέντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Αδιαμφισβήτητα συνιστά η ποιότητα ζωής μία υποκειμενική, ευμετάβλητη και πολυδιάστατη έννοια. Για τον ΠΟΥ παρουσιάζεται στενά συνδεδεμένη η αφηρημένη ιδέα της ποιότητας ζωής με την άποψη που διακρατούν τα πρόσωπα για τη θέση αυτών στη ζωή, στο πλαίσιο του συστήματος αξιών και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας, εντός της οποίας βιώνουν τη ζωή τους, σε συνάρτηση με τις ανησυχίες, τα πρότυπα, τις προσδοκίες και τους προσωπικούς τους στόχους (Παπαδάκης, 2009).

Αναφέρεται ο όρος τηλεϊατρική στην προσφορά ιατρικών υπηρεσιών και στις περιπτώσεις ακόμα εκείνες όπου μεταξύ ιατρού και ασθενή εντοπίζεται ικανή απόσταση ανάμεσα τους, όπως επίσης γνώσεων και έτερων εξειδικευμένων πληροφοριών. Ουσιαστικά ο όρος αναφέρεται στην προσφορά ιατρικών υπηρεσιών με χρήση τηλεπικοινωνιών εξ αποστάσεως (Κουτσολιάκου,2009). Εμπεριέχει και τη χρήση ηλεκτρονικών βοηθημάτων και αισθητήρων που μπορούν να καταστήσουν πιο ασφαλές το οικιακό περιβάλλον και οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να βιώνουν στην οικία τους τη ζωή τους για παρατεταμένο χρονικό διάστημα⁴.

Αποτελείται η τηλε- ειδοποίηση από την πληροφόρηση του επαγγελματία υγείας ή του ασθενούς αναφορικά με κάποια υποχρέωση ή αίτημα, ενώ δεν είναι επιβεβλημένη, σε συγκεκριμένο χώρο, η φυσική τους παρουσία. Η αναγκαιότητα για πληροφόρηση και συνεπώς για ενδεχόμενη τηλε-ειδοποίηση εμφανίζεται στις καταστάσεις που σχετίζονται με τις εφημερίες (διαθεσιμότητα) στις νοσοκομειακές μονάδες και στους επαγγελματίες της υγείας, μελλοντικά ραντεβού, παραλαβή αποτελεσμάτων, ολοκλήρωση ιατρικών και διαγνωστικών εξετάσεων, υπενθύμιση στον ασθενή του ραντεβού του, όπως επίσης και στον επαγγελματία υγείας, σε περίπτωση έκτακτου περιστατικού κλήση του προσωπικού υγείας⁵.

Ο όρος τηλε-φροντίδα επιπροσθέτως εμπεριέχει την μεταβίβαση της κοινωνικής φροντίδας και της υγειονομικής περίθαλψης σε πρόσωπα της ευρύτερης κοινότητας ή εντός της οικίας, πέραν των θεσμικών φορέων του επίσημου κράτους, με την βοήθεια τεχνολογιών που είναι κατάλληλες (Bayer et al., 2004).

2.Κεφάλαιο 2ο: Τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας

2.1.Ορισμοί.

⁴ Department of Health. Telecare services for older people. Produced by COI for the Department of Health, 2009: 3. Ημερομηνία πρόσβασης στις 09/012/2023 από: www.dh.gov.uk/publications

⁵ Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια» 2000-2006. ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗ “ΤΗΛΕΚΡΑΤΗΣΗ – ΤΗΛΕΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ”, Το έργο χρηματοδοτήθηκε κατά 75 % από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και κατά 25 % από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια 2000-2006», σελ. 26. http://www.ygeia-pronoia.gr/Uploads/meletes/19_thlekrathsh_thleeidopoihsh.pdf

Η σύγχρονη εποχή είναι η εποχή της ψηφιακής τεχνολογίας και η κοινωνία μας είναι εξαρτημένη από αυτή. Η κοινωνία της ψηφιακής τεχνολογίας όπως και οι προηγούμενες (βιομηχανική, αγροτική κτλ.) προέκυψε από τις ανάγκες, αναζητήσεις και τις δραστηριότητες του ανθρώπου. Η εποχή ωστόσο της πληροφορίας και της γνώσης, όπως και οι προηγούμενες εποχές, καταλήγει σε σύνθετες κοινωνικές αλλαγές. Με όχημα την τεχνολογική επανάσταση μετεξελίσσονται τα πάντα και μετασχηματίζονται σε πολιτισμικό, κοινωνικό, οικονομικό και τεχνικό επίπεδο (Λαζακίδου & Λαζακίδου, 2004). Οι μεταβολές στον τρόπο ανάπτυξης και λειτουργίας της οικονομίας και στην οργάνωση και δομή της κοινωνίας με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) διαφαίνονται κολοσσιαίες. Οι νέες τεχνολογίες υποστηρίζουν διαρκώς περισσότερα πεδία της ανθρώπινης καθημερινότητας (διασκέδαση, περιβάλλον, υγεία, απασχόληση κτλ.). Η δυναμική είναι πρωτοφανής, παρουσιάζεται ανάγκη προσαρμογής στο καινούργιο, ωστόσο οι αλλαγές στην κοινωνία δεν έχουν διασαφηνιστεί ακόμα όπως και στις αξίες, στα πρότυπα, στις συμπεριφορές, στις ανθρώπινες σχέσεις (Λαζακίδου & Λαζακίδου, 2004).

Στον όρο "Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας" συμπεριλαμβάνονται το σύνολο των εργαλείων που διευκολύνουν και προωθούν την μεταφορά και τη διαχείριση της πληροφορίας. Ειδικότερα εμπεριέχει ο όρος εκείνες τις τεχνολογίες που επιτρέπουν την επεξεργασία και τη διασπορά κάθε είδους πληροφορίας και μορφής (εικόνα, ήχος, σύμβολα κτλ.), όπως επίσης και τις εφαρμογές και τις συσκευές που δεν απαγορεύουν τη μετάδοση αυτή (Βλαχάδας και συν.2004; Κόμης, 2004). Οι Rodriguez & Wilson (United Nations on Trade and Development, 2003:3) θεωρούν ότι τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας συναπαρτίζουν όλες οι ενέργειες που υποβοηθούν την μετάδοση, επεξεργασία και προβολή των πληροφοριών με την βοήθεια ηλεκτρονικών βοηθημάτων.

Το γνώρισμα που τους χαρακτηρίζει είναι η δυνατότητα αναδιοργάνωσης, αναμόρφωσης και θεμελιώδους μεταβολής όλων των εμπλεκόμενων τομέων. Συνεισφέρουν στην γρηγορότερη συλλογή, παραγωγή και ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και στην διάδοση, συσσώρευση και εφαρμογή της γνώσης, συντελώντας στην αύξηση της αποτελεσματικότητας (Coelho & Duarte, 2016). Αξιοποιούν δίκτυα, προωθούν τη συνεργατική μέθοδο, αναδιαμορφώνουν ερευνητικές εργασιακές δυνατότητες που έχουν στην κατοχή τους, προάγουν την διάδραση απομονωμένων

ατόμων και φορέων και ανάμεσά τους και με υπηρεσίες και αγαθά (Zylka et al, 2015). Όλα τα στοιχεία που υφίστανται καταδεικνύουν ότι τον ενεστώτα χρόνο ακόμα δεν έχουν αξιοποιηθεί οι δυνατότητες στο συγκεκριμένο πεδίο των τεχνολογιών και σχεδόν ευρισκόμαστε στην αφετηρία της αξιοποίησης αυτών. Έχει τη δυνατότητα η προσφορά τους να επαυξηθεί, χρησιμοποιώντας μεθόδους δικτύωσης συνεργατικές που έχουν την δυνατότητα να εξελιχθούν, καθώς η ανθρωπότητα θα συνεχίσει να αλληλεπιδρά, να επικοινωνεί, να μαθαίνει, να εργάζεται με καινούργιες μεθόδους, ούτως ώστε οι δυνατότητες των νέων τεχνολογιών να αξιοποιηθούν στο μέγιστο (United Nations Conference on Trade and Development, 2003). Όπως γίνεται αντιληπτό, η τεχνολογία συσχετίζεται αδιάσπαστα με τον άνθρωπο ως χειριστή και εφευρέτη και έχει τη δυνατότητα να διευκολύνει και να εξυπηρετεί, να θεραπεύει ανάγκες της καθημερινότητας (Prifti, 2011). Βεβαίως υφίστανται δυσχέρειες σημαντικές και εμπόδια προκειμένου να χρησιμοποιείται αποτελεσματικά η τεχνολογία. Μεταξύ των δυσκολιών είναι ότι διαρκώς τα προϊόντα και οι εφαρμογές εξελίσσονται και έτσι αξιώνουν αναμόρφωση δεξιοτήτων, προσαρμογή στα δεδομένα, ταλέντο πρόσκτησης διαρκώς νέων γνώσεων (Clarke et al, 2003).

2.2.Είδη νέων τεχνολογιών -ΤΠΕ

Υφίστανται διαφορές μεταξύ των παραδοσιακών μορφών τεχνολογίας και των νέων τεχνολογιών. Ο Μπίκος (1995:23) επισημαίνει χαρακτηριστικά ότι για εκτεταμένο χρονικό διάστημα τους προηγούμενους αιώνες συνεισέφεραν οι τεχνολογίες στην επέκταση των ανθρώπινων φυσικών δυνατοτήτων, ωστόσο οι νέες τεχνολογίες συνεισφέρουν στην επέκταση των δυνατοτήτων του πνεύματος. Όπως διαφαίνεται συμβιωτικές ιδιότητες διαθέτουν οι ΤΠΕ, καθώς ο ηλεκτρονικός υπολογιστής συνιστά αναγκαίο δομικό στοιχείο για την ανθρώπινη δραστηριοποίηση. Οι χρησιμοποιούμενες εφαρμογές παρατηρούνται σε μεγάλο εύρος και όσο επεκτείνονται οι δυνατότητες εφαρμογής οι προκαλούμενες συνέπειες παρουσιάζονται καθολικά (Μπίκος, 1995).

Συμπεριλαμβάνουν οι ΤΠΕ τα μέσα τεχνολογίας επικοινωνιών και της πληροφορικής: ενδεικτικά αναφέρονται τα δορυφορικά συστήματα, τα δίκτυα υπολογιστών, η δορυφορική τηλεόραση, κινητή τηλεφωνία, οι προσωπικοί υπολογιστές και άλλα. Διαφοροποιούνται από τα προηγούμενα στις ταχύτητες και στη μετάδοση, τις συνενώσεις και τις διατάξεις που εκμεταλλεύονται, καθώς χρησιμοποιείται και στο διαδίκτυο ο ήχος, η εικόνα και το κείμενο (Τσινάρη, 2011). Επιπλέον παρέχουν την

άδεια για να παρεμβαίνουν δυναμικά στη διαχείριση των ποικίλων όψεων των πληροφοριών, και ευρίσκονται στους αντίποδες σε σχέση με τα παραδοσιακά μέσα που στηρίζονταν αποκλειστικά στην παθητική παρακολούθηση (McGreal & Elliott, 2004).

Τα μέσα διακρίνονται σε:

-σύγχρονα (συστήματα υποστήριξης, EMS-ηλεκτρονικά συστήματα συσκέψεων, κοινή χρήση εφαρμογών, τηλεδιάσκεψη, συνομιλία- chat), και

-ασύγχρονα (τράπεζες δεδομένων, διαδικτυακές εγκυκλοπαίδειες, ειδησεογραφικοί ιστότοποι, forum, ιστολόγιο, διακίνηση εικόνων και ήχου, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο).

2.3.Χρήση ΤΠΕ στην τρίτη ηλικία

Ενημέρωση, επικοινωνία, αλληλεπίδραση, διασκέδαση, φροντίδα υγείας αποτελούν ορισμένους τομείς που δύνανται να χρησιμοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν οι ηλικιωμένοι στο διαδίκτυο. Αποτελούν οι νέες τεχνολογίες εργαλείο για να ενισχύσουν τη ζωή και να στηρίξουν κοινωνικά τους ηλικιωμένους, αφού έχουν τη δυνατότητα να προάγουν την επικοινωνία με φίλους και οικογένεια, ενημέρωση για την υγεία, τη μάθηση, να απαρτίσουν το εργαλείο που θα ενδυναμώσει την συμμετοχή στην κοινότητα και θα τους κάνει ενεργούς πολίτες (White et al, 1999; Adler, 1996). Χρησιμοποιήθηκε ο όρος «Silver Surfers» για να προσδιορίσει τους χρήστες του διαδικτύου που ανήκουν στην ομάδα των ηλικιωμένων (Cody et al, 1999). Τα θέματα που ενδιαφέρουν κυρίως τους συγκεκριμένους χρήστες είναι οι πληροφορίες για την υγεία, ο καιρός, τα ταξίδια αναψυχής, οι ειδήσεις (Morrell et al, 2000). Έχει τεκμηριωθεί ότι η χρησιμοποίηση του διαδικτύου περιορίζει αν δεν εξαλείφει την συναισθηματική και κοινωνική απομόνωση, ενώ επεκτείνεται αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία των ηλικιωμένων (Bitterman & Shaley, 2004). Επίσης συνιστά και μέσο για να καλυφθεί η διαγενεακή απόσταση (Burdick, 2001).

Ο ρυθμός αύξησης των χρηστών του διαδικτύου που είναι ηλικιωμένοι επεκτείνεται με γοργούς ρυθμούς και συνδέονται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από κάθε άλλη ομάδα ηλικιακή (Nielsen, 2002). Η Ελληνική Στατιστική Αρχή στην "Έρευνα Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας από Νοικοκυριά και Άτομα, έτους 2017" στην Ελλάδα αναφέρει ότι η ηλικιακή ομάδα 65 -74 ετών χρησιμοποιούσε το διαδίκτυο για ενημέρωση σε θέματα υγείας το 4, 4%, για ενημέρωση ειδήσεων το 4,4%., ενώ σε διάφορες ιστοσελίδες κοινοποιούσε τη γνώμη του για διάφορα πολιτικά,

οικονομικά θέματα κατά 4,2%, σε διαβουλεύσεις online 4%, πληροφορίες για υπηρεσίες και προϊόντα το 3,4%. Έστειλε ή έλαβε e-mail το 3,2%. Ενημερώθηκε για ταξίδια το 2,9%, πραγματοποίησε βιντεοκλήση το 2,8%, τραπεζική συναλλαγή το 2,7%, συμμετείχε σε ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης το 2,2% κ.ά. Διαθέτει τη δυνατότητα η τεχνολογία την καθημερινότητα των ηλικιωμένων να διευκολύνει και να βιώσουν το υπόλοιπο με προσωπική ευεξία και αξιοπρέπεια και να επαυξήσει τη γνωστική τους λειτουργία. Οι διάφορες τεχνικές δυνατότητες (βιντεοκλήση, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) επιτρέπουν στους ηλικιωμένους, σε πραγματικό χρόνο, να αλληλεπιδρούν με φίλους, εγγόνια και παιδιά απομακρυσμένα. Επίσης μπορούν να εξελίξουν μια άλλη καριέρα από το σπίτι τους (Morrell et al, 2000). Τη δυνατότητα προσφέρει η ηλεκτρονική υγεία (ηλεκτρονική περίθαλψη, τηλεϊατρική, διαδραστικές υπηρεσίες υγείας) να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της υγειονομικής μέριμνας και τη θεραπεία, να περιορίσει τα έξοδα και να καταστείλει τις ανισότητες στους απομακρυσμένους χρήστες και τους ηλικιωμένους, στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών (Morrell, 2000). Επίσης συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες, με τράπεζες, ασύγχρονη μάθηση, ηλεκτρονικό εμπόριο, τεχνολογίες ψυχαγωγίας, δημόσια διαβούλευση, είναι μερικές από τις εφαρμογές που δύνανται να χρησιμοποιήσουν οι ηλικιωμένοι. Οι έρευνες καταδεικνύουν ότι οι ηλικιωμένοι με τις νέες τεχνολογίες επικοινωνούν με φίλους και οικογενειακό περιβάλλον, ενδιαφέρονται για τα γεγονότα της επικαιρότητας και σε θέματα υγείας ενημερώνονται (Gonzalez et al, 2012). Επίσης για να υποστηρίζονται ψυχολογικά, να ψυχαγωγούνται και να ενδυναμώνεται η αυτοκυριαρχία τους και η αυτοπεποίθηση (Sayago & Blat, 2010).

Σύμφωνα με τη μελέτη «Εκτίμηση Ψηφιακού χάσματος για ΑμεΑ, μετανάστες και άτομα 3ης ηλικίας στην Ελλάδα» του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2007), πρέπει να ενδιαφέρει τους ηλικιωμένους η πρόσβαση σε τομείς όπως του τουρισμού και ψυχαγωγίας, υπηρεσιών προσωπικού ενδιαφέροντος, μετακινήσεων, υπηρεσιών κοινωνικής συμμετοχής, εκπαίδευσης, των δημοσίων ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

3.Κεφάλαιο 3º: Χρήση Τ.Π.Ε. -σχέση με Τρίτη ηλικία

3.1.ΤΠΕ ψηφιακός αναλφαβητισμός και κοινωνικές συνέπειες

Το κίνητρο για την εκμετάλλευση των καινούργιων τεχνολογιών όπως διακρίνεται δεν επικεντρώνει στο χρηστικότητα, αλλά επιδρούν επ' αυτού οι προσδοκίες και αντιλήψεις που διαθέτει το άτομο και την εικόνα την οποία επιθυμεί ο χρήστης να προωθήσει γύρω του (Selwyn 2004).

Έχει διαχυθεί η χρήση των ΤΠΕ στο σύνολο των πολιτών και οι ηλικιωμένοι επίσης έχουν τη δυνατότητα να ενσκήψουν στις νέες τεχνολογίες (Wilkowska & Ziefle, 2009). Έχει καταδειχθεί ότι η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών από ανθρώπους τρίτης ηλικίας συνεισφέρει εκτός των άλλων και στην ικανότητα τους να διευθετούν με εξαιρετικά αποτελέσματα πνευματικά και σωματικά εμπόδια, την ανεξαρτησία τους και τις γνωστικές λειτουργίες (Witte & Mannon, 2010). Βεβαίως η ενσωμάτωση και η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών στο σύγχρονο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον έχει προκαλέσει εξαιρετικές μεταβολές στον καθημερινό βίο των ανθρώπων. Ωστόσο εκτεταμένος όγκος του πληθυσμού δεν κατέχει τις θεμελιώδεις δεξιότητες χειρισμού των ΤΠΕ (Magsamen-Conrad et al, 2015), με συνέπειες να απαγορεύεται ουσιαστικά η δραστηριοποίησή τους στα πολιτιστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δρώμενα που υλοποιούνται. Στα προαναφερθέντα πρόσωπα αποδίδεται ο χαρακτηρισμός του ψηφιακά αναλφάβητου και συνιστούν μία ομάδα πολιτών ευαίσθητη (Γενική Γραμματεία δια Βίου Μάθησης 2012).

3.2. Τεχνολογία- ηλικιωμένοι και ανεξάρτητη διαβίωση

Η Κοινωνία της Πληροφορίας στον 21ο αιώνα συγκροτεί νέες ευκαιρίες και δεδομένα για βελτίωση της ποιότητας ζωής, της ευημερίας και ανάπτυξης. Η εξέλιξη της θεμελιώνεται στην ταχύτατη βελτίωση των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας. Έχει καταστεί αναγκαιότητα, εντός των πλαισίων της κοινωνίας της πληροφορίας, η εξέλιξη εφαρμογών και εργαλείων για το σύνολο των ομάδων χρηστών άνευ διακρίσεων, εξαιτίας κοινωνικών ή οικονομικών μειονεκτημάτων, γεωγραφικής απομόνωσης, αναπηρίας, ηλικίας. Εμπεριέχει τη χρησιμοποίηση καθημερινά απλών ηλεκτρικών συσκευών όπως πλυντήριο πιάτων, ηλεκτρική σκούπα, κουζίνα, τηλεόραση κλπ. αλλά και πιο περίπλοκων συσκευών όπως κινητά τηλέφωνα, υπολογιστές, ATM κλπ. Cajita, et al, 2018). Υπάρχει λόγος που οι κατασκευαστές τεχνολογίας έχουν την άποψη ότι είναι εξαιρετικά γοητευτική η εξέλιξη προϊόντων τεχνολογίας για την τρίτη ηλικία, εφόσον οι ανάγκες επεκτείνονται και η απαίτηση για απλούστευση της καθημερινότητας και της προφοράς φροντίδας προς αυτούς είναι

επιτακτική. Η πραγματικότητα αυτή έχει ως προϋπόθεση το συναπάντημα δύο κόσμων: τεχνολογία και επαγγελματίες από τη μία και οι φροντιστές με τους ηλικιωμένους από την άλλη. Η αποτελεσματικότητα των στόχων μέσω της τεχνολογίας για τον ηλικιωμένο και τον παραγωγό έχει σχέση με το σχεδιασμό και τη διαμόρφωση των ποικίλων προϊόντων, προγραμμάτων κλπ. εκτιμώντας την διαφορετικότητα και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας (Sampsas, 2004). Ωστόσο επηρεάζεται η χρήση της τεχνολογίας και από παράγοντες ατομικούς όπως η νοητική κατάσταση, η εκπαίδευση, η ηλικία, το εισόδημα, ο ηλικιωμένος τις προηγούμενες δεκαετίες αν δραστηριοποιούνταν ενεργά ή όχι κ. α.

Αρκετά και ανακουφιστικά είναι τα ευεργετήματα της τεχνολογίας. Έχει τη δυνατότητα να υποστηρίξει την καθημερινότητα των ηλικιωμένων και να τους επιτρέψει έτσι να βιώσουν μία ζωή με αξιοπρέπεια και να προάγει την ευεξία και την προσωπική τους υγεία. Όπως παρατηρείται στη Ηνωμένες Πολιτείες και σε ποσοστό 90% τα άτομα που έχουν υπερβεί τα 65 έτη έχουν τη βούληση εφόσον είναι εφικτό να παραμείνουν στην οικία τους (Mitzner et al, 2010) .

Διαθέτει τη δυνατότητα επίσης η τεχνολογία να υποστηρίξει τη διατήρηση και την παρακολούθηση της υγείας και να διαχειριστεί ασθένειες και συνθήκες υγείας. Τοιουτοτρόπως οι ηλικιωμένοι έχουν τη δυνατότητα να αποκομίσουν ωφέληματα από την τεχνολογία υγείας και τη χρήση της, καθώς υπάρχει εξαιρετικά μεγάλη πιθανότητα να αποκτήσουν κάποιο χρόνιο πρόβλημα ή αναπηρία επειδή η ηλικία επιτείνει τις πιθανότητες. Οι παρεμβάσεις της τεχνολογίας περιορίζουν την κακοδιαχείριση και την φαρμακευτική αγωγή, με αποτέλεσμα να περιορίζεται ιδιαίτερα το κόστος και να μην πιέζεται το σύστημα υγείας. Επιπροσθέτως δημιουργούνται πιο αποδοτικά, ολοκληρωμένα και αξιόπιστα συστήματα υγείας. (Field, et al., 2005).

Στο προσωπικό βίο των ατόμων της τρίτης ηλικίας εντοπίζονται ξεκάθαρες ενδείξεις ότι το διαδίκτυο και η χρήση του ως μεθόδου για τη διατήρηση και τη δημιουργία κοινωνικής επαφής, επεκτείνεται ανάμεσα στα άτομα της τρίτης ηλικίας, με αποτέλεσμα να ελαττώνεται η απομόνωση και η αίσθηση της μοναξιάς. Στο Ηνωμένο Βασίλειο καταγράφεται μεγέθυνση του ποσοστού των ατόμων της τρίτης ηλικίας που παρακολουθούν ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Οι πλέον διαδεδομένες χρήσεις του διαδικτύου από τα άτομα τρίτης ηλικίας συνιστούν η αγορά προϊόντων (είδη

οικιακής χρήσης, εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία), υπηρεσίες για ταξίδια και παραμονή σε κάποιον τόπο, αναζήτηση συμβουλών και πληροφοριών, χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (αποστολή και λήψη μηνυμάτων) κ. α. Μικρό ποσοστό ατόμων τρίτης ηλικίας επίσης καταγράφεται να παρακολουθεί ταινίες στον υπολογιστή ή να κατεβάζει μουσική από το διαδίκτυο (Goodman, et al., 2003) 50.

Η χρήση της υποστηρικτικής τεχνολογίας (ICT) υλοποιείται με τρόπο ώστε το σπιτικό περιβάλλον να καταστεί ασφαλές και να υλοποιούνται χωρίς δυσχέρειες οι ρουτίνες της ημέρας (κάρτα ATM, υπολογιστές, κάμερες, τηλεχειριστήρια μικροσυσκευών, ράμπες αναπηρικών αμαξιδίων, κάρτες συγκοινωνιών, περίπτερα πληροφοριών, πινακίδες στην οδική υποδομή κ.α.). Οι ηλεκτρονικά ενισχυμένες τεχνολογίες (EAT) διαρκώς καθίστανται και περισσότερο διαθέσιμες για χρήση από ανθρώπους στο σπίτι που παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα υγείας, καθώς ο υφιστάμενος εξοπλισμός δεν μπορεί να καλύψει όλες τις ανάγκες. Περιλαμβάνει δηλαδή η ψηφιακή παρέμβαση για τα άτομα τρίτης ηλικίας μία προσέγγιση πλήρη (Barlow, et al., 2002; Cajita, et al, 2018). Συμπερασματικά και χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν τα προβλήματα που αναδύονται από την χρήση της τεχνολογίας τα ωφέληματα που μπορούν να απολαύσουν οι ηλικιωμένοι συνίστανται στην περιστολή των κοινωνικών δαπανών, περιορισμό στην πίεση των φροντιστών, συντήρηση που παρέχει ένα επίπεδο ανεξαρτησίας, οι ηλικιωμένοι βελτιώνουν την ποιότητα ζωής και παραμένουν στο περιβάλλον που γνωρίζουν και καθυστερούν να εισαχθούν σε κάποιο ίδρυμα (Milligan, et al, 2011) .

3.3.Εκπαιδευτικές κρατικές δράσεις

Το διάστημα της δεκαετίας του 1990 στις Ηνωμένες Πολιτείες και μετέπειτα διατέθηκαν τεράστιοι πόροι προς πραγμάτωση ποικίλων προγραμμάτων αναφορικά με τις τεχνολογίες στην εκπαίδευση και τον περιορισμό του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν πλήθος πολιτών εξαιτίας του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού. Αντίστοιχες δράσεις υλοποιήθηκαν και στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου προσφέρθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην προαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενηλίκους και στη διασύνδεση με το διαδίκτυο 4300 βιβλιοθηκών. Οι δράσεις αυτές σκόπευαν στην προαγωγή των τεχνολογιών και στη χρήση τους, στον περιορισμό των κοινωνικών ανισοτήτων ποικίλων καταπιεσμένων ομάδων που αποκλειόταν παραδοσιακά από τα εκπαιδευτικά και τα κοινωνικά δρώμενα. Ανάλογες δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν

σε αρκετά κράτη της Αυστραλίας της Ασίας της νότιας Αμερικής και της Ευρώπης (McNair, 2006). Ταυτόχρονα υλοποιήθηκαν εξαιρετικά σπουδαίες λειτουργίες όπως η ίδρυση του Ανοιχτού πανεπιστημίου τρίτης ηλικίας σε πλήθος κρατών όπως η Αργεντινή, ο Καναδάς, Λατινική Αμερική, Αυστραλία, Πολωνία, η Γερμανία, το Βέλγιο Μεγάλη Βρετανία κ.α.

Αντίστοιχες δράσεις στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν εν μέρει, λειτουργώντας και ιδρύοντας εκπαιδευτικές δομές (κέντρα δια βίου μάθησης 2013, σχολεία δεύτερης ευκαιρίας) (Jimoyiannis & Gravanis, 2011) με δράσεις ξεχωριστές όπως είναι για παράδειγμα η υλοποίηση, για ηλικιωμένους, εκπαιδευτικού προγράμματος από την Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2012) στις ΤΠΕ.

3.4.Προβλήματα ΤΠΕ- Τρίτη ηλικία

Σαφώς οι νέες τεχνολογίες έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν σημαίνοντα ρόλο στο βίο των ηλικιωμένων, αναβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής τους, ωστόσο ταυτόχρονα μπορούν να συγκροτήσουν και συνθήκες περιθωριοποίησης και αποκλεισμού τους. Ποικίλες έρευνες τεκμηρίωσαν ότι η αύξηση της ηλικίας ενός χρήστη περιορίζει την πιθανότητα χρήσης του διαδικτύου (Madden & Savege, 2000), όπως και το εύρος των δράσεων που πραγματώνεται και το επίπεδο των δεξιοτήτων (Teo, 2001). Επίσης αν και συνεχίζουν να προβαίνουν σε αγορές οι ηλικιωμένοι ωστόσο αποφεύγουν έξυπνα είδη (smart tv, mp4, κτλ). Επιτείνεται αυτό το χάσμα εκτός οικίας αναφορικά με την προσβασιμότητα στις ΤΠΕ (Hanley, 2002). Συνήθως δεν χρησιμοποιούν ΤΠΕ σε δημόσιες εγκαταστάσεις (Nicholas, Williams & Huntington, 2000).

Ποικίλοι παράγοντες ενοχοποιούνται για τη στάση τους αυτή. Μεταξύ αυτών το γεγονός ότι καθίσταται ελάχιστα πιθανόν να πραγματοποιήσουν επαφή οι ηλικιωμένοι με νέα τεχνολογία σε σχέση με τους νεότερους, ενδεχομένως γιατί δεν συγκατοικούν με μικρότερες ηλικίες, έχουν συνταξιοδοτηθεί και στα σχολεία στην εποχή τους δεν υπήρχαν ΤΠΕ. (Rozen & Weil, 1995;).

Η διαρκής ενημέρωση και εξέλιξη λογισμικών και νέων τεχνολογιών συνιστά αποτρεπτικό παράγοντα εκμάθησης και ενασχόλησης για τους ηλικιωμένους (Rousseau & Rogers, 1998), καθώς και οι εφαρμογές και ο σχεδιασμός κυρίως στοχεύουν υγιείς ενήλικες ανθρώπους και δεν προνοούν για προβλήματα αντιληπτικής ικανότητας και προσβασιμότητας που ενδεχομένως παρουσιάζουν οι ηλικιωμένοι

(Morris & Venkatesh, 2000).

Η απομνημόνευση δεν είναι το δυνατό σημείο των ηλικιωμένων, επίσης αδυνατούν να αυτοματοποιήσουν τις διαδικασίες και να αφομοιώσουν ή να αντιληφθούν τις πληροφορίες που αποστέλλονται από το ηλεκτρονικό μέσο (Στεφανίδης, 2004). Επίσης η ηλικία τους προκαλεί φυσιολογικές αλλαγές, που σχετίζονται με τη γήρανση και έτσι παρατηρούνται προβλήματα επιδεξιότητας, συντονισμού, κινητικότητας, γνωστικών επεξεργασιών, επίσης περιορισμένη ακοή και όραση. Τα πλήκτρα έχουν δυσδιάκριτους και μικρούς χαρακτήρες, η λειτουργικότητα είναι περιορισμένη και όσοι αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης συναντούν δυσχέρειες. Αυτοί που παρουσιάζουν προβλήματα ακοής αδυνατούν να κατανοήσουν τα φωνητικά μηνύματα, ωστόσο το ισχυρότερο πρόβλημα συσχετίζεται με την γνωστική διαδικασία, καθώς αξιώνεται προσοχή και μνήμη σε διαδικασίες περίπλοκες (Στεφανίδης, 2004). Αρκετά προϊόντα τεχνολογίας δεν διαθέτουν γνωρίσματα για την προσβασιμότητα από ηλικιωμένους, ενώ το κόστος των συσκευών είναι απογοητευτικό (White & Weatherall, 2000), επίσης η έλλειψη ικανοτήτων και γνώσεων (Morrell και συν., 2000), η τεchnοφοβία (Olphert και συν., 2005, van Dijk, 2006), η έλλειψη πρακτικής (Czaja και συν., 2006) η μεγάλη ηλικία και η χαμηλή αυτοεκτίμηση για αποτελεσματικότητα, (Morris και συν., 2007). Στα ίδια αποτελέσματα καταλήγει και η μελέτη «Εκτίμηση Ψηφιακού χάσματος για ΑμεΑ, μετανάστες και άτομα 3ης ηλικίας στην Ελλάδα» του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2007), που θεωρεί ότι τρία είναι τα εμπόδια στα άτομα τρίτης ηλικίας και την τεχνολογία. Η πρόσβαση σε εφαρμογές, κατά δεύτερον η έλλειψη δεξιοτήτων και τέλος ο φόβος που τους διακατέχει έναντι των τεχνολογιών. Είναι ένα από τα στερεότυπα που φυτεύονται στους ανθρώπους και το συγκεκριμένο τους κάνει να πιστεύουν ότι είναι δύσχρηστες και περίπλοκες οι τεχνολογίες, δεν παρέχουν κάποιο πλεονέκτημα, ούτε μπορούν να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στη ζωή και γενικότερα και χωρίς αυτές δεν έχουν πρόβλημα.

3.5.Ανθρώπινο κεφάλαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η πανδημία covid 19 φανέρωσε πόσο σπουδαίες έχουν καταστεί για τις σύγχρονες οικονομίες οι ψηφιακές δραστηριότητες και επίσης πόσο οι προηγμένες και βασικές ψηφιακές δεξιότητες υποβοηθούν τις κοινωνίες και τις οικονομίες μας. Το 2019 το διαδίκτυο χρησιμοποιήθηκε από το 85% των πολιτών (πριν τον covid 19), ωστόσο βασικές ψηφιακές δεξιότητες διέθετε μόνο το 58%. Η σύνδεση στο διαδίκτυο δεν αρκεί

εάν δεν συνδυαστεί με τις δεξιότητες που χρειάζονται. Διακρίνονται οι ψηφιακές δεξιότητες σε βασικές δεξιότητες χρήσης που παρέχουν το δικαίωμα της συμμετοχής στα άτομα στην ψηφιακή κοινωνία και επίσης υπηρεσίες και αγαθά ψηφιακά να καταναλώνουν. Η δεύτερη περίπτωση είναι οι προηγμένες δεξιότητες που ισχυροποιούν το ανθρώπινο δυναμικό προκειμένου να εξελίξουν νέες υπηρεσίες και ψηφιακά αγαθά (European Commission, Digital Economy and Society Index, 2020). Διακρίνει δύο υποδιαίρεσεις το ανθρώπινο κεφάλαιο όπως το αντιλαμβάνεται το DESI: τις "προηγμένες δεξιότητες και ανάπτυξη" που αναφέρεται σε πιστοποιημένους χρήστες και ειδικούς ΤΠΕ, ενώ οι δεξιότητες χρήσης του διαδικτύου αναφέρεται στην πολυπλοκότητα και στο αριθμό των δραστηριοτήτων (χρήση διαδικτύου, ψηφιακών συσκευών). Ηγέτης και στις δύο κατηγορίες στην ΕΕ είναι η Φιλανδία, Σουηδία, Κάτω Χώρες, ενώ Ιταλία, Ρουμανία και Βουλγαρία στη χαμηλότερη θέση κατατάσσονται.

3.5.1. Δεξιότητες χρήσης διαδικτύου

Η ισχυρότερη απουσία δεξιοτήτων του πληθυσμού γενικότερα όσο και του ενεργού εργατικού δυναμικό ειδικότερα, παρουσιάζεται στη χρήση λογισμικού προκειμένου δηλ. το περιεχόμενο να χειριστεί. Βασικές δεξιότητες λογισμικού κατέχουν το 61% των ευρωπαίων. Σε χώρες όπως Ολλανδία, Φιλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο οι δεξιότητες λογισμικού είναι πολύ υψηλές 80%, 77% και 75% αντιστοίχως, ενώ Βουλγαρία και Ρουμανία με 31 και 35% είναι ουραγοί (European Commission, Digital Economy and Society Index, 2020)..

Οι κοινωνικοδημογραφικές πτυχές επηρεάζουν αυτόν το δείκτη καθώς στις ηλικίες 15 με 24 το 85% των νέων, το 87% υψηλής τυπικής εκπαίδευσης, το 70% των αυτοαπασχολούμενων και των μισθωτών και για τους μαθητές των 91% κατέχουν βασικές δεξιότητες λογισμικού τουλάχιστον. Η ηλικιακή κατηγορία 55-74 ετών κατέχει μόνο 38% βασικές δεξιότητες όπως και για τους ανέργους και τους συνταξιούχους το 32% (European Commission, Digital Economy and Society Index, 2020).

3.5.2. Προηγμένες δεξιότητες και ανάπτυξη

Αυτή η υποκατηγορία διερευνά τις δεξιότητες και ικανότητες που κατέχει το άτομο προκειμένου να αναπτύξει και να εργαστεί στην ψηφιακή οικονομία. Εξετάζει πόσοι από τους εργαζόμενους κατέχουν δεξιότητες εξειδικευμένες, επίσης τον όγκο των

πιστοποιημένων χρηστών. Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ειδικοί ΤΠΕ που εργάστηκαν ανερχόταν περίπου στα 9,1 εκατομμύρια άτομα το 2018. Γερμανία και Αγγλία παρουσίαζαν τον υψηλότερο αριθμό (1,6 εκατομμύρια) και οι δύο, εν συνεχεία η Γαλλία (1,1 εκατομμύρια). Κατά το 2019 απασχολούσαν ειδικούς το 20% των επιχειρήσεων για τη συντήρηση, λειτουργία ή ανάπτυξη εφαρμογών και συστημάτων. Αναφέρεται ο αριθμός αυτός στις μεγάλες επιχειρήσεις στο 75% και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο 19%. Επίσης το 2018 οι επιχειρήσεις (στο 57%) αποπειράθηκαν ή προσέλαβαν ειδικούς ΤΠΕ αλλά συνάντησαν δυσχέρειες. Η Ρουμανία και η Τσεχία αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα καθώς επιχειρήσεις σε 80% όταν επιχείρησαν να προσλάβουν ή προσέλαβαν ειδικούς συνάντησαν δυσχέρειες αυτού του είδους. Όσοι κατέχουν τις απαραίτητες ψηφιακές δεξιότητες από τους πολίτες και διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο δύνανται να πάρουν μέρος σε ένα πολύ μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων διαδικτυακών. Όπως προαναφέρθηκε το 2019, το 85% των πολιτών έκανε χρήση του διαδικτύου ενώ παρουσίασε θετική επίδραση η κρίση (πανδημία), καθώς επεκτάθηκε ο όγκος των ατόμων που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν τραπεζικές συναλλαγές, online αγορές, δραστηριότητες επικοινωνίας, κατανάλωση διαδικτυακού περιεχομένου (European Commission, Digital Economy and Society Index, 2020)..

3.6.Χρήση Internet σε Ε.Ε. και Ελλάδα

Κατά το 2019 μειώθηκε ο όγκος των ατόμων που δεν συνδέθηκαν ποτέ στο ίντερνετ. Ιρλανδία, Ισπανία, Μάλτα ανέφεραν τις ισχυρότερες μειώσεις από τα κράτη-μέλη, ενώ Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Δανία και Σουηδία έχουν ποσοστό κάτω του 3%. Πορτογαλία με 22%, Κροατία με 18%, Ελλάδα με 22% και Βουλγαρία με 24%, έχουν τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων που καταπιάνονται με το διαδίκτυο. Οι ηλικιωμένοι και συνταξιούχοι και αυτοί με περιορισμένη εκπαίδευση δεν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο τακτικά. Ο πληθυσμός στις Κάτω Χώρες και στην Σκανδιναβία σε ένα τεράστιο ποσοστό τουλάχιστον άπαξ της εβδομάδας χρησιμοποιεί το διαδίκτυο. Επίσης Ουγγαρία, Ισπανία και Ιρλανδία παρουσίασαν βελτίωση το 2019. Ωστόσο σε πολλά κράτη παραδείγματος χάρη Ρουμανία και Βουλγαρία τέσσερα στα πέντε άτομα εξακολουθούν να μην έχουν τακτική πρόσβαση στο διαδίκτυο. Ομάδες ατόμων που διακρίνονται από υψηλά ποσοστά χρήσης στο διαδίκτυο είναι οι μαθητές, άτομα με πολύ υψηλή εκπαίδευση και νεαρά άτομα στο 97%.

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ (2022) τα νοικοκυριά κατά 85,5%. διαθέτουν πρόσβαση από την κατοικία τους στο διαδίκτυο. Χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο τα άτομα ηλικίας 16 έως 74 ετών σε ποσοστό λίγο πάνω από 8 στους 10. Αναζήτησαν πληροφορίες για υπηρεσίες και προϊόντα κατά κύριο λόγο οι 9 στους 10. Επίσης για να παρακολουθήσουν κάποιο μάθημα ή κάποιο σεμινάριο στο πεδίο της εκπαίδευσης σχεδόν οι μισοί (48,6%), ενώ για την εργασία τους οι 4 στους 10 και για προσωπικό λόγο κατά 19,5%. Επίσης οι 7 στους 10, την άνοιξη του 2022, για προσωπικούς λόγους χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες που προσφέρει η ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Καταγράφεται βέβαια και ένα 29,5% οι οποίοι δεν προέβησαν σε καμία ενέργεια από τις παραπάνω.

Επίσης 63,2% αξιοποίησαν τον προσωπικό τους λογαριασμό για να λάβουν επίσημα έγγραφα από κάποια εφαρμογή της δημόσιας διοίκησης. Επίσης κατά 53% για προσωπική χρήση έκλεισε ραντεβού με μία υπηρεσία του δημοσίου, ενώ 6 στους 10 από τα άτομα τα οποία δεν υπέβαλαν αίτηση ηλεκτρονικά, δεν προέβησαν σε αυτήν την κίνηση επειδή δεν χρειάστηκε να ενεργήσουν, καθώς δεν είχαν ηλεκτρονική υπογραφή, φοβόντουσαν για τα προσωπικά τους δεδομένα και την ασφάλεια αυτών, δεν διέθεταν τις απαιτούμενες δεξιότητες και γνώσεις ή κάποιος άλλος υπέβαλε την αίτηση.

Επί προσθέτως οι μισοί υλοποίησαν ηλεκτρονική αγορά ή παραγγελία υπηρεσιών και αγαθών μέσω διαδικτύου. Ένα ποσοστό 86,4% γνωρίζουν την ύπαρξη συσκευών συνδεδεμένων στο διαδίκτυο, ωστόσο δεν τις έχουν χρησιμοποιήσει και έξι στους δέκα υπογράμμισαν ότι δεν τις έχουν ανάγκη και τρεις στους δέκα ότι οι συσκευές που διαθέτουν στο σπίτι δεν έχουν την κατάλληλη συμβατότητα με αυτές, επίσης αναφέρθηκε ότι είναι υψηλό το κόστος αυτών από το 16,1%. Εξ όσων χρησιμοποίησαν προηγμένες συσκευές οι εννέα στους δέκα δεν αντιμετώπισαν πρόβλημα ενώ αναφέρθηκαν προβλήματα ασφαλείας, έλλειψη τεχνικής υποστήριξης, δυσχέρειες στη σύνδεση στο διαδίκτυο, δυσκολίες στη χρήση.

Στις ευρωπαϊκές χώρες: το 35% των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω είχαν κινητό τηλέφωνο, σε αντίθεση με πάνω από 98% των ατόμων ηλικίας 18 έως 45 ετών που είχαν κινητό τηλέφωνο στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2020 (*Statistica*, 2021). Επιπλέον, ο ψηφιακός γραμματισμός για την άνετη χρήση κινητών συσκευών σχετίζεται αρνητικά με την ηλικία (Barbosa Neves, 2019) και οι ηλικιωμένοι συχνά αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις στη χρήση των νέων τεχνολογιών (Barnard et al., 2013; Pan & Jordan-

Marsh, 2010). Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση είναι ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας που συμβάλλει στο ψηφιακό χάσμα. Περίπου το 40% των ενηλίκων με χαμηλότερο εισόδημα (νοικοκυριά που κερδίζουν λιγότερα από 30.000 \$ ετησίως) δεν έχουν οικιακές ευρυζωνικές υπηρεσίες ή υπολογιστή και η πλειοψηφία τους δεν είναι κάτοχοι tablet (Vogels , 2021). Όταν συνδυάζονται η ηλικία και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, γίνεται προφανές ότι οι ηλικιωμένοι με χαμηλό εισόδημα είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν ένα ψηφιακό χάσμα (Choi & Dinitto, 2013).

Η πανδημία COVID-19 έχει μεγεθύνει τη σημασία αλλά και την έλλειψη πρόσβασης σε κινητές συσκευές από ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας (Morrow-Howell et al 2020; Xie et al, 2020). Οι εντολές κοινωνικής αποστασιοποίησης μετέτρεψαν τις περισσότερες εργασίες που εκτελούνταν δια ζώσης, σε εργασίες που εκτελούνταν μέσα σε εικονικές μορφές. Για παράδειγμα, οι τοπικοί οργανισμοί και οι κοινοτικές ενώσεις μετατόπισαν τις προσπάθειες διανομής πληροφοριών και προσέγγισης από τις συναντήσεις δια ζώσης, σε διαδικτυακές πλατφόρμες και οι προσωπικές συναντήσεις και εκδηλώσεις αντικαταστάθηκαν από εικονικές μεθόδους επικοινωνίας. Ενώ η στροφή στην ψηφιακή τεχνολογία επέτρεψε στους ανθρώπους να παραμένουν συνδεδεμένοι και ενημερωμένοι, εν μέσω του lockdown σε εθνικό επίπεδο, πολλοί ηλικιωμένοι που ήδη βίωναν κοινωνική απομόνωση και μοναξιά αποκλείστηκαν από τις ψηφιακές υπηρεσίες, γεγονός που υποβάθμισε σημαντικά την ποιότητα της καθημερινής τους ζωής (Kotwal et al, 2021; Smith et al, 2020). Κατά συνέπεια, οι προσπάθειες για την αύξηση της πρόσβασης των ηλικιωμένων στην τεχνολογία έχουν υποκινηθεί τόσο από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς όσο και από δημόσιους φορείς.

Χάρη στις γρήγορες τεχνολογικές εξελίξεις και το μειωμένο κόστος, οι κινητές συσκευές γίνονται προσβάσιμες σε περισσότερους ηλικιωμένους, γεγονός που οδήγησε τη γήρανση του πληθυσμού να γίνει η ταχύτερα αναπτυσσόμενη ομάδα υιοθέτησης τεχνολογίας (Anderson & Perrin, 2017). Η αυξημένη ιδιοκτησία ενός υπολογιστή tablet είναι ιδιαίτερα ελπιδοφόρα για τους ηλικιωμένους, καθώς το μεγαλύτερο μέγεθος οθόνης συνδέεται θετικά με το ποσοστό υιοθέτησης τεχνολογίας από τους ηλικιωμένους (Kim & Sundar, 2014). Για ηλικιωμένους με μειωμένη όραση και μειωμένη επιδεξιότητα, το μεγαλύτερο μέγεθος οθόνης και η καλύτερη ανάλυση οθόνης είναι ζωτικής σημασίας για τη χρηστικότητα της συσκευής. Έτσι, τα tablet με μεγαλύτερη οθόνη από τα κινητά τηλέφωνα είναι πιο ελκυστικά για τους ηλικιωμένους

χρήστες (Cajita et al, 2018).

3.7.Σύνδεση με τη βιβλιογραφία -Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Όπως καταδεικνύουν το στατιστικά δεδομένα που δημοσιεύονται (Statistica, 2014), στα άτομα που είναι μεγαλύτερα από το 55 έτη μόνο το 12,7% χρησιμοποιούν ΤΠΕ. Το γεγονός ότι με την αύξηση της ηλικίας μειώνεται η χρήση ΤΠΕ είναι θέμα προς διερεύνηση και προσπαθούν να εντοπίσουν τα όρια της βιολογικής εξασθένησης των σωματικών, γνωστικών, μνημονικών και νοητικών ικανοτήτων του ατόμου αλλά και στο σύνολο παραγόντων που συσχετίζεται με τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις των ατόμων τρίτης ηλικίας (Choi, Lai & Liu, 2013).

Οι Gonzalez, Ramírez & Viadel (2012) σε έρευνα τους εντόπισαν ότι οι ηλικιωμένοι δεν χρησιμοποίησαν σε ποσοστό 74,6% το διαδίκτυο, ενώ δεν έχουν χρησιμοποιήσει ηλεκτρονικό υπολογιστή το 54,7%. Έτερες έρευνες στα αποτελέσματα τους αναφέρουν ότι οι ηλικιωμένοι πιστεύουν ότι τα νεότερα άτομα ταιριάζουν περισσότερο με τις ΤΠΕ (Carpenter & Buday, 2007; Chaffin & Harlow, 2005) και ότι στην καθημερινότητά τους δεν υφίστανται αρκετά χρήσιμες (Selwyn, 2004; Turner, Turner & Van de Walle, 2007;Wagner, Hassanein & Head). Ειδικότερα οι Barnard Bradley, Hodgson & Lloyd, (2013) θεωρούν ότι σειρά λόγων είναι υπεύθυνη που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ το διαδίκτυο ηλικιωμένοι. Μία εξαιρετική πλειοψηφία (61%) θεωρεί ότι δεν είναι χρήσιμο ή ενδιαφέρον. Το 11% ανέφερε ότι μπερδεύεται ή δεν γνωρίζει την χρήση και το 3% θεωρεί ότι ο χρόνος είναι περιορισμένος και δεν μπορεί να τον διαθέσει σε αυτό.

Η γνώμη που εκφράζουν οι ηλικιωμένοι ότι δεν καταπιάνονται και δεν ασχολούνται με τις νέες τεχνολογίες και τη χρήση τους, επειδή δεν έχουν εξοικειωθεί με αυτές, ερμηνεύεται από το γεγονός ότι δεν σχετίζονται στη νέες τεχνολογίες επειδή πιστεύουν ότι δεν εντοπίζουν κάτι ενδιαφέρον στη χρήση τους ούτε τους είναι απαραίτητες (Selwyn et al, 2003). Οι ηλικιωμένοι θεωρούν ότι μειονεκτούν στη σύγκριση με τις επόμενες γενιές αν συγκριθούν με αυτές και το χάσμα είναι τεράστιο, καθώς οι νεότεροι από αρκετά μικρή ηλικία έχουν τη γνώση και την ικανότητα να χειρίζονται την τεχνολογία (Varportzis et al, 2017). Επίσης ενδεχομένως να πιστεύουν ότι αποτελούν επιπλέον εμπόδια οικονομικοί λόγοι, απουσία αξιολογών προγραμμάτων και η πολυπλοκότητα που τα διακρίνει (Πάτση, 2013; Heart & Kalderon, 2013).

Εν συνεχεία οι Morris, Goodman & Brading (2007) παρουσίασαν ευρήματα ανάλογα, καθώς στους ερωτηθέντες το 60% θεωρεί ότι δεν τους ενδιαφέρει το διαδίκτυο, ενώ απάντησε το 40% τονίζοντας ότι θεωρεί τον εαυτό του μεγάλο σε ηλικία και δεν θέλει να καταπιαστεί με αυτό. Πιστεύουν επίσης τα άτομα της τρίτης ηλικίας ότι στο χειρισμό και την εκμάθηση των ΤΠΕ συναντούν δυσχέρειες, αισθάνονται ανασφάλεια και άγχος όταν υιοθετούν μια καινούργια τεχνολογική εφαρμογή, προβάλλουν έλλειψη εμπιστοσύνης και θεωρούν ότι τα υπολογιστικά συστήματα δεν είναι αξιόπιστα και ανησυχούν μην παραβιαστούν τα προσωπικά δεδομένα (Hernandez -Encuentra, Pousada & Gomez-Zuniga, 2009; Lim, 2010).

Επίσης παράγοντες όπως η έλλειψη καθοδήγησης και τεχνικής υποστήριξης, η αδυναμία πρόσβασης, η δυσχέρεια απόκτησης εξοπλισμού, λειτουργούν αν όχι ανασταλτικά, τουλάχιστον περιοριστικά και άτομα τρίτης ηλικίας δεν αξιοποιούν τις ΤΠΕ (Hernandez -Encuentra et al, 2009; Mitzner et al, 2010; Pan & Jordan -Marsch, 2010).

Παρατηρούνται επίσης σε ευρήματα διαφόρων εργασιών, ότι αξιοποιούν τις ΤΠΕ τα άτομα τρίτης ηλικίας, προκειμένου σε θέματα υγείας να ενημερώνονται, όπως και για τις κοινωνικές εξελίξεις, τις επαφές τους να διατηρούν με άτομα που τους ενδιαφέρουν όπως εγγόνια, παιδιά, φίλοι (Gonzalez et al, 2012; Sayago & Blat, 2010; Thayer & Ray, 2006. Αξιοποιούν επίσης τις ΤΠΕ για να τονώσουν την αυτοπεποίθηση, για ψυχολογική υποστήριξη, για ψυχαγωγία (Rosenthal, 2008; Sayago & Blat, 2006), διατήρηση αυτονομίας (Lawhon, Ennis & Lawhon, 1996), και να διαχειριστούν τη μοναξιά (Saunders, 2004). Γίνεται παραδεκτό από τους ερευνητές ότι ηλικιωμένα άτομα που κατέχουν ισχυρότερες εμπειρίες στην εκπαίδευση, ξεπερνούν χωρίς ιδιαίτερες δυσχέρειες τους περιοριστικούς παράγοντες που επιδρούν επάνω τους και τους δυσκολεύουν στην αξιοποίηση και πρόσβαση των ΤΠΕ και τις ενσωματώνουν σε καλύτερο βαθμό στον καθημερινό βίο (Boulton-Lewis, 2010; Vonser, Bobek, Kokol & Krecicet, 2016).

Σε ότι έχει σχέση με εκπαίδευση ενηλίκων στις ΤΠΕ έρευνες που δημιουργήθηκαν διεθνώς (Chaffin & Harlow, 2005; Coleman, Gibson, Hanson, Bobrowicz & McKay, 2010; Gonzalez et al, 2012) αλλά και στην Ελλάδα (Τσαγκάρης, 2010 ; Βολάκου, 2012), καταδεικνύουν ότι στα προγράμματα εκπαίδευσης για τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας, η συμμετοχή των ηλικιωμένων δεν παρουσιάζει

πάντοτε τα αποτελέσματα που επιθυμούμε. Ωστόσο συνεισφέρουν στο να αναπτύσσουν την αυτοπεποίθηση, διαμορφώνουν θετικές στάσεις, να συμμετέχουν στη ζωή της κοινότητας, να παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες και γενικότερα να γίνεται παραδεκτή η ικανότητα των τεχνολογιών να συνεισφέρουν στην επικοινωνία με τους υπόλοιπους ανθρώπους (Gatto & Tak, 2008); Lagana, 2008; Lam & Lee, 2007; Rosenthal, 2008).

Στην ελληνική επικράτεια έχουν υλοποιηθεί επιστημονικές έρευνες και περιλαμβάνει η βιβλιογραφία που δημιουργήθηκε αναλύσεις που σχετίζονται με ζητήματα όσον αφορά εκπαιδευτικές δραστηριότητες γενικότερα και την πρόσβαση των ενηλίκων. Βεβαίως συνηθέστερα ασχολούνται με τα εμπόδια και τα κίνητρα που επιδρούν στη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση ενηλίκων αλλά και γενικότερα στην δια βίου εκπαίδευση (Βεργίδης, 2001; Γραβάνη και Μαρμαρινός, 2008; Ζαρίφης, 2011; Καραλής, 2013; Κόκκος 2005; Πρόκου, 2009). Συνιστά η τρίτη ηλικία και ο χώρος της ένα πεδίο που κατέχει σημαντικό ενδιαφέρον και σοβαρές προοπτικές σε σχέση με το βαθμό χρήσης των υπηρεσιών και των υπολογιστών και του διαδικτύου, όπως επίσης και την επιθυμία ή όχι να ενταχθούν οι ηλικιωμένοι σε εκπαιδευτικά προγράμματα, προκειμένου να αξιοποιήσουν τα ψηφιακά μέσα τη σύγχρονης εποχής, αποκτώντας τις ανάλογες δεξιότητες.

Αν και οι ηλικιωμένοι έχουν σταθερά χαμηλότερα ποσοστά υιοθέτησης τεχνολογίας από το ευρύ κοινό, αυτή η ομάδα είναι πιο ψηφιακά συνδεδεμένη από ποτέ. Στην πραγματικότητα, ορισμένες ομάδες ηλικιωμένων – όπως αυτοί που είναι νεότεροι, πιο εύποροι και πιο μορφωμένοι – αναφέρουν ότι κατέχουν και χρησιμοποιούν διάφορες τεχνολογίες σε ρυθμούς παρόμοιους με τους ενήλικες κάτω των 65 ετών. Σε διάφορες έρευνες καταγράφεται ότι ενώ αποτελεί τεχνολογικό μέσο το tablet δεν δυσχεραίνει αρκετά τους ηλικιωμένους και φαίνεται αντίθετα ότι το χειρίζονται με αξιοσημείωτη ευκολία. Επειδή διαθέτουν δυνατότητα αφής απλουστεύεται εξαιρετικά η χρήση και καθίσταται φιλικό και όχι πολύ περίπλοκο αν συγκριθεί με τα υπόλοιπα ψηφιακά συστήματα (Vaportzis, Martin & Gow, 2017).

Αξιολόγησαν τα άτομα τρίτης ηλικίας με θετικό τρόπο την γνώση που αποκόμισαν από την περιήγηση στο διαδίκτυο ενώ η χρήση tablet τους ικανοποίησε αρκετά (Vaportzis et al, 2017) ενώ κάποιοι εξέδηλωσαν την επιθυμία να επιχειρήσουν μελλοντικά να το χρησιμοποιήσουν (Heinz et al, 2013; Vaportzis et al, 2017; Mitzner et

al, 2010). Θεωρούν ότι η νέες τεχνολογίες διαθέτουν τεράστιες δυνατότητες (Mitzner et al, 2010) και χαίρονται γιατί ανά πάσα στιγμή μπορούν να εντοπίζουν πληθώρα πληροφοριών (Selwyn et al, 2003).

Σε μελέτες στο εξωτερικό έχουν παρουσιαστεί αποτελέσματα που καταδεικνύουν ότι η χρήση και η ιδιοκτησία κινητού smartphone είναι περιορισμένη (Zickuhr & Madden 2012:7-8), ενώ έτερες δηλώνουν ότι περιορίζεται σημαντικά η χρήση στους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών (Anderson & Perrin, 2017:6). Εάν εξεταστούν με δημογραφικά χαρακτηριστικά οι ηλικιωμένοι, εντοπίζονται διαφοροποιήσεις εξαιτίας του φύλου, καθώς έχουν διαπιστώσει μελέτες ότι είναι πιθανότερο οι άντρες να διαθέτουν ή να χρησιμοποιούν τεχνολογικό εξοπλισμό σε συσχέτιση με το άλλο φύλο (Wilson et al, 2003; Pinkard, 2005). Οι προτιμήσεις όσον αφορά συγκεκριμένη τεχνολογία και τη χρήση της δεν είναι δυνατόν να ερμηνευτούν αποκλειστικά με την εκπαίδευση τους ή την ηλικία τους και αξιώνουν επίσης αξιολόγηση και άλλων ψυχολογικών παραγόντων (Czaja et al, 2006).

Ερευνητικό μέρος

Κεφάλαιο 4: Ερευνητική Μεθοδολογία

4.1. Αναγκαιότητα και σπουδαιότητα της έρευνας

Η αναγκαιότητα και σπουδαιότητα για τη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα σε άτομα τρίτης ηλικίας και ΤΠΕ είναι ισχυρή. Στην παγκόσμια βιβλιογραφία εντοπίζονται αρκετές έρευνες που έχουν προβάλλει το πλήθος των ευεργετημάτων που διαθέτουν για την ποιότητα ζωής των ατόμων τρίτης ηλικίας οι ΤΠΕ. Η τεχνολογία μπορεί να βελτιστοποιήσει την ποιότητα ζωής των ατόμων τρίτης ηλικίας εάν υιοθετηθεί από αυτούς και επίσης να υποστηρίξει την ανεξάρτητη διαβίωση για εκτεταμένο χρονικό διάστημα και να καλύψει το χάσμα των γενεών που υφίσταται αναφορικά με την τεχνολογία (Vaportzis, Martin & Gow, 2017). Στην χώρα μας βεβαίως είναι περιορισμένος ο όγκος αντίστοιχων μελετών.

4.2. Σκοπός της έρευνας και Ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα θα επιχειρήσει ενδελεχώς να μελετήσει τις μεταβλητές που επιδρούν στην χρήση των ΤΠΕ από ηλικιωμένους. Επίσης στις αντιλήψεις και τις απόψεις των ατόμων τρίτης ηλικίας για τα θέματα που προαναφέρθηκαν. Για την ολοκλήρωση της έρευνας επιλέχθηκε ο αναγκαίος αριθμός υποκειμένων και από την ερευνήτρια η ποιοτική μέθοδος και η ημι-δομημένη συνέντευξη. Ο λόγος των υποκειμένων της έρευνας υπήρξε οδηγός και μέσα από αυτόν θα καταβληθεί προσπάθεια να αποκωδικοποιηθούν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για το περίπλοκο και σύνθετο αυτό φαινόμενο. Η χρήση των θεωρητικών δεδομένων σε συσχέτιση με την διεθνή και την ελληνική βιβλιογραφία και σε συνδυασμό με τα στοιχεία που ανέκυψαν δημιουργήθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα που ακολουθούν:

1. Σε ποιο βαθμό χρησιμοποιούν και είναι εξοικειωμένα τα άτομα της τρίτης ηλικίας στην Ελλάδα με τις ΤΠΕ;
2. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη χρήση των ΤΠΕ από άτομα της τρίτης ηλικίας στην Ελλάδα;
3. Ποια δημογραφικά στοιχεία του δείγματος σχετίζονται με αυτούς

4.3. Ποιοτική έρευνα

Για την παρούσα έρευνα η ερευνήτρια αφού εξέτασε τα ερευνητικά ερωτήματα και τις υποθέσεις και τον σκοπό για τον οποίο υλοποιείται η έρευνα, επέλεξε να εκμεταλλευτεί την ποιοτική μέθοδο έρευνας. Στην αφετηρία θεμιτό υφίσταται το να παρουσιαστεί ένας ορισμός για τη συγκεκριμένη έρευνα. Έτσι συνιστά δραστηριότητα η ποιοτική έρευνα πλαισιωμένη και ορίζει τον παρατηρητή/ρια στο φυσικό κόσμο. Ο ερευνητής

διαθέτει έναν όγκο ερμηνευτικών πρακτικών και υλικών και επιθυμεί τον φυσικό κόσμο να καταστήσει απτό και ορατό, να τον μεταβάλει με τρόπο που να ερμηνεύει την άποψη και την οπτική προσέγγιση του αφηγητή πάντοτε. Αρκετές μεθόδους αξιοποιεί η ποιοτική έρευνα όπως έρευνα πεδίου, συνεντεύξεις, ημερολόγιο. πρωτογενές οπτικοακουστικό υλικό. Εμπεριέχει ουσιαστικά η ποιοτική έρευνα μία ερμηνευτική νατουραλιστική εκτίμηση για το φυσικό περιβάλλον.

Διαμορφώνει μία διερεύνηση πολλαπλών μεθόδων, πραγματώνεται η έρευνα και η παρατήρηση των ατόμων και τα παράγωγα που αναδύονται, οι καταγραφές του επιστήμονα και οι διηγήσεις των ατόμων που συμβάλουν στην έρευνα, παρέχουν στο άτομο μία μέθοδο αντίληψης του βίου και τον τρόπο που αποδίδει σημασία στα βιώματα που θεωρεί ιδιοκτησία του (Denzin & Lincoln, 1994; Christensen, 2007). Η ποιοτική έρευνα εκμεταλλεύεται σε μεγάλο εύρος την θεματική ανάλυση που συνιστά μέθοδο εργασίας εξαιρετικά αποτελεσματική στην υλοποίηση της, και επιπλέον παρέχει δεξιότητες για τον επιστήμονα που είναι ευεργετικές καθώς προσφέρουν υπηρεσίες στην υλοποίηση ποικίλων ερευνών (Clark, Brown & Hayfield, 2015). Δεν προϋποθέτει επίσης όπως διάφορες άλλες ποιοτικές αναλύσεις οριοθετημένες και ξεκάθαρες επιστημολογικές θέσεις (Willing, 2008). Η ποιοτική προσέγγιση επιχειρεί την ενδελεχή διερεύνηση και εις βάθος των γεγονότων, διεργασιών και μεταβολών που παρατηρεί το άτομο, καθώς παρέχει στον ερευνητή/τρια την δυνατότητα να συγκεντρώσει άφθονα στοιχεία για το υπό μελέτην θέμα. Συνιστά η ποιοτική έρευνα την μεθοδολογία που υφίσταται κατάλληλη προκειμένου να λάβει απαντήσεις στις ερωτήσεις που αναφέρονται στον τρόπο επεξήγησης (πώς) και στο λόγο εμφάνισης (γιατί) των φαινομένων. Ως μέθοδος δεν ασχολείται με την ανίχνευση νέων μοντέλων και δεν ενδιαφέρεται ερωτήματα και απαντήσεις να γενικεύσει σε ευρύτερο πληθυσμό, ούτε να επαληθεύσει διάφορες υποθέσεις έντονα. Προκειμένου δε να εξυπηρετήσει αυτόν τον σκοπό, βασικότερο προτέρημα των ποιοτικών μεθόδων υφίσταται η ευελιξία (Robson, 2007). Συνιστά σημαντικό και κρίσιμο σημείο ο σχεδιασμός και οι προκαθορισμένες ενέργειες για κάθε έρευνα. Εντοπίζονται αρκετοί τρόποι σχεδιασμού μιας έρευνας καθώς ο σχεδιασμός καθοδηγείται από θεωρητικές και επιστημολογικές υποθέσεις αλλά και τους ερευνητικούς στόχους. Πρέπει να υπολογίζονται τα παρακάτω στοιχεία για τον προγραμματισμό (Flick, 2006).

-ερευνητικοί σκοποί

- ερευνητικό πεδίο
- ανάλυση των δεδομένων
- τρόποι παραγωγής των δεδομένων της έρευνας
- θεωρητικό υπόβαθρο και επιστημολογικό
- αρχές και ηθική στη διεργασία της έρευνας
- δεν πρέπει να ανακλάται ο ερευνητής

4.4.Ποιοτική συνέντευξη

Η ερευνήτρια εκμεταλλεύτηκε την ποιοτική συνέντευξη στην διενέργεια της έρευνας και θεωρήθηκε απαραίτητο να αναφερθεί η ποιοτική συνέντευξη εδώ. Συνέντευξη εις βάθος συνιστά ο όρος ποιοτική συνέντευξη και είναι η πλέον διαδεδομένη μέθοδος για την συλλογή ποιοτικών δεδομένων. Ωστόσο η ποιοτική συνέντευξη για να αξιοποιηθεί σε μία έρευνα συνιστά μία απόφαση περίπλοκη, καθώς διάφοροι παράγοντες την επηρεάζουν, που συσχετίζονται με τους ερευνητικούς στόχους την προσαρμοστικότητα του ερευνητή, πόροι που διατίθενται και της διαδικασίας της έρευνας. Αξιώνει προεργασία επινοητική και παραγωγική, εξαιρετική προετοιμασία και προγραμματισμό. Επίσης πρέπει να εδράζεται η συνέντευξη σε επιστημολογικές και οντολογικές αρχές συγκεκριμένες και να αναφέρεται στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα (Gill, Stewart, Treasure & Chadwick, 2008). Διακρίνονται δύο ειδών ποιοτικές συνεντεύξεις, η ημιδομημένη και η μη δομημένη. Συγκροτείται η ημιδομημένη συνέντευξη από σύνολο προδιαγεγραμμένων ερωτήσεων και την εκμεταλλεύονται αρκετά συχνά οι νέοι ερευνητές για να έχουν ένα μέσο πού θα τους κατευθύνει στα ζητήματα που πιστεύουν ότι είναι σημαντικά και οφείλουν να προβάλλουν. Είναι εύπλαστος ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης:

- σε σχέση με τη μεταβολή του περιεχομένου μέσα στα πλαίσια της συνέντευξης και σε ισορροπία με την αντίληψη του ερευνητή/τρια
- όσον αφορά την αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων και την προσθήκη επίσης για συζήτηση (Galleta, 2012).
- με την κατάταξη των ερωτήσεων κατά την εκφώνηση

-όσον αφορά το βάθος και τον αιτιοκρατικό στοχασμό που παρέχει σε κάποια θέματα σε κάποια κατάλληλα υποκείμενα της έρευνας

4.5.Θεματική ανάλυση

Ο ερευνητής εκμεταλλεύτηκε την μέθοδο της θεματικής ανάλυσης στην παρουσία έρευνα που συνιστά μέθοδο περιγραφής εντοπισμού και ανάδειξης νοηματικών μοτίβων, θεμάτων δηλαδή επαναλαμβανόμενων που αναδύονται από τα ερευνητικά στοιχεία που συλλέγονται και είναι κυρίαρχο εργαλείο για όλα τα πρόσωπα που αξιοποιούν την ποιοτική έρευνα. Είναι εξαιρετική μέθοδος στην περίπτωση που ο ερευνητής χρησιμοποιώντας ερμηνείες επιχειρεί να προβάλει αξίες, σχέσεις και απόψεις.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής αποτελεί η ευελιξία και θεωρείται εξαιρετικό πλεονέκτημα για αυτήν, καθώς κατευθύνει σε καινούργια γνώση που δεν υπήρχε. Έχει τη δυνατότητα να συνοψίσει εκτεταμένο όγκο δεδομένων και να προσφέρει εξαιρετική βοήθεια στην ανάλυση των δεδομένων αναφορικά με ομοιότητες και διαφοροποιήσεις. Ανάλογα το επίπεδο που πραγματοποιείται η ανάλυση διακρίνονται και διάφορες πραγματεύσεις. Οι Braun & Clark (2006) τονίζουν ότι ενδέχεται να υφίστανται τα θέματα που αναζητούνται:

-σε φανερό και επιφανειακό επίπεδο που ασχολείται με το ρητό και επιφανειακό νόημα των δεδομένων

-ή σε λανθάνον και ερμηνευτικό το οποίο ανασύρει νοήματα κρυμμένα στο λόγο των ερωτηθέντων.

Τα θέματα επίσης ενδέχεται:

-να διαχέονται από το κείμενο και να εδράζονται στα δεδομένα

-να καθοδηγούνται και να στηρίζονται στη θεωρία

-να δημιουργούνται από μία σχέση παραγωγικής ανάλυσης με επαγωγική ανάλυση. (Ferreday & Muir-Cochrane, 2006).

4.5.1.Εφαρμογή θεματικής ανάλυσης

Με το πέρας της συλλογής των στοιχείων ο ερευνητής οφείλει να κατανοήσει πάρα πολύ καλά τα δεδομένα και αυτό παρατηρείται σε κάθε ποιοτική ανάλυση (Clark & Brown 2013). Η ανάγνωση σε βάθος χρόνου των δεδομένων, αποκαλύπτει θέματα

μοτίβα και νοήματα που σχετίζονται με το φαινόμενο που μελετάται. Ξεκινώντας λοιπόν ο ερευνητής κατασκευάζει κώδικες που περιγράφουν νοήματα στα στοιχεία που συλλέχθηκαν. Με δύο τρόπους ενδέχεται να δημιουργούνται, ο ένας είναι να προκύπτουν από τα δεδομένα και ο άλλος να έχουν κατασκευαστεί σε πρότερο χρόνο σύμφωνα το πλαίσιο της θεωρίας. Πρακτικά σε τμήματα του υλικού, αποδίδει έννοιες με ερμηνευτικό και θεωρητικό χαρακτήρα ο ερευνητής (Ιωσηφίδης, 2008). Η επόμενη ενέργεια θεωρείται η αναζήτηση θεμάτων. Το κάθε θέμα οφείλει να είναι ένα μοτίβο συνεκτικό και να παρουσιάζει νόημα. Όταν ενώνονται διάφορες ομάδες κωδικών δημιουργούν θέματα που είναι το επόμενο επίπεδο στην ερμηνεία των στοιχείων. Δηλαδή εστιάζει μόνο εάν έχει δυνατότητα να κατανοήσει και να ανιχνεύσει κάποιο σοβαρό στοιχείο, τάση, αξία κτλ. που παρουσιάζει σχέση με τον σκοπό της έρευνας (Braun & Clark, 2006).

Εν συνεχεία ερευνά για να ανακαλύψει μήπως κάποια θέματα επικαλύπτονται και πρέπει να συνδεθούν ή σε κάποια θέματα οι κώδικες δεν συσχετίζονται και οφείλουν κάποιοι να αποσχιστούν. Απονέμονται τίτλοι λιτοί και περιεκτικοί, καθώς έχει διαμορφωθεί ο θεματικός χάρτης σε σχέση με τα δεδομένα. Τα θέματα ουσιαστικά απαντούν στις ερωτήσεις και είναι τα θεμέλια πάνω στο οποίο εδράζονται τα δεδομένα. Εν συνεχεία περιγράφεται η ανάλυση προβάλλοντας την επιχειρηματολογία των θεμάτων με στοιχεία για τεκμηρίωση. Προσφέρουν και αποσπάσματα που υποστηρίζουν τα λεγόμενα τους. Παρουσιάζεται ωστόσο ενίοτε και η έλλειψη τεκμηρίωσης από το ερευνητικό υλικό, καθώς επί των δεδομένων επιβάλλονται σε κάποιες τα θεωρητικά σχήματα και άλλες φορές οι απαντήσεις δεν αντιστοιχούν με το ερευνητικά ερωτήματα αλλά με τα ερωτήματα της συνέντευξης.

4.6.Χρόνος υλοποίησης της έρευνας

Ο χρόνος που απαιτήθηκε προκειμένου να πραγματοποιθούν οι συνεντεύξεις πλησίαζε τις δύο έως τρεις ώρες ημερησίως και η κάθε συνέντευξη 40 με 50 λεπτά. Υλοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις κατόπιν προκαθορισμένων συναντήσεων της ερευνήτριας με τον/την συνεντευξιζόμενο/η. Οι συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν τον μήνα Δεκέμβριο του 2023.

4.7.Συμμετέχοντες στην έρευνα -δείγμα

Συνολικά δεκαπέντε (15) άτομα επιλέχθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας για να υλοποιηθεί. Ο λόγος της προτίμησης αφορούσε την ηλικία τους καθώς εντάσσονται

στην κατηγορία των ηλικιωμένων, η ερευνήτρια διέθετε εύκολη προσπέλαση προς αυτούς καθώς γνώριζε τα άτομα του δείγματος επειδή κατοικούν στον τόπο καταγωγής και μόνιμης κατοικίας αυτής. Εξίσου σοβαρός λόγος για την επιλογή αυτών παρουσιάζεται και η διαθεσιμότητά τους να υποβληθούν στη διαδικασία της συνέντευξης, ούτως ώστε να ολοκληρωθεί η έρευνα. Ανεξαιρέτως και οι δεκαπέντε (15) ηλικιωμένοι έλκουν την καταγωγή τους από τον δήμο Λοκρών στην Στερεά Ελλάδα. Κατά φύλο υπερτερούν ελαφρά οι γυναίκες και η ηλικία τους κυμαίνεται ανάμεσα στα 60 και τα 83 έτη. Το μορφωτικό τους επίπεδο είναι ποικίλο και υπάρχουν τέσσερα άτομα που είναι απόφοιτοι ή τελειόφοιτοι δημοτικού, πέντε άτομα που έχουν τελειώσει λύκειο ή εξατάξιο γυμνάσιο, τρία άτομα απόφοιτοι Τεχνολογικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ) και τρία άτομα είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου. Όσον αφορά την ηλικία τους οχτώ άτομα εντοπίζονται στην ηλικία 60 έως 70 ετών, έξι άτομα στη δεκαετία 60 έως 80 ετών και ένα πάνω από ογδόντα (80).

4.8.Σχεδιασμός-Διαδικασία

Το σύνολο των ατόμων που επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στην έρευνα αποτελεί δείγμα σκοπιμότητας ή μη πιθανοτήτων (Cohen Manion & Morrison, 2008), καθώς αποσκοπεί μόνο να αντιπροσωπεύσει τον εαυτό του και όχι να γενικεύσει τα αποτελέσματα. Θεωρείται εξαιρετική δειγματοληψία που επιλύει αρκετά προβλήματα, καθώς προσφέρει τη δυνατότητα αξιοποίησης του δείγματος, καθώς η ερευνήτρια διαμένει στον δήμο καταγωγής αυτών, κάποιους τους γνωρίζει και για κάποιους άλλους μπορούσε να αποκτήσει πρόσβαση μέσω κοινών γνωστών.

Δεν είχαν γνώση του θέματος οι συμμετέχοντες στην έρευνα, είχαν ενημερωθεί μόνο ότι θα υλοποιηθεί μία έρευνα και το θέμα της ήταν για τις τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας. Στα άτομα του δείγματος προσφέρθηκαν διαβεβαιώσεις αναφορικά με την ανωνυμία της ταυτότητάς τους, όπως και των απαντήσεων τους και ευρύτερα για την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Προκειμένου να ολοκληρωθούν οι συνεντεύξεις, κατόπιν συνεννόησης ανάμεσα στα δύο μέρη (συνεντευξιαζόμενος και συνεντευκτής), ορίστηκαν οι δια ζώσης συναντήσεις και πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις. Ο χρόνος που απαιτήθηκε για κάθε συνέντευξη περίπου κυμαινόταν από 25 έως 45 λεπτά της ώρας. Σχεδόν στο σύνολό τους τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα πρόθυμα προσήλθαν στη συνέντευξη και ξεδίπλωσαν την εμπειρία τους και την άποψή τους αναφορικά με το εξεταζόμενο θέμα. Η συνεντεύκτρια και οι μετέχοντες στην έρευνα τήρησαν την εχεμύθεια σε απόλυτο

βαθμό, καθώς προσωπικά δεδομένα δεν αποκαλύφθηκαν για το σύνολο των ατόμων, καθώς η συνεντεύκτρια το ονόματα με κωδικούς σημείωσε όπως και διάφορες άλλες πληροφορίες.

4.9. Δεοντολογία

Ο/Η ερευνητής/τρια κάθε φορά αποδίδει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην δεοντολογία που συσχετίζεται με την έρευνα. Αναφέρεται σε κανόνες, κανονισμούς και ρυθμίσεις, ο εν λόγω όρος στις κοινωνικές επιστήμες, που τη σχέση και την επικοινωνία ερευνητών/τριών ρυθμίζουν, για να έχει τη δυνατότητα εύρυθμα να λειτουργεί (Hopf, 2004). Συνήθως εστιάζουν πώς να αντιμετωπιστούν τα άτομα του δείγματος στη διάρκεια της έρευνας (Traianou, 2014). Πρέπει να ενδιαφέρονται για θέματα όπως η συμμετοχή, οι ερευνητές και οι ερευνήτριες, ιδιαίτερα όταν είναι απαραίτητη η συγκατάθεση για αυτούς που μετέχουν, ότι μετά τις πληροφορίες που θα προσφέρουν τα άτομα του δείγματος, όπως και τα προσωπικά τους στοιχεία θα προφυλαχτούν και δεν θα διαρρεύσουν ούτως ώστε να μην επέλθει κάποια ζημία πιθανή, ψυχική και σωματική, επίσης να δημοσιευτούν.

Θεωρείται εξαιρετικής σημασίας ζήτημα η δεοντολογία στην έρευνα. Προσφέρει ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τις αρχές που πηγάζουν από αυτήν και τη συμμόρφωση σε αυτές. Είναι πολυσύνθετη διαδικασία η τήρηση των κανόνων, καθώς οφείλουν να υπολογιστούν πλήθος μεταβλητών και παραμέτρων που πρέπει να αντιμετωπιστούν από τον ερευνητή/τρια όπως: νομικές κυρώσεις εάν αναρτηθεί η έρευνα, δεοντολογικά κριτήρια από επιτροπές (Howitt, 2010). Βασική αρχή είναι ότι τα άτομα δεν αντιμετωπίζονται ως αντικείμενο- υποκείμενο.

-

4.10. Υλικό-οδηγός συνέντευξης

Η ερευνήτρια έλαβε συνεντεύξεις ξεχωριστά από κάθε άτομο προκειμένου να διενεργηθούν οι σχετικές συγκρίσεις και αναλύσεις. Οι συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν μέσω ενός κοινού ερωματολογίου το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα. Απαιτήθηκε επιδεξιότητα και διακριτικότητα ούτως ώστε να γίνουν κατανοητές και σαφείς οι ερωτήσεις. Σχεδιάστηκαν οι ερωτήσεις καθώς λήφθηκε υπόψη το θεωρητικό μέρος. Επιχειρήθηκε οι ερωτήσεις να επεκταθούν σε πολλά πεδία στις οποίες επανερχόταν η συνεντεύκτρια και σταδιακά συναρμολογούνται οι απαντήσεις. Οι

κατηγορίες γενικά σχεδόν υπήρχαν διαμορφωμένες απλώς οι απαντήσεις τις αποσαφήνισαν.

4.11.Προβλήματα που αντιμετώπισε η έρευνα

Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισε η έρευνα ήταν η περιορισμένη κινητικότητα των υποκειμένων του δείγματος, η μεγάλη έκταση του δήμου που απαίτησε αρκετές μετακινήσεις και χρόνο προκειμένου να προκαθοριστούν με ασφάλεια και να υλοποιηθούν τα ραντεβού για τις συνεντεύξεις. Ένα επιπλέον πρόβλημα αναδύθηκε από τη συνεντεύξεις και ήταν η λεπτομερέστατη εξήγηση ορισμένων εννοιών στους συνεντευξιαζόμενους προκειμένου να κατανοήσουν το ερώτημα. Επίσης η υγεία των υποκειμένων του δείγματος που σε κάποιες περιπτώσεις επηρέασε τις συνεντεύξεις.

5.Κεφάλαιο 5^ο: Αποτελέσματα και συζήτηση

5.1.Κατηγορίες ανάλυσης

Η διαδικασία εξελίχθηκε κλιμακωτά. Οι ερευνήτρια βυθίστηκε στα αποτελέσματα των συνεντεύξεων επί μακρόν και επανειλημμένα τα μελέτησε, δημιούργησε μία εικόνα αρχική, έναν χάρτη, που αφορούσε τις ενέργειες, τα δεδομένα, το λόγο εν τέλει των υποκειμένων της έρευνας, απονεμήθηκαν οι προσδιορισμοί στο σύνολό τους, που εκφράζουν εν συντομία αυτό το νόημα που αποδίδει ο ερευνητής στο τμήμα των δεδομένων των συγκεκριμένων και επικεντρώνει η ανάλυση στον εντοπισμό υποθεμάτων και θεμάτων πιθανών. Το μορφωτικό επόμενο της ερευνήτριας της προσέφεραν τη δυνατότητα και τη βοήθησαν στον εντοπισμό και στην ανίχνευση θεμάτων. Η συγκρότηση και η εμπειρία της ερευνήτριας αναγνωρίζεται όπως και οι

γνώσεις που κατέχει και διαδραματίζουν ισχυρό ρόλο στην αντίληψη και εγκόλπωση του υλικού. Γενικότερα η ερευνήτρια πρέπει να απαντήσει στην ερώτηση ποια είναι η ιστορία που απεικονίζουν τα διάφορα θέματα όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα και πρέπει ενεργητικά να εμπλακεί με το υλικό/κείμενο που κατέχει και δεν πρέπει να χρησιμοποιήσει ερμηνευτικά και θεωρητικά σχήματα και έννοιες πέρα από τα δεδομένα, προκειμένου να αποδώσει νόημα σε αυτά.

5.2.Ανάλυση αποτελεσμάτων- συζήτηση

Προσωπικά-Δημογραφικά Στοιχεία

Για το δείγμα προτιμήθηκαν άτομα που εμπλέκονται με το πεδίο (ΚΑΠΗ κτλ.). Αποτελεί η συγκεκριμένη επιλογή απόρροια ποικίλων παραγόντων, όπως η ευθεία συνάρτηση αυτών με το συγκεκριμένο πεδίο, όπως επίσης η προσωπική σχέση της ερευνήτριας με ορισμένους εκ των υποκειμένων, λόγω της επαγγελματικής της ιδιότητας. Τα άτομα είναι δημότες του Δήμου Λοκρών και κατοικούν σε διάφορα δημοτικά διαμερίσματα. Ο Δήμος Λοκρών εμφανίζει μόνιμο πληθυσμό 17.854 κατοίκους βάσει των προσωρινών αποτελεσμάτων της απογραφής πληθυσμού του 2021 που ανακοίνωσε στις 19 Ιουλίου 2022, η ΕΛΣΤΑΤ. Στον δήμο κατοικούν γυναίκες: 8.778 και άνδρες: 9.010. Έτσι επιλέχθηκαν ως προς το Φύλο:

Άνδρες επτά και οχτώ γυναίκες.

Η ηλικία των ατόμων του δείγματος κυμαίνεται ανάμεσα στα εξήντα και στα ογδόντα τρία έτη. Μεταξύ των ετών εξήντα και εβδομήντα επιλέχθηκαν οχτώ άτομα, ανάμεσα στα εβδομήντα και ογδόντα έτη, έξι άτομα και ένα άτομο υπερέβαινε τα ογδόντα έτη.

Ο τόπος διαμονής όλων των μετεχόντων της έρευνας ήταν διάφορα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Λοκρών.

Η οικογενειακή κατάσταση των ατόμων περιελάμβανε δέκα έγγαμοι/ες, δύο άγαμοι/ες και τρεις χήρους/ες.

Ως προς το μορφωτικό επίπεδο των υποκειμένων του δείγματος έχουν απολυτήριο από το Λύκειο ή εξατάξιο Γυμνάσιο πέντε άτομα, από το Δημοτικό απόφοιτοι/ες, τελειόφοιτοι/ες τέσσερα άτομα, πτυχιούχοι ΤΕΙ τρία άτομα, πτυχιούχοι πανεπιστημίου τρία άτομα.

Η οικονομική κατάσταση των ατόμων όπως προσδιορίστηκε από τα ίδια τα άτομα είναι: ευκατάστατοι/ες τέσσερα άτομα, συνταξιούχοι/ες τρία άτομα, κανονική οκτώ άτομα

Όπως δήλωσαν στην ερώτηση τι ενδιαφέροντα έχουν απάντησαν οι δύο ότι ασχολούνται με περπάτημα, τρία άτομα τους θέλγει η ανάγνωση διαφόρων βιβλίων, οι δύο ασχολούνται με τον αθλητισμό, ένα άτομο ασχολείται με τρέξιμο αποστάσεων, δύο άτομα επιδίδονται στην μαγειρική, ένα άτομο έχει ως χόμπι το κολύμπι και δύο άτομα απασχολούνται με την κηπουρική και ενίοτε κάνουν περιπάτους ή όπως απάντησαν:

«μου αρέσουν τα λουλούδια και ασχολούμαι με αυτά» Συνεντευξιαζόμενος 1 (από τώρα θα αναφέρονται ως Σ1,2,3,..).

«να πηγαίνω για περπάτημα ξεφεύγω» Σ11

«να τρέχω, παίρνω μέρος και σε αγώνες» Σ14

«να βλέπω τηλεόραση»Σ5

Όσον αφορά την σχέση τους με τις ΤΠΕ όπως ανέφεραν:

Έχουν εμπειρία και κατέχουν tablet οχτώ άτομα, ενώ οι επτά δεν απέκτησαν έως τον ενεστώτα χρόνο. Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που αναδύεται είναι ότι στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα άτομα που χρησιμοποιούν ή χρησιμοποίησαν τάμπλετ ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των εξήντα-εβδομήντα ετών και μόνο ένας ανήκει στην ηλικιακή ομάδα εβδομήντα- ογδόντα ετών. Όλοι έχουν σπουδάσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή έχουν αποφοιτήσει από Λύκειο/εξατάξιο Γυμνάσιο. Ως προς το φύλο είναι ίδιο το ποσοστό.

Επίσης διαθέτουν και χρησιμοποιούν κινητό τηλέφωνο τα δέκα τέσσερα άτομα του δείγματος ενώ ένα άτομο δεν κατέχει κινητό τηλέφωνο.

Επιπροσθέτως προβαίνουν σε χρήση κινητού τύπου smartphone, τα δώδεκα άτομα του δείγματος ενώ τρία άτομα δεν διαθέτουν αυτού του είδους το τηλέφωνο.

Διαθέτουν δε γνώση χρήσης υπολογιστή οχτώ άτομα ενώ οι επτά δεν μπορούν να τον χρησιμοποιήσουν. Επίσης και στην συγκεκριμένη δεξιότητα παρουσιάζεται το μοτίβο που παρουσιάστηκε στην κατηγορία χρήση τάμπλετ. Μορφωμένος/η, στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες με κάποια εξαίρεση. Ως προς το φύλο αναδύεται το αυτό ποσοστό.

Όπως διαπιστώνεται όσο μεγαλύτερα σε ηλικία είναι τα άτομα παρουσιάζονται περισσότερες πιθανότητες να έχουν αποτραβηχτεί από την χρήση της τεχνολογίας και των συσκευών και να απασχολούνται μόνο με τα απαραίτητα (κινητό) και όχι πάντα. Κατά δεύτερον η υψηλή μόρφωση καθίσταται κριτήριο χρήσης των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας πιθανότατα επειδή λόγω εκπαίδευσης δεν φοβούνται την τεχνολογία και επίσης συνήθως υλοποιούνται πλήθος σεμιναρίων από υπηρεσίες ή οργανισμούς και ευκολότερα τα παρακολουθούν. Επίσης με την είσοδο της χιλιετίας οργανισμοί, εταιρίες, επαγγελματίες έχουν αυξήσει θεαματικά την ψηφιακή διασύνδεση και οι εργαζόμενοι υποχρεώνονται να βελτιώσουν τις ψηφιακές δεξιότητές τους.

Χρήση τεχνολογιών

Η κοινωνική υποστήριξη, η επικοινωνία, η ενημέρωση, για το διαδίκτυο και τους υπολογιστές συνιστούν την πιο κοινή χρήση. Ξεπερνούν εμπόδια χώρου όταν εντοπίζονται σε περιοχές απομακρυσμένες τα άτομα, ως προς την επικοινωνία ή για να καταπολεμήσουν την κατάθλιψη με την επικοινωνία, ωστόσο και η ψυχαγωγία και η διασκέδαση μπορεί να αναζητηθεί μέσω της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας, καθώς μπορεί να αναπτύξει το άτομο διάφορα ενδιαφέροντα όπως για θέματα υγείας, αναζήτηση πληροφοριών κ.α. Επίσης μπορούν να διατηρήσουν επαφές με την οικογένεια και την ευρύτερη οικογένεια, επίσης άτομα με περιορισμένη κινητικότητα στο σπίτι μπορούν να υποστηριχτούν με αρκετούς τρόπους. Βεβαίως είναι γνωστό ότι οι ηλικιωμένοι αποτελούν συχνούς επισκέπτες σε διάφορους οργανισμούς δημόσιους αναφορικά με την υγεία τους, τα συνταξιοδοτικά, τα εργασιακά κ.α. οπότε η ηλικιωμένοι που γνωρίζουν να χειρίζονται συσκευές τεχνολογίας πολύ εύκολα πραγματοποιούν ενέργειες, διαδικασίες και σε σύντομο χρονικό διάστημα. Για το συγκεκριμένα θέματα βέβαια εκτός από τις υπηρεσίες της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης του δημοσίου ανιχνεύονται και πληθώρα ιστοσελίδων με αυτού του είδους τα θέματα και αρκετοί ηλικιωμένοι τις επισκέπτονται.

Οι μετέχοντες στην έρευνα απάντησαν όσον αφορά τη χρήση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας τα παρακάτω. Ένα ποσοστό ένας στους πέντε περίπου δεν χρησιμοποιεί καθόλου την τεχνολογία γιατί δεν γνωρίζει, δεν επιθυμεί να γνωρίζει, δεν τη χρησιμοποιεί ποτέ και όπως αναφέρουν:

«Δεν χρησιμοποιώ την τεχνολογία για πληρωμές ούτε για παραγγελίες γιατί δεν γνωρίζω» (Σ13)

Αυτό το ποσοστό είναι σταθερό σχεδόν σε όλες τις ερωτήσεις της συνέντευξης. Είναι συνήθως τα άτομα που έχουν γεννηθεί στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τα πρώτα χρόνια μετά το τέλος του πολέμου που η εκπαίδευση είχε διαταραχθεί και προφανώς εκείνες τις εποχές προσπαθούσαν να επιβιώσουν και όχι να εκπαιδευτούν και να μορφωθούν. Συνάδει δε αυτό με πλήθος ερευνών που στα αποτελέσματα τους αναφέρουν ότι οι ηλικιωμένοι πιστεύουν ότι τα νεότερα άτομα ταιριάζουν περισσότερο με τις ΤΠΕ (Carpenter & Buday, 2007; Chaffin & Harlow, 2005) και ότι στην καθημερινότητά τους δεν υφίστανται αρκετά χρήσιμες (Selwyn, 2004; Turner, Turner & Van de Walle, 2007; Wagner, Hassanein & Head). Ειδικότερα οι Barnard Bradley, Hodgson & Lloyd, (2013) θεωρούν ότι σειρά λόγων είναι υπεύθυνη που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ το διαδίκτυο ηλικιωμένοι. Μία εξαιρετική πλειοψηφία (61%) θεωρεί ότι δεν είναι χρήσιμο ή ενδιαφέρον. Το 11% ανέφερε ότι μπερδεύεται ή δεν γνωρίζει την χρήση και το 3% θεωρεί ότι ο χρόνος είναι περιορισμένος και δεν μπορεί να τον διαθέσει σε αυτό.

Ένα άλλο ποσοστό περίπου όμοιο σε όγκο μπορεί να χρησιμοποιήσει τις τεχνολογίες σε απλή μορφή, αλλά δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει την τεχνολογία για πληρωμές λογαριασμών ή παραγγελίες υπηρεσιών ή προϊόντων και η αιτία είναι ότι δεν έχει γνώση της διαδικασίας και δεν προσπάθησε ποτέ να υλοποιήσει μία από αυτές τις διεργασίες.

«μόνο μπαίνω με το κινητό και βλέπω καμία είδηση» (Σ4)

Οι υπόλοιποι διαθέτουν την ικανότητα και τις δεξιότητες να υλοποιήσουν διάφορες ενέργειες χρησιμοποιώντας τις τεχνολογίες. π.χ. για να προβούν σε ηλεκτρονικές παραγγελίες και πληρωμές, καθώς όπως ανέφερε ένας εξ' αυτών

"είναι ένας αρκετά γρήγορος και ευέλικτος τρόπος να κάνω τη δουλειά μου" (Σ10)

«Χρησιμοποιώ την τεχνολογία και πληρωμές ηλεκτρονικές ΔΕΗ νερό» (Σ1)

Επίσης έχουν τη δυνατότητα αξιοποιώντας την τεχνολογία μεριμνήσουν για τη διασκέδασή τους στον ελεύθερο χρόνο ή την επικοινωνία τους.

«Χρησιμοποιώ την τεχνολογία για ηλεκτρονικές πληρωμές χρήση ΑΤΜ για τη διασκέδαση μου στον ελεύθερο χρόνο» (Σ3)

Επίδραση της τεχνολογίας στην ζωή του ατόμου

Συνεχίζοντας την αποκωδικοποίηση των απαντήσεων των συνεντευξιαζόμενων και διερευνώντας την επίδραση που παρουσιάζει η τεχνολογία στη ζωή τους, διακρίνουμε κάποιες τάσεις. Το ένα πέμπτο πάλι του δείγματος όπως προαναφέραμε θεωρούν ότι δεν υφίστανται επίδραση στη ζωή τους από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας καθώς δεν έχουν ασχοληθεί καθόλου με αυτό το ζήτημα. Δεν χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες στην καθημερινότητά τους.

«δεν έχει καμία επίδραση» (Σ 13)

Επίσης ένα ποσοστό σε αυτό το ύψος περίπου θεωρεί ότι η επίδραση των τεχνολογιών στην καθημερινότητά τους είναι σχετικά αδύναμη καθώς ή ενασχόληση τους είτε βρίσκεται στα πρώτα στάδια είτε δεν έχει εμβαθύνει αρκετά στη χρήση των υπολογιστών ούτως ώστε να έχει τη δυνατότητα με επιδράσει αποφασιστικά στην καθημερινότητά τους. Ναι χρησιμοποιούν την τεχνολογία, ναι παρουσιάζει κάποια επίδραση αλλά όχι κάτι ιδιαίτερο και παραπάνω.

«Δεν έχει τρομερή επίδραση εφόσον δεν γνωρίζω πολλά πράγματα» (Σ11)

«Έχει επίδραση στη ζωή μου αλλά βέβαια όχι σε μεγάλα ύψη γιατί δεν γνωρίζω αρκετά πράγματα» (Σ4)

Ο λόγος ουσιαστικά είναι η έλλειψη γνώσεων ως προς τις διαδικασίες για να υλοποιήσουν τις ενέργειες που προαναφέρθηκαν.

Οι υπόλοιποι σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες δήλωσαν ότι η ζωή τους και η καθημερινότητά τους επηρεάζεται αρκετά έως πολύ αρκετά από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Αρκετά γρήγορα και ανέξοδα μπορεί να προγραμματίσει τη ζωή του άτομο που γνωρίζει και χειρίζεται τεχνολογία σε ποικίλους τομείς. Έχει τη δυνατότητα να κλείνει ραντεβού με γιατρούς online υποβάλει αιτήσεις σε διάφορους οργανισμούς χωρίς τη βοήθεια και την υποστήριξη κάποιο άλλο ατόμου να έχει τη δυνατότητα να αναζητήσει έγγραφα και την υλοποιεί και γενικότερα να ολοκληρώσει διάφορες εργασίες που σε διαφορετική περίπτωση θα απαιτούσαν

εξαιρετικά άφθονο χρόνο και επιπλέον χωρίς την εγγύηση ότι θα πραγματοποιόταν στο χρόνο που είχαν εκτιμήσει και προγραμματίσει. Όπως το θέτουν:

«Είναι πολύ χρήσιμη επίδραση της τεχνολογίας καθώς γρήγορο και ανέξοδα μπορούμε να δούμε διαθέσιμα ραντεβού με τους γιατρούς και να κάνουμε τον προγραμματισμό μας» (Σ9)

«Αρκετά καθώς μπορεί να χειρίζεται καλά την τεχνολογία να υποβάλει τις να βρεις και αρχεία π.χ ΑΦΜ και διάφορες άλλες εργασίες» (Σ10)

Συνάδει η ανάλυση με τα ευρήματα των Gonzalez et al, (2012), Sayago & Blat, (2010), Thayer & Ray, (2006) που υποστηρίζουν ότι αξιοποιούν τις ΤΠΕ τα άτομα τρίτης ηλικίας, προκειμένου σε θέματα υγείας να ενημερώνονται, όπως και για τις κοινωνικές εξελίξεις, τις επαφές τους να διατηρούν με άτομα που τους ενδιαφέρουν όπως εγγόνια, παιδιά, φίλοι. Αξιοποιούν επίσης τις ΤΠΕ για να τονώσουν την αυτοπεποίθηση, για ψυχολογική υποστήριξη, για ψυχαγωγία (Rosenthal, 2008; Sayago & Blat, 2006), διατήρηση αυτονομίας (Lawhon, Ennis & Lawhon, 1996), και να διαχειριστούν τη μοναξιά (Saunders, 2004).

Κατανόηση της χρήσης συσκευών και μέσων ενημέρωσης

Σε αυτή την ερώτηση προσπαθούμε να αντιληφθούμε εάν οι συμμετέχοντες στην έρευνα μπορούν να καθοδηγηθούν από τις οδηγίες χρήσης των συσκευών και βεβαίως αν μπορούν να αντιληφθούν πώς να χρησιμοποιήσουν τα ψηφιακά μέσα ενημέρωσης. Ένα ποσοστό 20% περίπου δεν τα αντιλαμβάνονται καθώς δεν έχουν επιχειρήσει καν να αντιληφθούν οδηγίες ή την χρήση των μέσων,

«Όχι δεν αντιλαμβάνεται οδηγίες χρήσης και τη χρήση μέσων ενημέρωσης» (Σ2)

άλλο ένα ποσοστό περίπου στον ίδιο βαθμό όταν είναι εύχρηστες οι οδηγίες τις περισσότερες φορές τις κατανοούν και τις αντιλαμβάνονται όπως και τη χρήση των μέσων ενημέρωσης.

«Ναι όταν είναι εύχρηστες τις αντιλαμβάνομαι» (Σ4)

«Αντιλαμβάνομαι τις περισσότερες φορές τις οδηγίες χρήσης» (Σ3)

Οι υπόλοιποι κατανοούν κανονικά και τις οδηγίες χρήσεις όπως και την χρήση των μέσων ενημέρωσης. Το τεκμαίρουν αυτό καθώς είναι ενεργητικοί χρήστες των συγκεκριμένων μέσων.

«Αντιλαμβάνεται τη χρήση μέσων την ενημέρωσης» (Σ12)

«Μπορεί να καταλάβει γιατί χρησιμοποιούμε τα μέσα ενημέρωσης και τους λόγους που διευκολύνουν τους ανθρώπους» (Σ6)

Τα αποτελέσματα ακολουθούν τα ευρήματα των Selwyn et al, (2003) που υποστηρίζουν ότι η γνώμη που εκφράζουν οι ηλικιωμένοι ότι δεν καταπιάνονται και δεν ασχολούνται με τις νέες τεχνολογίες και τη χρήση τους, επειδή δεν έχουν εξοικειωθεί με αυτές, ερμηνεύεται από το γεγονός ότι δεν σχετίζονται στη νέες τεχνολογίες επειδή πιστεύουν ότι δεν εντοπίζουν κάτι ενδιαφέρον στη χρήση τους ούτε τους είναι απαραίτητες

Κατοχή συσκευών

Σε αυτή την ερώτηση προσπαθούμε να κατανοήσουμε την κατοχή συσκευών τεχνολογίας και με πρόσβαση στο διαδίκτυο στα σπίτια ερωτηθέντων πότε περίπου και πώς το απέκτησαν και αν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο στην καθημερινότητά τους. Ένα πολύ μικρό ποσοστό δεν έχει καμία συσκευή με πρόσβαση στο Internet αν και παραδέχονται ότι έχουν κινητό και τηλεόραση χωρίς ωστόσο πρόσβαση στο ίντερνετ.

«Δεν έχω καμία συσκευή με ίντερνετ γιατί δεν ξέρω να τις χειρίζομαι» (Σ13)

«Έχω τηλεόραση και κινητό χωρίς πρόσβαση στο ίντερνετ» (Σ2)

Οι υπόλοιποι έχουν διάφορες συσκευές και διαθέτουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Από αυτήν την ομάδα ένα πολύ μικρό ποσοστό πάλι κατέχει έξυπνο κινητό smartphone που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο και οι κάτοχοί τους χρησιμοποιούν και το κινητό και την δυνατότητα που τους παρέχει να περιηγούνται στο διαδίκτυο.

Οι υπόλοιποι διαθέτουν πάνω από μία συσκευές που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο δηλαδή ηλεκτρονικό υπολογιστή, έξυπνο κινητό, tablet, τηλεόραση και ορισμένοι εξ αυτών τα χρησιμοποιούν μία εικοσαετία τουλάχιστον ενώ οι υπόλοιποι περίπου μία δεκαετία.

«Στο σπίτι υπάρχει τηλεόρασης smartphone tablet και laptop έχουν όλα πρόσβαση στο ίντερνετ κάποια τα χρησιμοποιώ για τη δουλειά και κάποια άλλα για διασκέδαση, τα χρησιμοποιώ καθημερινά και τα έχω αποκτήσει εδώ και μία δεκαετία» (Σ10)

«Έχω τηλεόραση υπολογιστή tablet κινητό με Internet αποκτήθηκαν πριν από μία δεκαετία τα χρησιμοποιώ σχεδόν καθημερινά» (Σ8)

«Έχω συσκευές με πρόσβαση στο ίντερνετ αποκτήθηκαν πριν από μία εικοσαετία σχεδόν καθημερινά τα χρησιμοποιώ» (Σ7)

Αποκτήθηκαν οι συσκευές αυτές οι περισσότερες γιατί εξυπηρετούσαν στην εργασία των ατόμων και στην διασκέδαση και τα χρησιμοποιούν καθημερινά. Ένα μικρό ποσοστό τις χρησιμοποιεί μόνο για διασκέδαση, να πληροφορείται για τον καιρό, να αναζητεί συνταγές κλπ. Αφιερώνουν τουλάχιστον μισή με μία ώρα στις συσκευές αυτές της τεχνολογίας κάθε ημέρα.

«Έχω μόνο smartphone με ίντερνετ το χρησιμοποιώ σχεδόν καθημερινά βλέπω τον καιρό συνταγές κτλ» (Σ6)

Ακολουθούν τα αποτελέσματα τα ευρήματα της έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ (2022) που υποστηρίζει ότι τα νοικοκυριά κατά 85,5% διαθέτουν πρόσβαση από την κατοικία τους στο διαδίκτυο. Χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο τα άτομα ηλικίας 16 έως 74 ετών σε ποσοστό λίγο πάνω από 8 στους 10. Αναζήτησαν πληροφορίες για υπηρεσίες και προϊόντα κατά κύριο λόγο οι 9 στους 10. Επίσης για να παρακολουθήσουν κάποιο μάθημα ή κάποιο σεμινάριο στο πεδίο της εκπαίδευσης σχεδόν οι μισοί (48,6%), ενώ για την εργασία τους οι 4 στους 10 και για προσωπικό λόγο κατά 19,5%. Επίσης οι 7 στους 10 την άνοιξη του 2022 για προσωπικούς λόγους χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες που προσφέρει η ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Καταγράφεται βέβαια και ένα 29,5% οι οποίοι δεν προέβησαν σε καμία ενέργεια από τις παραπάνω.

Λόγοι ενασχόλησης με τις ΤΠΕ

Όπως αναδύεται από τις συνεντεύξεις με τα άτομα του δείγματος όσον αφορά τη χρήση και την εκμάθηση ΤΠΕ ένας από τους κυριότερους λόγους υφίσταται η ανάγκη των ατόμων για πληροφόρηση και ενημέρωση, για θέματα που τους ενδιαφέρουν ή θέματα της επικαιρότητας και επιπλέον να ασχοληθούν με κάτι ενδιαφέρον στον ελεύθερο χρόνο τους και να τον καλύψουν. Επίσης επικοινωνούν, καθώς νιώθουν την ανάγκη, με το οικογενειακό τους περιβάλλον και τα άτομα που το απαρτίζουν όπως και με φίλους ή γνωστούς. Κάποιοι άλλοι διακατέχονται από την επιθυμία να γνωρίσουν άλλα πράγματα και να βιώσουν νέες εμπειρίες.

Όπως προαναφέρθηκε ένα μικρό ποσοστό του δείγματος δεν ασχολείται με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Από τους υπόλοιπους οι μισοί

ξεκίνησαν την χρήση των συσκευών τεχνολογίας και επικοινωνίας εξαιτίας της εργασίας τους,

«Ξεκίνησα να ασχολούμαι λόγο δουλειάς με τον υπολογιστή, ασχολούμαι με τα λογιστικά έπειτα καθημερινά χρησιμοποιώ το κινητό και το tablet για να ενημερώνομαι» (Σ7)

οι άλλοι μισοί τυχαία και από περιέργεια, καθώς ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει κάνει υποχρεωτική τη γνώση τους.

«Τυχαία ξεκίνησα να ασχολούμαι με αυτά και στην πορεία μου άρεσε και τα συνέχισα» (Σ15)

«Ξεκίνησα να ασχολούμαι με αυτά τυχαία από περιέργεια αλλά φάνηκαν χρήσιμα» (Σ12)

«Ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει κάνει υποχρεωτική την γνώση τους» (Σ8)

«Έμαθα για να επικοινωνώ στο viber με τα εγγόνια και τα παιδιά» Σ4)

Η έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ (2022) υποστηρίζει ότι 63,2% αξιοποίησαν τον προσωπικό τους λογαριασμό για να λάβουν επίσημα έγγραφα από κάποια εφαρμογή της δημόσιας διοίκησης. Επίσης κατά 53% για προσωπική χρήση έκλεισε ραντεβού με μία υπηρεσία του δημοσίου. Επί προσθέτως οι μισοί υλοποίησαν ηλεκτρονική αγορά ή παραγγελία υπηρεσιών και αριθμόν μέσω διαδικτύου και συνάδουν με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Θεματολογία περιεχόμενο ιστοσελίδων

Παρατηρούνται επίσης σε ευρήματα διαφόρων εργασιών, ότι αξιοποιούν τις ΤΠΕ τα άτομα τρίτης ηλικίας, προκειμένου σε θέματα υγείας να ενημερώνονται, όπως και για τις κοινωνικές εξελίξεις, τις επαφές τους να διατηρούν με άτομα που τους ενδιαφέρουν όπως εγγόνια, παιδιά, φίλοι (Gonzalez et al, 2012; Sayago & Blat, 2010; Thayer & Ray, 2006. Αξιοποιούν επίσης τις ΤΠΕ για να τονώσουν την αυτοπεποίθηση, για ψυχολογική υποστήριξη, για ψυχαγωγία (Rosenthal, 2008; Sayago & Blat, 2006), διατήρηση αυτονομίας (Lawhon, Ennis & Lawhon, 1996), και να διαχειριστούν τη μοναξιά (Saunders, 2004).

Ποικίλει η θεματολογία με την οποία αξιοποιούν τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της ενημέρωσης οι μετέχοντες στην έρευνα, καθώς ενδιαφέρονται για συνταγές

μαγειρικής, ειδησεογραφία, υπηρεσίες επικοινωνίας και επιθυμούν επίσης με εγγόνια, παιδιά και συγγενικά τους πρόσωπα να επικοινωνούν. Επίσης ενημερώνονται σε ζητήματα υγείας. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ηλικιωμένοι αξιοποιούν, εκμεταλλεύονται και χρησιμοποιούν συνηθέστερα τις εφαρμογές στο διαδίκτυο που προσφέρουν ενημέρωση και πληροφορίες, καθώς με αυτόν τον σκοπό εισέρχονται.

«μου αρέσει να βλέπω στο διαδίκτυο τα νέα της ημέρας επίσης τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης» (Σ14)

«Μου αρέσει να ασχολούμαι με τα πάντα ιστοσελίδες ενημέρωσης, Facebook, instagram και τα λοιπά» (Σ12)

Χρησιμοποιούνται επίσης κάποιες επικοινωνιακές εφαρμογές και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, επίσης παρακολουθούν ταινίες ή προγράμματα και βίντεο και βεβαίως χρησιμοποιούν τη δυνατότητα να ενημερωθούν ή να υλοποιήσουν θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με τα ασφαλιστικά ταμεία, την εφορία ή τις υπηρεσίες του δημοσίου.

«Μου αρέσει να διαβάζω τα νέα να κάνω πληρωμές και να ακούω μουσική» (Σ6)

Ορισμένοι απασχολούνται με το Facebook και ορισμένοι διασκεδάζουν με παιχνίδια στο διαδίκτυο. Η συντριπτική πλειοψηφία των ατόμων του δείγματος συνήθως χρησιμοποιεί ιστοσελίδες για ενημέρωση και μέσα κοινωνικής δικτύωσης και χρησιμοποιούν περισσότερο το κινητό καθώς τους διευκολύνει στη χρήση και στην ταχύτητα. Ωστόσο ασχολούνται και με κάποια άλλα πράγματα όπως να παρακολουθήσουν αθλητικές συναντήσεις, να ακούσουν μουσικές, να διαβάσουν, να προβούν σε πληρωμές.

«μόνο με τα νέα της ημέρας και για ποδόσφαιρο» (Σ11)

Χρησιμότητα γενικά των ΤΠΕ για τους ηλικιωμένους

Κάποιοι ενστερνίζονται την άποψη ότι η χρήση του υπολογιστή δεν επιβάλλεται, ωστόσο μπορεί να συνεισφέρει εξαιρετικά στην καθημερινότητα του ατόμου και είναι ένα εργαλείο που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να βελτιώσουν την καθημερινότητα. Τους τοποθετεί σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι των άλλων, ενώ η αντίθετη άποψη θεωρεί ότι δεν υφίσταται τέτοιο θέμα.

«Ναι καθώς είναι ένα μέσο που εξυπηρετεί και είναι αρκετά εύχρηστο» (Σ8)

«σε αυτή την ηλικία είναι δύσκολο να μάθουμε» (Σ5)

Ως προς το αν οι ηλικιωμένοι χρειάζεται να γνωρίζουν χειρισμό συσκευών τεχνολογίας και να εκμεταλλεύονται τις υπηρεσίες που μπορούν να τους παρέχουν, ένα μικρό ποσοστό θεωρεί ότι δεν μπορούν να μάθουν, είναι πολύ δύσκολο σε αυτή την ηλικία. Άλλο ένα μικρό ποσοστό θεωρεί ότι ή δεν είναι αναγκαίο να γνωρίζουν να χειρίζονται συσκευές τεχνολογίες ή είναι δύσκολο γιατί δεν έχουν την κατάλληλη γνώση.

Εδώ να προσθέσουμε ότι ηλικιωμένα άτομα που κατέχουν ισχυρότερες εμπειρίες στην εκπαίδευση, ξεπερνούν χωρίς ιδιαίτερες δυσχέρειες τους περιοριστικούς παράγοντες που επιδρούν επάνω τους και τους δυσκολεύουν στην αξιοποίηση και πρόσβαση των ΤΠΕ και τις ενσωματώνουν καλύτερο βαθμό στον καθημερινό βίο (Boulton-Lewis, 2010; Vonser, Bobek, Kokol & Krecicet, 2016).

Οι υπόλοιποι θεωρούν ότι βεβαίως οι ηλικιωμένοι πρέπει να γνωρίζουν να χειρίζονται συσκευές τεχνολογίας όπως υπολογιστές, tablet, smartphone, καθώς μπορεί να τους ωφελήσει, να τους διευκολύνει στην καθημερινότητά τους σε ποικιλία θεμάτων, επίσης γενικότερα να τους εξυπηρετήσει καθώς ταυτόχρονα είναι αρκετά εύχρηστες συσκευές.

«Θεωρώ πως αν γνωρίζουν θα τους διευκολύνει στην καθημερινότητά τους για αρκετά θέματα» (Σ10)

«πρέπει να ξέρουν γιατί μπορεί να τους ωφελήσει» (Σ3)

Ποιος είναι ηλεκτρονικά αναλφάβητος

Στην συγκεκριμένη ερώτηση όπως φανερώνουν οι απαντήσεις δεν έχουν κατανοήσει όλοι την έννοια του ψηφιακά αναλφάβητου. Ένα μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων τονίζει ότι βεβαίως και αποτελούν άτομα ψηφιακά αναλφάβητα αυτοί που δεν γνωρίζουν ή δεν έχουν την δυνατότητα να χειριστούν ψηφιακές συσκευές ή συσκευές πληροφορίας και επικοινωνιών. Βεβαίως σε άλλη ερώτηση της συνέντευξης, όπως απάντησαν, σχεδόν όλοι κατέχουν κάποια συσκευή με πρόσβαση στο Internet και όλοι την χρησιμοποιούν. Άρα θεωρούν ότι η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή σε διάφορες δραστηριότητες είναι που χαρακτηρίζει ένα άτομο εάν γνωρίζει να χειρίζεται συσκευές τεχνολογίας ή όχι.

«Δεν θεωρώ πως είναι αναλφάβητος όποιος δεν ασχολείται με αυτά διότι μπορεί να εξελίσσεται και με άλλους τρόπους» (Σ15)

Βεβαίως, υπολογιστή δεν γνωρίζουν να χειρίζονται. Το μεγάλο ποσοστό των ατόμων θεωρεί ότι οι ηλικιωμένοι που δεν γνωρίζουν τέλεια την χρήση διαφόρων συσκευών δεν είναι ψηφιακά αναλφάβητοι, ιδιαίτερα επειδή την εποχή που υπήρξαν νεαροί το διαδίκτυο και οι τεχνολογίες της επικοινωνίας και της πληροφορίας δεν είχαν καθιερωθεί στον πλανήτη και ως εκ τούτου δεν τίθεται τέτοιο θέμα. Κάποιος θεωρεί ότι δεν έχει τόση σημασία αυτό καθώς ο άνθρωπος μπορεί να εξελίσσεται και με άλλους τρόπους. Ωστόσο μία από τις απόψεις που έχει δόση αληθείας είναι ότι

«δεν είναι αναλφάβητοι αλλά ίσως έχουν δυσκολίες» (Σ1)

Ενώ κάποιος άλλος τονίζει

«θεωρώ πως είναι ηλεκτρονικά να αλφάβητος καθώς δεν τα έχουν ενσωματώσει στην καθημερινότητά τους και είναι χωρίς αυτά δυσλειτουργικοί» (Σ10)

Πρέπει να εκπαιδεύονται οι ηλικιωμένοι στις ΤΠΕ;

Στο ερώτημα εάν θα σύστηναν συνομηλίκους τους ή θα τους παρότρυναν να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τις τεχνολογίες πληροφορίας και ενημέρωσης απάντησαν θετικά και ότι το κάνουν ήδη.

«Καλό θα ήταν και τα μεγαλύτερα άτομα να εκπαιδευτούν για να μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν στην καθημερινότητά τους» (Σ1)

«συστήνω σε άτομα της ηλικίας μου να μάθουν γιατί εκτός από χρήσιμες πληροφορίες που μπορεί να πάρει κάποιος μπορεί να περάσει και ευχάριστα το χρόνο του μέσα από αυτά» (Σ9)

Όταν ερωτήθηκαν εάν πρέπει άτομα της ηλικίας τους να εκπαιδευτούν στη χρήση τεχνολογικών συσκευών και για ποιο λόγο απάντησαν, ένα ισχυρό ποσοστό κοντά στους μισούς, ότι θα έπρεπε να εκπαιδευτούν για να εμπλουτίσει την καθημερινότητά τους, είναι ενδιαφέρον, ευχάριστο και χρήσιμο και θα διευκόλυνε την καθημερινότητά τους, οπότε θα το σύστηναν.

Από τους υπόλοιπους ένα μικρό ποσοστό δεν θα το συμβούλευε αυτό γιατί είναι ανώφελο στην ηλικία αυτή. Ένα πάλι μικρό ποσοστό θα συμβούλευε να ενεργήσουν

όπως τους αρέσει και μπορούν και αν το επιθυμούσε το άτομο βεβαίως και θα το σύστηναν.

«Θα συμβούλευα τα άτομα να το κάνουν γιατί θα διευκολύνουν την ζωή τους» (Σ11)

«Θα σύστηνα ο καθένας να κάνει ό,τι του αρέσει και ό,τι μπορεί» (Σ13)

«Αν το επιθυμούσε το ίδιο το άτομο θα το σύστηνα» (Σ4)

Η εμπειρία στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο

Όσον αφορά την εμπειρία που έχουν από τους υπολογιστές μπορούμε να διακρίνουμε τρεις τάσεις στο συνεντευξιαζόμενους. Έχουμε τα άτομα που δεν διαθέτουν καμία εμπειρία με τους υπολογιστές και γενικότερα με τις συσκευές και χαρακτηρίζουμε την εμπειρία τους μηδενική.

«Δεν έχω καμία εμπειρία σε αυτόν τον τομέα» (Σ5)

Έπειτα διακρίνεται μία ομάδα που συγκροτεί ένα σημαντικό ποσοστό οι οποίοι θεωρούν ότι η εμπειρία τους είναι μικρή προς μέτρια καθώς δεν έχουν ασχοληθεί τόσο πολύ με το αντικείμενο ωστόσο έχουν ασχοληθεί.

«Η εμπειρία μου είναι μικρή λίγο καιρό ασχολούμαι» (Σ11)

Άλλο ένα ποσοστό επίσης ισχυρό συγκροτούν τα άτομα τα οποία θεωρούν ότι αποτελεί πάρα πολύ καλή εμπειρία γνωρίζουν την τεχνολογία και έχουν ασχοληθεί με αυτήν αρκετά και σε χρόνο και σε διάρκεια.

«Έχω χρόνια εμπειρία με αυτά ..τα τελευταία 20 χρόνια θεωρώ πως γνωρίζω σε ικανοποιητικό επίπεδο» (Σ10)

Σταδιακή υπήρξε η εξέλιξη με την ενασχόληση με τους υπολογιστές πλέον έχω μάθει να τα χειρίζομαι σωστά» (Σ3)

Δυσκολίες στην ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες

Παράγοντες όπως η έλλειψη καθοδήγησης και τεχνικής υποστήριξης, η αδυναμία πρόσβασης, η δυσχέρεια απόκτησης εξοπλισμού, λειτουργούν αν όχι ανασταλτικά, τουλάχιστον περιοριστικά και άτομα τρίτης ηλικίας δεν αξιοποιούν τις ΤΠΕ (Hernandez -Encuentra et al, 2009; Mitzner et al, 2010; Pan & Jordan -Marsch, 2010).

Ένα ηλικιωμένο άτομο κατά πάσα πιθανότητα θα αντιμετωπίσει προβλήματα και εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση ή την ένταξη του στις νέες τεχνολογίες. Περισσότερα από τα μισά άτομα του δείγματος αναφέρθηκαν σε ένα πρόβλημα. Θεωρούν ότι στην εποχή που μεγάλωσαν η έλλειψη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας ήταν ορατή και όπως ανέφερε κάποιος

«και τηλέφωνο να μας έπαιρναν έπρεπε να πάμε στην κοινότητα γιατί εκεί είχε, όσο για τηλεόραση όλη η γειτονιά μαζευτόταν σε ένα σπίτι που είχαν» (Σ9)

Θεωρούν έτσι ότι δεν εξοικειώθηκαν με τις νέες τεχνολογίες σε μικρή ηλικία οπότε θα ήταν πιο εύκολο και να καταπιαστούν να εξοικειωθούν και να τις χρησιμοποιήσουν και αυτό στοιχίζει. Ενώ οι νέες γενιές μεγάλωσαν σε ένα περιβάλλον όπου υφίστανται οι νέες τεχνολογίες και είναι κάτι το αυτονόητο η εκμάθηση της χρήσης των υπολογιστών και διαφόρων άλλων συσκευών. Θεωρούν ότι δεν είναι δυνατόν να ακολουθήσουν τους νεαρούς όσον αφορά την αξιοποίηση και εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών καθώς υπάρχει ένα χάσμα ψηφιακό μεταξύ τους το οποίο δεν μπορούν να καλύψουν και να ακολουθήσουν το ρυθμό και την τάση αυτή.

Ένα ποσοστό περίπου ένας στους πέντε προέβαλαν ως λόγο την έλλειψη ενδιαφέροντος από τους εν δυνάμει χρήστες. Αυτό κάποιος περιμένει να το ακούσει από άτομα μεγάλης ηλικίας σχετικά που δεν ενδιαφέρονται έτσι κι αλλιώς να μάθουν τη χρήση υπολογιστών και άλλων συσκευών ωστόσο υπήρξε και άτομο που ενώ ο ίδιος χρησιμοποιεί την τεχνολογία θεώρησε ότι για λόγους αρχής κάποιοι ενδεχομένως να μην κινητοποιούνται, η περιέργεια τους να είναι χαμηλή και να μην θέλουν να εμπλακούν με πράγματα που δεν θεωρούν ότι αρμόζουν στις ιδέες τους και στην προσωπικότητά τους.

«αν δεν θέλει οφείλουμε να το σεβαστούμε» (Σ12)

Βεβαίως οι υπόλοιποι που δεν επιχείρησαν να μάθουν τη χρήση θεώρησαν ότι δεν είναι της παρούσης για αυτούς η εκμάθηση και η χρήση των υπολογιστών και των διαφόρων τεχνολογικών συσκευών καθώς δεν θα τους προσφέρει τίποτα στη συγκεκριμένη περίπτωση και δεν τους ενδιαφέρει.

Από κει και πέρα υπήρξαν διάφορες αναφορές προβλημάτων σε μικρά ποσοστά ωστόσο. Αναφέρθηκε το οικονομικό κόστος ως πρόβλημα ή εμπόδιο καθώς η αγορά κάποιας συσκευής δημιουργεί πρόβλημα όπως σύναψη συμβολαίου με κάποια εταιρεία

ή ανάγκη εκμάθησης χειρισμού. Επίσης κάποιοι αναφέρθηκαν στο επίπεδο εκπαίδευσης που είχαν, θεωρώντας ότι ορισμένα πράγματα δεν θα τους βοηθούσαν ή δεν τους βοήθησαν και έπρεπε να καταβάλλουν περισσότερη προσπάθεια και αυτό αποτυπώνεται όταν επιχειρούν να κατανοήσουν προγράμματα ή άλλες δραστηριότητες με τους υπολογιστές και κάποιοι θεώρησαν ότι η ηλικία είναι πρόβλημα ως προς την απόδοση. Υπήρξαν και αυτοί βεβαίως που θεώρησαν ως πρόβλημα κάποιο προβλήματα που αντιμετώπιζαν με το hardware και το Software, με κάποια τεχνικά τέλος πάντων προβλήματα.

«Περισσότερο σε τεχνικά θέματα που έχουν να κάνουν με το hardware του υπολογιστή» (Σ6)

Επιρροή των νέων τεχνολογιών

Στην ερώτηση εάν και κατά πόσο επηρεάζει τη ζωή τους οι απαντήσεις ποικίλουν. Ένα ισχυρό ποσοστό θεωρούν ότι η καθημερινότητά τους διευκολύνεται με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, καθίστανται αυτές ένα εργαλείο, με τη χρήση του οποίου κερδίζουν χρόνο για τον εαυτό τους, καθώς σε διαφορετική περίπτωση θα τον σπαταλήσουν σε ενέργειες δια ζώσης. Επίσης βοηθούν οι τεχνολογίες να γεμίσουν τον ελεύθερο τους χρόνο, ωστόσο δεν υποστηρίζουν ότι μεταβάλλεται δραματικά η ζωή τους.

«Έχει επηρεάσει θετικά τη ζωή γιατί διευκολύνει και εξυπηρετεί κάνω αρκετά πράγματα διαδικτυακά και δεν χρειάζεται να πηγαίνω από κοντά» (Σ1)

«Έχει επηρεάσει θετικά τη ζωή μου βοηθώντας και στο instagram πληρώνω, νερό ΔΕΗ και οτιδήποτε άλλο» (Σ10)

«Έχει επηρεάσει τη ζωή μου θετικά διευκολύνοντας την καθημερινότητα» (Σ3)

Όσον αφορά την χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας και τις εμπειρίες που προκύπτουν από αυτό θεώρησαν ότι κατά βάση είναι θετική η εμπειρία με ικανοποιητικό ποσοστό, ωστόσο και η αντίθετη άποψη εκφράστηκε με ένα σαφώς μικρότερο ποσοστό.

Συνεισφορά Τεχνολογίας και Η/Υ στην καθημερινότητά

Συζητώντας με τους ερωτώμενους επιχειρήθηκε να αντληθεί η γνώμη τους με διάφορα παραδείγματα γιατί και πώς συνεισφέρουν τι τεχνολογίες στην καθημερινότητά τους.

Πέραν ενός μικρού ποσοστού το οποίο εντοπίζεται σε όλες τις ερωτήσεις της συνέντευξης και αντιπροσωπεύει τα άτομα που δεν εμπλέκονται με την τεχνολογία όλοι οι άλλοι χρησιμοποίησαν κάποια παραδείγματα. Αnéφεραν ότι μεταβιβάζουν με το viber μηνύματα στα εγγόνια και τα παιδιά τους, αναζητούν στο διαδίκτυο συνταγές για τη μαγειρική, προφανώς για να είναι στο πνεύμα των καιρών, καθώς σε όλα τα κανάλια στην τηλεόραση εντοπίζονται εκπομπές μαγειρικής.

«Βλέπω τον καιρό βλέπω συνταγές για μαγειρική στέλνω στο viber μηνύματα στα παιδιά και στα εγγόνια» (Σ4)

Επίσης ένα μικρό ποσοστό ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν και αξιοποιούν τον υπολογιστή για τη δουλειά τους, κλείνοντας συνεργασίες, πληρώνοντας λογαριασμούς, αναζητώντας έγγραφα ή αποστέλλοντας έγγραφα. Μερικοί εξοφλούν λογαριασμούς ή προβαίνουν σε παραγγελίες μέσω των τεχνολογιών και των συσκευών. Κάποιοι χρησιμοποιούν το σύστημα και κατοχυρώνουν ραντεβού με τους γιατρούς.

«Η τεχνολογία συνεισφέρει για την εξυπηρέτηση συνεργασιών να κλείνω ραντεβού με γιατρούς να ασχολούμαι με το Facebook instagram» (Σ6)

Ορισμένοι χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες για να ενημερώνονται για τον καιρό ή για διάφορες άλλες ειδήσεις και κάποιοι εμπλέκονται στα social media. Οπότε για ένα πολύ μεγάλο ποσοστό η επίδραση των τεχνολογιών είναι υψηλή, ενώ για κάποιους άλλους μεταβλήθηκε η καθημερινότητά τους αλλά ωστόσο όχι δραματικά.

Το οικογενειακό περιβάλλον και νέες τεχνολογίες,

Το περιβάλλον των συνεντευξιζόμενων, κοινωνικό και οικογενειακό, ασχολείται με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Ακόμα και τα άτομα δεν κατέχουν συσκευές τεχνολογίας, η οικογένειά τους ή οι φίλοι τους κατέχουν.

«Όλοι από το περιβάλλον ασχολούνται και ενθαρρύνουν και εμένα με αυτήν την ενασχόληση καθώς περνώ δημιουργικά το χρόνο μου» (Σ4)

Έχουν συνεισφέρει αναφέροντας διάφορες αντιδράσεις για την έρευνα οι οποίες κυμαίνονται από την απλή ενθάρρυνση έως σχετική αδιαφορία όταν απλώς δεν σχολιάζουν αυτό που επιχειρεί να υλοποιήσει ο ερωτώμενος. Ωστόσο όπως αναφέρουν

οι περισσότεροι υπάρχει ένα κλίμα ενθάρρυνσης χαίρονται από την οικογένειά τους όταν ασχολείται γιατί θεωρούν ότι βρίσκει κάτι ενδιαφέρον να ασχοληθεί να μπορεί να σπαταλά το χρόνο σε πράγματα που του αρέσουν. Ωστόσο πέρα από αυτές τις ενθαρρυντικές πρωτοβουλίες και τα σχόλια τα θετικά που δέχονται καθώς δεν περίμεναν οι δικοί τους να ασχολείται με αυτά υπάρχουν και οι πιο μικροί τα εγγόνια παραδείγματος χάριν τα οποία πολλές φορές γελάνε όταν βλέπουν να ασχολούνται με τις τεχνολογίες και τους πειράζουν για αυτό.

«Τα παιδιά και τα εγγόνια ασχολούνται συνεχώς γελάνε όταν με βλέπουν να ασχολούμαι με το κινητό» (Σ11)

Βεβαίως τα άτομα που είχαν εμπειρία πάνω στη τεχνολογίες και έχουν ασχοληθεί με αυτήν στην ενασχόληση τους με τις τεχνολογίες δεν γίνονται αποδέκτες σχολίων καθώς οι δικοί τους, οικογένεια και φίλοι, έχουν αποδεχθεί ότι - γνωρίζει την τεχνολογία, ασχολείται με τον τεχνολογία, χρησιμοποιεί την τεχνολογία και ενίοτε βοηθάει κιόλας τους υπόλοιπους.

Αυτοεικόνα ως προς τις ΤΠΕ

Εν συνεχεία επιδιώξαμε να αποσπάσουμε από τους ερωτώμενους μία εκτίμηση για τον τρόπο με τον οποίο ένιωθαν όταν άρχισαν να χειρίζονται συσκευές με επιτυχία ή όχι. Προσπερνώντας το μικρό δείγμα των συμμετεχόντων στην έρευνα που δεν ασχολούνται την τεχνολογία και τις διάφορες συσκευές που την ακολουθούν, από τους υπόλοιπους ένα μικρό ποσοστό δεν θεώρησαν ότι έκαναν κάτι ιδιαίτερο καθώς μέχρι τότε είχαν απαντήσει στη διάρκεια του βίου τους σε πολλές προκλήσεις και είχαν ανταποκριθεί, κάποιοι όμως οι οποίοι αντιμετώπιζαν τις προκλήσεις της τεχνολογίας με φόβο και σκεπτικισμό χάρηκαν ιδιαίτερα για την αντίδραση τους απέναντι στην τεχνολογία. Επειδή κάθε τι καινούργιο που καλείται να "αντιμετωπίσει" κάποιος τείνει να μεγεθύνει τις δυσχέρειες στο μυαλό του λόγω άγνοιας και όταν τις υπερνικά τότε χαίρεται περισσότερο. Έτσι ένα άλλο ποσοστό εκτεταμένο θα λέγαμε, θεώρησαν για τον εαυτό τους ότι έχουν προχωρήσει, έχουν εξελιχθεί, έχουν ανεξαρτητοποιηθεί και ένιωθαν ότι έχουν κάνει πρόοδο και χαιρόταν γι' αυτό.

«Έχω διαπιστώσει πως με τη γνώση μπορείς να αλλάξεις σαν άνθρωπος» (Σ8)

«Νιώθεις πως έχεις εξελιχθεί και ανεξαρτητοποιηθεί» (Σ1)

«Νιώθω χαρούμενος που έχω κάνει αυτή τη μικρή πρόοδο» (Σ11)

Επίσης εξαιτίας αυτού του γεγονότος νιώθει ότι μπορεί να προσφέρει στους γύρω τους και στον εαυτό τους καθώς αυτή η γνώση διευκολύνει το βίο τους.

Θετικά στοιχεία των ΤΠΕ

Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε το κομμάτι τεχνολογίες που έχει εντυπωσιάσει περισσότερο τους μετέχοντες στην έρευνα και να μας εξηγήσουν γιατί. Όπως προαναφέρθηκε ένα μικρό ποσοστό δεν έχει ασχοληθεί οπότε δεν τους έχει εντυπωσιάσει κάποια κομμάτι της τεχνολογίας. Οι υπόλοιποι στο σύνολο τους ανέφεραν ότι η τεχνολογία είναι ενδιαφέρουσα, αποτελεί ένα εργαλείο και ως τέτοιο την αντιμετωπίζουν.

«Όλα τα κομμάτια της νέας τεχνολογίας με έχουν εντυπωσιάσει αλλά δεν θα ήθελα να ασχοληθώ περισσότερο με κάποιο» (Σ1)

Περισσότερο βεβαίως στέκονται στο χειρισμό συσκευών όπως το tablet ένα ποσοστό σχετικά μικρό, ενώ αντίστοιχο ποσοστό εστιάζει σε κάποια site πιο εξειδικευμένα ωστόσο περισσότερο θεωρούν συνολικά την τεχνολογία ως κάτι το ενδιαφέρον, δεν εντυπωσιάζονται ωστόσο ιδιαίτερα από κάτι.

«Θα ήθελα να μάθω να χειρίζομαι και το tablet» (Σ4)

Τοποθετούν οι περισσότεροι την τεχνολογία στη σωστή διάσταση θα επιθυμούσαν κάποιοι από αυτούς να επεκτείνουν τη γνώση τους κάποιοι όχι και αυτό. Δηλαδή είναι πραγματιστές όταν συναντήσουν κάτι που μπορούν να το χρησιμοποιήσουν το χρησιμοποιούν και δεν ψάχνονται παραπέρα για κάτι εντυπωσιακό.

Συναισθήματα και νέες τεχνολογίες

Εν συνεχεία προτρέψαμε τους συμμετέχοντες στην έρευνα να μας περιγράψουν πώς αντιμετώπισαν και ένιωσαν στην αφετηρία της γνωριμίας τους με τις τεχνολογίες και τις συσκευές που τις ακολουθούν και πώς αισθάνονται σήμερα. Ένα μικρό ποσοστό δεν επιχείρησε να χειριστεί ή να εκπαιδευτεί σε συσκευές διάφορες και δεν μπορεί να μας απαντήσει ωστόσο οι υπόλοιποι ένωσαν διάφορα πράγματα και νιώθουν. Ή όπως το τοποθέτησε ένας/μία από τους/τις ερωτηθέντες/θείσες:

«τα συναισθήματα είναι ίδια από την αρχή μέχρι τώρα φαίνονται δύσκολα να αντιμετωπίζεται η τεχνολογία» (Σ15)

«Στην αρχή υπήρχε περισσότερο ενθουσιασμός τώρα πλέον είναι καθημερινότητα» (Σ7)

Επίσης όπως μας απάντησε ένα σχετικά μικρό ποσοστό, στην αρχή εκείνη την εποχή ένιωθαν χαρά και ενθουσιασμό που κατάφερναν να χειριστούν την τεχνολογία ωστόσο αυτήν την εποχή είναι καθημερινότητα δεν μπορούν να το θεωρήσουν ως κάτι ιδιαίτερο απλώς τους ικανοποιεί που μπορούν να το χειριστούν.

«Στην αρχή υπήρξε ενθουσιασμός τώρα πλέον έχει γίνει συνήθεια» (Σ12)

Κάποιοι άλλοι ένιωθαν φόβο όταν ήρθαν αντιμέτωποι με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας ωστόσο αυτή την εποχή νιώθουν ικανοποιημένοι που ανταπεξέρχονται σε διάφορα πράγματα στη ζωή τους χρησιμοποιώντας την τεχνολογία.

Νέες τεχνολογίες και εξέλιξη

Όσον αφορά τις καινούργιες πλατφόρμες που υπάρχουν την τελευταία δεκαετία, instagram, tiktok κτλ. οι συνεντευξιζόμενοι σε ένα συντριπτικό ποσοστό είχαν γνώση για αυτές τις πλατφόρμες καθώς τις είχαν ακούσει είτε από το οικογενειακό τους περιβάλλον είτε είχαν ίδια γνώση. Μόνο ένα άτομο δεν γνώριζε κάποια από αυτές τις πλατφόρμες. Βεβαίως ένα ποσοστό πάνω από τους μισούς σχεδόν χρησιμοποιούσαν και χρησιμοποιούν αυτές τις πλατφόρμες καθώς φαίνεται διασκεδαστικό και εθιστικό και επικοινωνούν με φίλους και γνωστούς κάποιοι δε ασχολούνται με όλες τις πλατφόρμες.

«Πρόσφατα κατέβασα το tiktok φαίνεται διασκεδαστικό και εθιστικό» (Σ3)

«Έχω tiktok και Messenger» (Σ12)

«Γνωρίζω το tiktok instagram Facebook ασχολούμαι με όλα» (Σ 10)

Βοήθεια για τους Η/Υ και το διαδίκτυο

Από την αφετηρία της επαφής τους με τα Computer της τεχνολογίες πληροφορίας και της επικοινωνίας ανέκυψαν και ορισμένους θέματα εκπαίδευσης στο καινούργιο αντικείμενο. Ένα ποσοστό λίγο πάνω από το 20% απευθύνθηκαν σε κάποια

προγράμματα εκμάθησης κομπιούτερ και καθοδηγήθηκαν στην επαφή τους με τις νέες τεχνολογίες.

«Ναι χρειάστηκε και έκανα λίγα μαθήματα» (Σ7)

«βοήθησε ο δάσκαλος» (Σ3)

Οι υπόλοιποι ως βοηθούς και συμπαραστάτες στο εγχείρημα τους αυτό έχουν τα παιδιά τους και τα εγγόνια τους για να τους βοηθούν όπου χρειαστεί. Εντοπίζονται βέβαια και ένα μικρό ποσοστό οι οποίοι δεν αναζήτησαν βοήθεια πουθενά γιατί απλώς δεν ασχολήθηκαν.

«Ναι φυσικά από τα παιδιά και από τα ανίψια» (Σ11)

Νέες δυνατότητες στους υπολογιστές

Όσον αφορά το θέμα εάν θα έπρεπε να υπάρχουν κάποιες δυνατότητες επιπλέον στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές τα laptop και τα λοιπά δεν θεωρούν ότι χρειάζεται περισσότερο, καθώς το πρόβλημα που έχουν εντοπίζεται στο ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στους υπολογιστές είναι η αγγλική και εκεί εντοπίζεται το πρόβλημα.

«Δεν νομίζω ότι θα επιθυμούσα κάποια επιπλέον δυνατότητα» (Σ1)

«Θα επιθυμούσα να μην υπήρχε τόσο ξένη ορολογία» (Σ4)

Περισσότερο δηλαδή αναγκάζονται να ζητάνε βοήθεια για να μεταφράσουν πράγματα και να αποκωδικοποιήσουν ενέργειες και όχι κάτι άλλο. Παραδείγματος χάριν το copy paste ή το edit text δεν είναι γνωστό στους περισσότερους και δεν μπορούν αρκετοί να το μεταφράσουν όπως σε κάποια αγγλικά έγγραφα αντί για περίληψη μετάφραση χρησιμοποιείται η λέξη αφηρημένη. Ωστόσο θεωρούν ότι κατά βάση δυνατότητες στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές υπάρχουν στις τεχνολογίες τουλάχιστον και δεν έχει καμία σημασία αν θα προστεθούν κάποιες ακόμα, καλοδεχούμενες αλλά δεν αλλάζει και δραματικά κάτι.

Εμπόδια - προβλήματα σχετικά με την ένταξη/πρόσβαση της τρίτης ηλικίας στις νέες τεχνολογίες.

Όσον αφορά την ένταξη πρόσβαση των ηλικιωμένων στις τεχνολογίες είναι υπαρκτό το ζήτημα της έλλειψης ατόμων για να εκπαιδεύσουν τα άτομα τρίτης ηλικίας στη χρήση των συσκευών της τεχνολογίας. Συνήθως με τους μεγαλύτερους σε ηλικία ανθρώπους οι οποίοι έχουν ένα πρόβλημα αντίληψης και κατανόησης κάποιων σύνθετων πραγμάτων απαιτείται υπομονή. Ωστόσο οι περισσότεροι εκπαιδευτές δεν την έχουν για να μπορέσουν να τους βοηθήσουν ουσιαστικά. Δηλαδή όταν σε εξηγούν κάτι δεν επιμένουν και όποιος κατάλαβε.

«Το πρόβλημα είναι πως δεν έχουν άτομα να εκπαιδεύσουν τα άτομα της τρίτης ηλικίας ό,τι χρειάζεται επιμονή και τα λοιπά δεν την έχουν τα μικρότερα άτομα για να μας βοηθήσουν» (Σ7)

Επίσης το πρόβλημα έγκειται και στην ηλικία καθώς σε μικρότερη ηλικία θα είχαν τη δυνατότητα πιο εύκολα να ενσκήψουν στη γνωριμία με την τεχνολογία εάν υπήρχε και τώρα που παρουσιάστηκε έχουν πρόβλημα. Επίσης η συνθετότητα των μηχανημάτων και οι ορολογίες σε ξένη γλώσσα στην οποία δεν έχουν εξασκηθεί και δεν τη γνωρίζουν καθιστά δύσκολο το εγχείρημα της πρόσβασης της τεχνολογίας.

«Να μην υπήρχαν τα αγγλικά» (Σ14)

«Αρκετές ξένες ορολογίες σύνθετα μηχανήματα» (Σ15)

Και βεβαίως για κάποιους ανθρώπους αυτά είναι σωρευτικά και δεν έχουν άτομα να το σου βοηθήσουν οι γνώσεις τους είναι ελλιπείς και όχι κατάλληλες για να βοηθηθούν.

«Το πρόβλημα είναι πως έχουμε μεγαλώσει και δεν το είχαμε μάθει από παλιότερα» (Σ13)

Εκπαίδευση-χρήση του Η/Υ

Σε ότι έχει σχέση με εκπαίδευση ενηλίκων στις ΤΠΕ έρευνες που δημιουργήθηκαν διεθνώς (Chaffin & Harlow, 2005; Coleman, Gibson, Hanson, Bobrowicz & McKay, 2010; Gonzalez et al, 2012) αλλά και στην Ελλάδα (Τσαγκάρης, 2010 ; Βολάκου, 2012), καταδεικνύουν ότι στα προγράμματα εκπαίδευσης για τις τεχνολογίες πληροφορίες και επικοινωνίες, η συμμετοχή των ηλικιωμένων δεν παρουσιάζει πάντοτε τα αποτελέσματα που επιθυμούμε. Ωστόσο συνεισφέρουν στο να αναπτύσσουν την αυτοπεποίθηση, διαμορφώνουν θετικές στάσεις, να συμμετέχουν στη ζωή της κοινότητας, να παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες και γενικότερα να γίνεται παραδεκτή η ικανότητα των τεχνολογιών να συνεισφέρουν στην επικοινωνία με τους

υπόλοιπους ανθρώπους (Gatto & Tak, 2008); Lagana, 2008; Lam & Lee, 2007; Rosenthal, 2008).

Όσον αφορά την εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες σχεδόν το ένα τρίτο ατόμων έχει με κάποιο τρόπο εκπαιδευτεί καθώς πληθώρα προγραμμάτων υλοποιήθηκαν τις προηγούμενες δεκαετίες από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, ενώ οι υπόλοιποι είναι αυτοδίδακτοι με βοήθεια από τον κοινωνικό τους και οικογενειακό περίγυρο.

«παρακολούθησα κάποια σεμινάρια για τη δουλειά μου» (Σ10)

«η υπηρεσία έκανε» (Σ9).

5.3.Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων

5.3.1.Ερευνητικό ερώτημα 1^ο.

Ο τρόπος που οι ηλικιωμένοι εκτιμούν τις νέες τεχνολογίες, η υιοθέτηση τους και η αποδοχή τους, συσχετίζεται σε ισχυρό βαθμό με τον τρόπο που αντιμετωπίζουν το ζήτημα. Δηλαδή το ενδιαφέρον, τα συναισθήματα, οι πεποιθήσεις, οι αντιλήψεις τους όσον αφορά την χρήση και την ένταξη του διαδικτύου και των υπολογιστών στην καθημερινότητά τους. Εάν οι ηλικιωμένοι αντιληφθούν τη χρησιμότητα και την αξία των δραστηριοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες (διαδικτυακές συναλλαγές, online αγορές, αναζήτηση πληροφοριών, επικοινωνία) τότε ενστερνίζονται θετικές στάσεις απέναντι στις νέες τεχνολογίες και αυτό επιδρά στην προσέγγιση τους. Έχοντας πεισθεί για τα πλεονεκτήματα της χρήσης αυτών, τονώνεται η αυτοπεποίθηση τους και η πρόθεση τους ενδυναμώνεται όσον αφορά την εκμετάλλευση και χρήση αυτών. Η χρήση και η αποδοχή δε των νέων τεχνολογιών επαυξάνεται, όταν επιπλέον τα προβλήματα που επιλύουν οι αντίστοιχες δραστηριότητες έχουν μία σπουδαιότητα και μία προσωπική χροιά για τους ηλικιωμένους. Έτσι σε πρακτικά ζητήματα σημειώνεται ισχυρότερη αποδοχή για την χρησιμοποίηση των τεχνολογιών και ενδυναμώνεται η επιθυμία για ενασχόληση με αυτές. Έτσι η τεχνολογία της πληροφορίας και τις επικοινωνίας αγγίζει την ζωή των ηλικιωμένων και αυτό μεταφράζεται σε θετική στάση έναντι των τεχνολογιών. Επίσης πρέπει να κατανοούν τους όρους με τους οποίους τους μεταφέρονται οι πληροφορίες για τα ευεργετήματα που μπορούν να αποκομίσουν από την χρήση των νέων τεχνολογιών. Σε αντίθετη περίπτωση οι συμπεριφορές και οι στάσεις που εκδηλώνονται από τους ηλικιωμένους είναι αμφιλεγόμενες, καθώς βομβαρδίζονται από μηνύματα για το πόσο ευεργετικές είναι οι νέες τεχνολογίες και την ίδια στιγμή δεν εκδηλώνουν πρόθεση χρήσης και δεν

φαίνεται να τις έχουν ανάγκη, ενώ ταυτόχρονα αντιλαμβάνονται την χρησιμότητα αυτών.

Εάν αποκτήσουν προσωπική εμπειρία μπορεί να ενισχυθεί η αίσθηση της αυτοαποτελεσματικότητας και η αυτοπεποίθηση και μετασχηματίζονται οι αντιλήψεις, σχετικά με τα οφέλη και τη χρησιμότητα των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας. Επίσης αποκτούν εμπιστοσύνη στις δυνατότητες τους και επιμένουν στη χρήση καθώς αισθάνονται επαρκείς και άνετοι. Η θετική προσωπική εμπειρία υποστηρίζει τους ηλικιωμένους να τις εντάξουν στη ζωή τους και να αποδεχτούν τις νέες τεχνολογίες ενώ σε αντίθετη περίπτωση προσπαθούν να αποφύγουν την χρήση τους.

Εντοπίζονται βέβαια και ηλικιωμένοι οι οποίοι είναι επιφυλακτικοί και αρνητικοί στην χρήση και την εκμάθηση των νέων τεχνολογιών. Τα συγκεκριμένα άτομα δεν αποδέχονται ούτε αξιοποιούν της ψηφιακές τεχνολογίες, καθώς έχουν διαμορφώσει αρνητικές τάσεις εξαιτίας ποικίλων παραγόντων και αντιλήψεων όσον αφορά τα πλεονεκτήματα των τεχνολογιών καθώς και για την άποψη που διακρατούν ότι αφορούν τους νέους και όχι αυτούς.

Οι περισσότεροι από τους μετέχοντες στην έρευνα διαθέτουν υπολογιστή, τάμπλετ ή έξυπνο κινητό και έχουν πρόσβαση από το σπίτι τους. Ωστόσο υπολογιστή διαθέτουν κάτι παραπάνω από τους μισούς.

Οι δεξιότητες που διαθέτουν τα άτομα του δείγματος είναι σχετικά αξιοσημείωτες, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω περισσότεροι από τους μισούς διαθέτουν υπολογιστή και οι δώδεκα (12) εξ αυτών διαθέτουν έξυπνο κινητό ή tablet. Κανείς από το δείγμα δεν ανέφερε ότι δεν διαθέτουν στην οικία τους κάποια συσκευή των τεχνολογιών αλλά όλοι με τον έναν ή τον άλλον τρόπο θεώρησαν αυτό ως γεγονός καθώς απευθύνονται στο στενό οικογενειακό περιβάλλον για βοήθεια. Ένα μικρό ποσοστό από τα άτομα του δείγματος ανέφεραν όπως προείπαμε ότι έλαβαν κάποιου είδους εκπαίδευση στους υπολογιστές, ενώ οι υπόλοιποι με την βοήθεια του οικογενειακού τους περιβάλλοντος εκπαιδεύτηκαν. Κάποιοι βεβαίως επιχείρησαν μόνοι τους και απέκτησαν κάποιες γνώσεις. Όσον αφορά το επίπεδο τους ένα ποσοστό αρκετά καλό θεωρούν ότι διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, ενώ ένα έτερο ίδιο ποσοστό όπως ανέφεραν "το παλεύουν". Επίσης όσον αφορά την επέκταση των γνώσεων τους και τον δραστηριοτήτων που μπορούν να επιδοθούν στον υπολογιστή και στο διαδίκτυο

αρκετοί διάκεινται θετικά, άλλοι ωστόσο θεωρούν ότι "τους περισσεύουν".

5.2.2.Ερευνητικό ερώτημα 2°.

Οι ηλικιωμένοι συνήθως διαθέτουν άφθονο χρόνο. Είτε επειδή έχουν συνταξιοδοτηθεί είτε επειδή δεν μπορούν να διατηρήσουν έναν υψηλό ρυθμό στη ζωή τους που διατηρούσαν τα προηγούμενα χρόνια. Οι ανάγκες τους συνήθως περιορίζονται και αυτό τους αποφέρει περισσότερο ελεύθερο χρόνο. Έτσι πρέπει να ανακαλύψουν καινούργιους τρόπους για να γεμίζουν αυτόν τον ελεύθερο χρόνο. Επίσης όπως σε όλους τους ανθρώπους εντοπίζεται και σε αυτούς η ανάγκη για πληροφόρηση και ενημέρωση όσον αφορά θέματα της επικαιρότητας και του ενδιαφέροντος τους. Επίσης τον ενεστώτα χρόνο όπως γίνεται παραδεκτό από όλους υπάρχει τεράστιος όγκος πληροφορίας που διακινείται, ιδιαίτερα με τα ψηφιακά μέσα. Επίσης κάποιοι από αυτούς ενδιαφέρονται να μάθουν πράγματα γύρω από ορισμένους τομείς και στη σύγχρονη εποχή αυτό είναι σχετικά εύκολο. Επίσης η τεχνολογία έχει καταστήσει την επικοινωνία πολύ εύκολη. Με ένα έξυπνο κινητό υπάρχει δυνατότητα να επικοινωνήσεις με ένα άτομο όπου κι αν ευρίσκεται στην υφήλιο, είτε ακουστικά είτε και οπτικά. Βεβαίως και με μηνύματα γραπτά. Οι δυνατότητες αυτές της τεχνολογίας δεν έχουν περάσει απαρατήρητες ούτε από τους ηλικιωμένους έστω και αν δεν έχουν εκπαιδευτεί από την νεανική τους ηλικία. Όλοι οι προαναφερθέντες λόγοι συντείνουν και ωθούν τους ηλικιωμένους να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες. Επίσης κάποιοι από τους ηλικιωμένους εργάζονται και ενίοτε η εργασία τους απαιτεί την χρήση των νέων τεχνολογιών. Η αυξημένη διασύνδεση μεταξύ επιχειρήσεων οργανισμών και καταναλωτών επιβάλλει την ψηφιοποίηση στις περισσότερες εργασιακές δομές.

Επίσης οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν κάποιες δυνατότητες οι οποίες δεν υπήρχαν τις προηγούμενες δεκαετίες που διευκολύνουν τα άτομα. Η δυνατότητα εξόφλησης λογαριασμών ή η δυνατότητα της παραγγελίας καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών, όπως επίσης και η αναζήτηση εγγράφων από το δημόσιο ή άλλους φορείς είναι δυνατότητες δελεαστικές για τον οποιοδήποτε πολίτη καθώς δεν σπαταλά το χρόνο του υλοποιώντας αυτές τις ενέργειες δια ζώσης.

5.2.3.Ερευνητικό ερώτημα 3°.

Στο τρίτο και τελευταίο ερώτημα αναζητούμε τους δημογραφικούς λόγους που συντείνουν σε αυτήν την ενασχόληση ή την απαξίωση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας.

Σε πάρα πολλές έρευνες που έχουν υλοποιηθεί διακρίνονται ορισμένοι λόγοι που επιδρούν στους ηλικιωμένους προκειμένου να ενστερνιστούν ή να απορρίψουν την χρήση των νέων τεχνολογιών. Στις περισσότερες έρευνες οι λόγοι ταυτίζονται ωστόσο παρατηρούνται και διαφοροποιήσεις. Ο κύριος λόγος σε όλες τις έρευνες συνίσταται από την ηλικία. Όταν ένα άτομο είναι ηλικιακά πολύ μεγάλος συνήθως δεν χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες. Όσο μειώνεται η ηλικία τόσο πιο εκτεταμένη χρήση των τεχνολογιών διακρίνεται. Είτε γιατί δεν έχουν λάβει επαρκή εκπαίδευση, είτε γιατί θεωρούν ότι δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τους νεαρούς σε αυτό το πεδίο, είτε επειδή έχουν καταβληθεί σωματικά και οι λειτουργίες τους δεν ευρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση, αποφεύγουν να απασχοληθούν με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας. Ενδεχόμενο βέβαια είναι και να μην τους αγγίζει κάποια δραστηριότητα που μπορούν να εντοπίσουν στο συγκεκριμένο πεδίο και να συνεισφέρει στην καθημερινότητά τους οπότε απλώς παραλείπουν να ασχοληθούν.

Ένα άλλο σημείο που επηρεάζει την ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες είναι το μορφωτικό επίπεδο των μετεχόντων της έρευνας. Όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο τόσο ισχυρότερη είναι η ενασχόληση τους με τις τεχνολογίες.

Παρατηρούμε ότι άτομα του δείγματος προβαίνουν σε συναλλαγές με το δημόσιο αναζητώντας ή υποβάλλοντας έγγραφα. Επίσης επιδίδονται σε παραγγελίες αγαθών ή υπηρεσιών και σε πληρωμές λογαριασμών, επικοινωνούν με το οικογενειακό τους περιβάλλον και ενημερώνονται από το διαδίκτυο. Τα περισσότερα από αυτά είναι δραστηριότητες που εξυπηρετούν άτομα ενεργητικά με τις τεχνολογίες και η ηλικία είναι δείκτης για τις ενέργειες αυτές. Επίσης για να μπορέσεις να υλοποιήσεις δραστηριότητες, παραγγελίες, πληρωμές πρέπει να ασχολείσαι με το διαδίκτυο και αυτό το έχουν καταφέρει τα μικρότερα σε ηλικία και με καλύτερη μόρφωση άτομα.

Έπειτα είναι και το οικονομικό θέμα καθώς ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής και τα παρελκόμενα κοστίζει αρκετά χρήματα, οπότε οι ηλικιωμένοι που έχουν άλλες προτεραιότητες δεν νιώθουν την ανάγκη να σπαταλήσουν χρήματα σε μία αγορά που κατά τη γνώμη τους δεν θα τους βοηθήσει κάπου ιδιαίτερα. Οι νεότερης ηλικίας αντίθετα διαθέτουν ακόμα δυναμισμό, ορισμένοι εξ αυτών εργάζονται και επιχειρούν να καλύψουν ανάγκες που θεωρούν απαραίτητες, να καταναλώσουν ελεύθερο χρόνο που έχουν άφθονο, να επικοινωνήσουν, να ενημερωθούν, να προάγουν τη ζωή τους γενικότερα.

Όσον αφορά το φύλο εντοπίζονται σε πληθώρα ερευνών μία υπεροχή στην ενασχόληση με τις τεχνολογίες, των ανδρών. Ωστόσο στην έρευνα μας δεν διαφαίνεται κάποια ισχυρή υπεροχή και οι διαφορές είναι μηδαμινές. Οι γυναίκες ασχολούνται και αυτές με τις τεχνολογίες, ενδεχομένως ίσως όχι τόσο με τον υπολογιστή, αλλά γνωρίζουν και έχουν πρόσβαση στο Internet, χειρίζονται συσκευές που συνδέονται με το Internet και είναι ενεργές στα social media.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Συγκεφαλαιώνοντας μπορούμε να προχωρήσουμε στην καταγραφή των συμπερασμάτων μας από την παρούσα έρευνα. Η έρευνα έδειξε ότι η ενασχόληση των ηλικιωμένων με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας υπολείπεται των νεαρότερων ηλικιών. Κατέχουν ηλεκτρονικό υπολογιστή ένα ποσοστό που υπερβαίνει ελαφρά το ήμισυ του δείγματος, όπως και tablet, ενώ άλλες συσκευές όπως έξυπνο τηλέφωνο (smartphone) χρησιμοποιεί η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος. Ωστόσο εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες, σε πλήρη έκταση, των συσκευών ένα μεγάλο ποσοστό αλλά όχι συντριπτικό. Αρκετοί από το δείγμα μας επιδίδονται σε ένα πλήθος δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει πληρωμή λογαριασμών, αναζήτηση ή υποδοχή εγγράφων, υποβολή αιτήσεων, παραγγελίες και αγορές υπηρεσιών ή αγαθών, επικοινωνία με άτομα του φιλικού ή του οικογενειακού τους περιβάλλοντος και δραστηριοποίηση στα social media. Επίσης μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα μηχανήματα αυτόματης συναλλαγής των τραπεζών, να κλείσουν ραντεβού online με τους γιατρούς, να αναζητήσουν πληροφορίες για θέματα υγείας και να ενημερωθούν για τα τρέχοντα θέματα της επικαιρότητας.

Δραστηριοποιούνται έντονα σε όλα αυτά τα άτομα μικρότερης ηλικίας στον πληθυσμό των ηλικιωμένων, ενώ τα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα δεν είναι τόσο δραστήριοι και

ενεργοί. Επίσης αυτό που χαρακτηρίζει τα άτομα που εκμεταλλεύονται ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων από τις νέες τεχνολογίες είναι ότι διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Βεβαίως υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό ηλικιωμένων από τα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα του πληθυσμού, οι οποίοι θεωρούν ότι δεν τους ενδιαφέρουν οι δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν και δεν τις χρησιμοποιούν.

Έτσι για ορισμένους οι οποίοι ενδεχομένως και να εργάζονται, η τεχνολογία επιδρά στην καθημερινότητά τους καθώς τους διευκολύνει σε πάρα πολλές ενέργειες που θα έπρεπε αλλιώς να υλοποιήσουν δια ζώσης, αρκετούς δεν τους επηρεάζει ιδιαίτερα και κάποιους άλλους δεν τους επηρεάζει καθόλου. Κατέχουν συσκευές έως και μία εικοσαετία πριν κάποιοι, οι περισσότεροι ωστόσο την τελευταία δεκαετία. Ένα μικρό ποσοστό έχει λάβει κάποια εκπαίδευση στους υπολογιστές και θα ήθελαν αρκετοί εκπαιδευτούν ωστόσο θεωρούν ότι οι εκπαιδευτές να μην τους καταλάβουν ή να μην έχουν την υπομονή που χρειάζεται.

Μπορούμε να παρατηρήσουμε εδώ, λαμβάνοντας υπόψη την εισαγωγή εδώ και χρόνια του μαθήματος της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, ότι ίσως το μόνο που χρειάζεται είναι χρόνος για να πλησιάσει η ημέρα που δεν θα έχουν πρόβλημα να χειριστούν και να αξιοποιήσουν την τεχνολογία οι ηλικιωμένοι.

Επειδή η έρευνα διερεύνησε ένα κομμάτι της επικράτειας μικρό και δεν μπορεί γενικευτεί σε όλη την Ελλάδα και η μέρα κατά την οποία όλος ο πληθυσμός της Ελλάδας θα έχει διδαχθεί τεχνολογίες στην εκπαίδευση και θα κατέχει γνώσεις της απαραίτητες αργεί, οφείλουμε να δραστηριοποιηθούμε. Έως τότε θα προτείναμε έρευνες να πραγματοποιούν σε όλη την Ελλάδα, να καταγράφεται ο βαθμός βελτίωσης των ηλικιωμένων πάνω σε διάφορα κομμάτια των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας και οι ιθύνοντες να σχεδιάζουν ένα καλύτερο μέλλον για τους ηλικιωμένους της πατρίδας.

Βιβλιογραφία

Adler, R. (1996). Older Adults and Computers. Available online at <http://www.seniornet.org/php/default.php?PageID=5476&Version=0&Font=0>

Anderson M, & Perrin A. Technology use among seniors. *Pew Research Center*. 2017. May 17. <https://www.pewresearch.org/internet/2017/05/17/technology-use-among-seniors/>

Barboni, D. (2007) «Étude comparative du marché des seniors français et japonais — Opportunités croisées», *Eurasiam, Management* αριθ. 001.

Barbosa-Neves, B. Franz, R. Judges R, Beermann, C. & Baecker, R. (2019). Can digital technology enhance social connectedness among older adults? A feasibility study. *J Appl Gerontol*. 2019 Jan 22;38(1):49–72. doi: 10.1177/0733464817741369.

Barlow, J, Bayer, S, & Curry R. (2005). Flexible Homes, Flexible Care, Inflexible Organisations? The Role of Telecare in Supporting Independence. *Housing Studies* May 2005, Vol. 20, No. 3: 442. <http://www.york.ac.uk/chp/hsa/papers/spring03/barlow.pdf>

Barnard, Y., Bradley, M., Hodgson, F., & Lloyd, A. (2013). Learning to use new technologies by older adults: Perceived difficulties, experimentation behaviour and usability. *Computers in Human Behavior*, 29, 1715-1724.

Bath, UK, Sep 2003: 2,4. Ημερομηνία πρόσβασης στις 30/12/2023 από:
http://www.computing.dundee.ac.uk/projects/UTOPIA/publications/bcs_hci03.pdf

Bayer, S. Barlow, J. & Curry, R. (2007) Assessing the impact of a care innovation: telecare. *System Dynamics Review* Vol. 23, No. 1, Spring 2007: 62

Bennett, G, & Ebrahim, S. (1995). *The Essentials of Health Care in Old Age*. 2nd ed. London: Edward Arnold, Hodder Headline Group.

Bitterman, N. & Shalev, I. (2004), *The Silver Surfer: Making the Internet Usable for Seniors*. Ανακτήθηκε στις 27-12-2023 από:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.953.285&rep=>

Boulton-Lewis, G. (2010). Education and Learning for the Elderly: Why, How, What. *Educational Gerontology*, 36(3), 213-228.

Burdick, D. (2001). Digital divide or tool for understanding and collaboration: computers and intergenerational relationships. *Paper presented to the 54th Annual Scientific Meeting of the Gerontological Society of America*, Chicago

Bytheway, B. (2010). Ageing and Ageism. In: Giddens, A., & Sutton, P. (Eds.), *Sociology: Introductory readings* (4th ed.). Cambridge: Polity Press.

Cajita MI, Hodgson NA, Lam KW, Yoo S, & Han HR. Facilitators of and barriers to mHealth adoption in older adults with heart failure. *Comput Inform Nurs*. 2018 Aug;36(8):376–382.
doi: 10.1097/CIN.0000000000000442. <http://europepmc.org/abstract/MED/29742549>

Carr, D., & Komp, K. (Eds.). (2011). *Gerontology in the Era of the Third Age. Implications and Next Steps*. New York: Springer

Chaffin, A., & Harlow, S. (2005). Cognitive Learning Applied to Older Adult Learners and Technology. *Educational Gerontology*, 31(4), 301-329.

Cheung, R., & Vogel, D. (2013). Predicting user acceptance of collaborative technologies: An extension of the technology acceptance model for e-learning. *Computers & Education*, 63, 160-175.

Choi NG, Dinitto DM. The digital divide among low-income homebound older adults: internet use patterns, eHealth literacy, and attitudes toward computer/internet use. *J*

Chou, W., Lai, Y., & Liu, K. (2013). User requirements of social media for the elderly: A case study in Taiwan. *Behavior & Information Technology*, 32(9), 920-937.

Clarke et al, 2003). Clarke, A., Englebright, L., & National Institute of Adult Continuing Education (England and Wales). (2003), *ICT: the new basic skill*. Leicester: NIACE.

Cody, M. J., Dunn, D., Hoppin, S., & Wendt, P. (1999), Silver surfers: Training and evaluating Internet use among older adult learners. *Communication Education*, 48, 269-286.

Coelho, J., & Duarte, C. (2016). A literature survey on older adults' use of social network services and social applications. *Computers in Human Behavior*, 58, 187-205.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (Μτφρ. Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθαρά, Μ. Φιλοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Coleman, G., Gibson, L., Hanson, V. L., Bobrowicz, A., & McKay, A. (2010). Engaging the disengaged: How do we design technology for digitally excluded older adults? *8th ACM Conference on Designing Interactive Systems, Denmark*, from: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1858202&dl=ACM&coll=DL&CFID=269386876&CFTOKEN=32475007>

Czaja, S. J., Charness, N., Fisk, A. D., Hertzog, C., Nair, S. N., Rogers, W. A., & Sharit, J. (2006), Factors predicting the use of technology: findings from the Center for Research and Education on Aging and Technology Enhancement (CREATE). *Psychology and Aging*, 21(2), 333.

Department of Health, 2009: 3. Ημερομηνία πρόσβασης στις 09/12/2023 από: Department of Health. Telecare services for older people. Produced by COI for the

Erfurt, J., Peppes, A. & Purdy, M. (2012). «The Seven Myths of Population Aging», Accenture, Φεβρουάριος 2012.

Escuder-Mollon, P., & Esteller-Curto, R. (2013), *Seniors in the Knowledge Society: context, practises and innovation.*, Ανακτήθηκε στις 7-1-2024 από:

generationen.oehunigraz.at/files/2012/09/SeniorsKS-The-Knowledge-Society-projektdocumentation-v-04x.pdf

European Commission, Digital Economy and Society Index (2020): Human capital, 2020

Eurostat (2016). *A look at the lives of the elderly in the EU today*. Retrieved November 5, 2017, from <http://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/elderly/index.html>

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια» 2000-2006. ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗ “ΤΗΛΕΚΡΑΤΗΣΗ – ΤΗΛΕΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ”, Το έργο χρηματοδοτήθηκε κατά 75 % από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και κατά 25 % από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια 2000-2006», σελ. 26. http://www.ygeia-pronoia.gr/Uploads/meletes/19_thlekrathsh_thleeidopoihsh.pdf

Field, TS. Gilman, B.H. Subramanian, S. Fuller, J.C., Bates, D.W. & Gurwitz. (2005) JH. The costs associated with adverse drug events among older adults in the ambulatory setting. *Medical Care* 2005, 43(12): 1171–1176. [PubMed: 16299427]

Gatto, S., & Tak, S. (2008). Computer, Internet, and E-mail use among Older Adults: Benefits and Barriers. *Educational Gerontology*, 34(9), 800-811.

Giddens, A., & Griffiths, S. (2006). *Sociology* (5th edition). Cambridge: Polity Press

Gilster, P. (1997). *Digital Literacy*. New York: Wiley.

González, A., Ramírez, M., & Viadel, V. (2012). Attitudes of the Elderly Toward Information and Communications Technologies. *Educational Gerontology*, 38(9), 585-594.

Goodman, J. Syme, A. & Eisma, R. Older adults' use of computers: a survey. *HCI* 2003.

Hagley, B. (2005). *65 and the Third Age Essential*. South Africa: New Africa Books.

He, W., Goodkind, D., & Kowal, P. R. (2016). *An aging world: 2015*. United States Census Bureau. from <https://www.census.gov/content/dam/Census/library/publications/2016/demo/p95-16-1.pdf>

Heart, T. and Kalderon, E. (2013) Older adults: Are they ready to adopt health-related ICT?, *International journal of medical informatics*. 82(11), 209-231

Heinz, M., Martin, P., Margrett, J.A., Yearns, M., Franke, W., Yang, H.I., Wong, J. and Chang, C.K. (2013) Perceptions of technology among older adults. *J. Gerontol. Nurs*, 39 (1), pp. 42-51.

Hernández-Encuentra, E., Pousada, M., & Gómez-Zúñiga, B. (2009). ICT and Older People: Beyond Usability. *Educational Gerontology*, 35(3), 226-245.

Hopf, C. (2004). Research ethics and qualitative research. In U. Flick, E. von Kardorff & I. Steinke (eds). *A companion to qualitative research* (pp. 335-339). London: Sage Publications.

Howitt, D. (2010). *Introduction to qualitative methods in psychology*. Harlow: Pearson Education Limited.

Humberstone, B. (Ed.). (2010). *Third Age and Leisure Research: Principles and Practice*. Eastbourne: Leisure Studies Association. Ανακτήθηκε 3 Ιαν. 2024, από [http://www.academia.edu/1103574/Third Age and Leisure Research Principles and Practice#](http://www.academia.edu/1103574/Third_Age_and_Leisure_Research_Principles_and_Practice#)

Jimoyiannis, A., & Gravani, M. (2011). Exploring adult digital literacy using learners' and educators' perceptions and experiences: The case of the second chance schools in Greece. *Journal of Educational Technology & Society*, 14(1), 217.

Kim KJ, & Sundar SS. Does screen size matter for smartphones? Utilitarian and hedonic effects of screen size on smartphone adoption. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2014 Jul;17(7):466–473. doi: 10.1089/cyber.2013.0492. <http://europepmc.org/abstract/MED/24694112>

Klimezuk, A. (2013). Universities of the Third Age in Poland. Emerging Model for 21st Century. *Journal of Education, Psychology and Social Sciences*, 1(2), 8-14.

Kotwal AA, Holt-Lunstad J, Newmark RL, Cenzer I, Smith AK, Covinsky KE, Escueta DP, Lee JM, Perissinotto CM. Social isolation and loneliness among San Francisco Bay area older adults during the COVID-19 shelter-in-place orders. *J Am Geriatr Soc*. 2021 Jan 09;69(1):20–29. doi: 10.1111/jgs.16865. <http://europepmc.org/abstract/MED/32965024>

- Lagana, L. (2008). Enhancing the attitudes and self-efficacy of older adults toward computers and the Internet: Results of a pilot study. *Educational Gerontology*, 34(9), 831–843.
- Lam, J., & Lee, M. (2007). Investigating the Role of Internet Self-Efficacy in the Elderly's Learning of ICT in Hong Kong, China: A Two-Part Study. *Journal of Technology in Human Services*, 25(1-2), 159-176.
- Laslett, P. (1987). The emergence of the third age. *Ageing and Society*, 7(2), 133-160.
- Lawhon, T., Ennis, D., & Lawhon, D. C. (1996). Senior adults and computers in the 1990s. *Educational Gerontology*, 22(2), 193–201.
- Lim, C. S. C. (2010). Designing inclusive ICT products for older users: taking into account the technology generation effect. *Journal of Engineering Design*, 21(2-3), 189-206.
- Macionis, J., & Plummer, K. (2008). *Sociology: A Global Introduction* (4th edition). England: Pearson Education.
- Madden, G. and Savage, S. (2000), Some economic and social aspects of residential Internet use in Australia. *Journal of Media Economics*, 13, 3, 171–85.
- Magsamen-Conrad, K., Upadhyaya, S., Joa, C. Y., & Dowd, J. (2015). Bridging the divide: Using UTAUT to predict multigenerational tablet adoption practices. *Computers in human behavior*, 50, 186-196.
- McGreal, R. and Elliott, M. (2004), Technologies of online learning, in T. Andeson, and F. Elloumi, (Eds) *Theory and Practice of Online Learning*, Athabasca University.
- McNair, S. (2006). ICT in non-formal and adult education: Reflections on the Roundtable. In: *ICT and Learning: Supporting Out-of-School Youth and Adults*. Paris: OECD.
- Milligan C, Roberts C, & Mort M. (2011). Telecare and older people: Who cares where? *Social Science & Medicine* 2011, 72: 347, 349-350
- Mitzner, T., Boron, J., Fausset, C. B., Adams, A., Charness, N., Czaja, S., Dijkstra, K., Fisk, A., Rogers, W., & Sharit, J. (2010). Older adults talk technology: Technology usage and attitudes. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1710–1721.

Morrell, R. w., Mayhorn, C. B., & Bennett, J. (2000), A survey of World Wide Web use in middle-aged and older adults. *Human Factors*, 42,175-182.

Morris, A., Goodman, J., & Brading, H. (2007). Internet use and non-use: Views of older users. *Universal Access in the Information Society*, 6(1), 43–57.

Morrow-Howell, N, Galucia, N, & Swinford, E. (2020). Recovering from the COVID-19 pandemic: a focus on older adults. *J Aging Soc Policy*. 2020 Apr 26;32(4-5):526–535. doi: 10.1080/08959420.2020.1759758.

Morrow-Howell, N., Hinterlong, J., & Sherraden, M. (Eds.). (2001). *Productive aging: A conceptual framework*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Pan S, Jordan-Marsh M. Internet use intention and adoption among Chinese older adults: from the expanded technology acceptance model perspective. *Comput Hum Behav*. 2010 Sep;26(5):1111–1119. doi: 10.1016/j.chb.2010.03.015.

Pinkard, N. (2005) How the perceived masculinityand/or femininity of software applica-tions influences students' software preferences. *Journal of Educational Computing Re-search*. 32, pp. 57–78.

Prifti, E. (2011), The University With a Soul. University of Vlora and the reforms that revolutionized standards of student enrollment, training, and advancement in albanian higher education. *Romanian Journal for Multidimensional Education*, 3(6), 61-71.

Rodriguez & Wilson (United Nations on Trade and Development, 2003

Rosenthal, R. L. (2008). Older computer-literate women: Their motivations, obstacles, and paths to success. *Educational Gerontology*, 34(7), 610–626.

Rowles, G., & Manning, L. (2011). Experiencing the Third Age: The Perspective of Qualitative Inquiry. In: Carr, D., & Komp, K. (Eds.), *Gerontology in the Era of the Third Age. Implications and Next Steps*. New York: Springer.

Sampsas, H (2004). Technology Nurtured – Collectives in Maintaining and Implementing Technology for Elderly Care. *Science Studies* 2004, Vol. 17, No.2: 23.

Ημερομηνία πρόσβασης στις 11/01/2024 από:
<http://www.sciencetechnologystudies.org/system/files/Hyysalo.pdf>

Saunders, E. J. (2004). Maximizing computer use among the elderly in rural senior centers. *Educational Gerontology*, 30(7), 573–585.

Sayago, S., & Blat, J. (2010). Telling the story of older people e-mailing: An ethnographical study. *International Journal of Human-Computer Studies*, 68, 105-120.

Selwyn, N. (2004). The information aged: A qualitative study of older adult's use of information and communications technology. *Journal of Aging Studies*, 18, 369–384.

Smartphone usage in the United Kingdom (UK) 2012-2020, by age. *Statistica*. 2021. [2022-02-25]. <https://www.statista.com/statistics/300402/smartphone-usage-in-the-uk-by-age/>

Smith, M.L. Steinman, L.E. & Casey E.A. (2020). Combatting social isolation among older adults in a time of physical distancing: the COVID-19 social connectivity paradox. *Front Public Health*. 2020 Jul 21;8:403. doi: 10.3389/fpubh.2020.00403.

Son, H., Park, Y., Kim, C., & Chou, J. (2012). Toward an understanding of construction professionals' acceptance of mobile computing devices in South Korea: An extension of the technology acceptance model. *Automation in Construction*, 28, 82-90.

Statistica. (2021). *Smartphone usage in the United Kingdom (UK) 2012-2020, by age*. [2023-12-27]. <https://www.statista.com/statistics/300402/smartphone-usage-in-the-uk-by-age/>

Statistika (2014). *Distribution of internet users worldwide as of November 2014, by age group*. *The Statistics Portal*. Ανακτήθηκε 3 Νοεμ. 2023, από <http://www.statista.com/statistics/272365/age-distribution-of-internet-users-worldwide/>

Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (2013). *The fascination of the ageing process*. Retrieved from http://www.share-project.org/fileadmin/SHARE_Brochure/share_broschuere_web_final.pdf

Teo, T. (2001), Demographic and motivation variables associated with Internet usage activities. *Internet Research-Electronic Networking Applications and Policy*, 11, 2, 125–37.

Thayer, S. E., & Ray, S. (2006). Online communication preferences across age, gender, and duration internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 9(4), 432–440.

United Nations Population Fund (2012). *Ageing in the twenty-first century: a celebration and a challenge*. New York: United Nations Population Fund. Retrieved from <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Ageing%20report.pdf>

Vaportzis, E., Martin, M. and Gow, A. J. (2017) A Tablet for healthy ageing: the effect of a tablet computer training intervention on cognitive abilities in older adults. *Am. J. Geriatr. Psychiatry*, 25 (8), pp. 841-851. Διαθέσιμο online στο: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5444526/> στις 09/02/2019

Vina J, Borrás C, Miquel J. (2007), Theories of ageing. *IUBMB Life* 2007;59:249-54. *IUBMB Life*, 59(4 – 5): 249 – 254

Vogels, E.A. (2021). Digital divide persists even as Americans with lower incomes make gains in tech adoption. *Pew Research Center*. 2021. Jun 22, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/06/22/digital-divide-persists-even-as-americans-with-lower-incomes-make-gains-in-tech-adoption/>

Vonser, H., Bobek, S., Kokol, P., & Krecic, M. (2016). Attitudes of active older Internet users towards online social networking. *Computers in Human Behavior*, 55, 230-241.

Weiss, R., & Bass, S. (Eds.). (2002). *Challenges of the Third Age: Meaning and purpose in later life*. New York: Oxford University Press.

White, H., McConnell, E., Clipp, E., Bynum, L., Teague, C., Navas, L., Craven, S. and Halbrecht, H. (1999), Surfing the net in later life: a review of the literature and pilot study of computer use and quality of life. *Journal of Applied Gerontology*, 18, 3, 358-73

Wilkowska, W., & Ziefle, M. (2009). Which factors form older adults' acceptance of mobile information and communication technologies?. *HCI and Usability for e-Inclusion*, 81-101.

Wilson, K. R., Wallin, J. S. and Reiser, C. (2003) Social stratification and the digital divide. *Social Science Computer Review*, Rev. 21, pp. 133–143

World Health Organization (2011, October). *Global health and ageing*. Ανακτήθηκε 30 Δεκ. 2023, από http://www.who.int/ageing/publications/global_health/en/index.html
www.dh.gov.uk/publications

Xie B, Charness N, Fingerman K, Kaye J, Kim MT, Khurshid A. When going digital becomes a necessity: ensuring older adults' needs for information, services, and social inclusion during COVID-19. *J Aging Soc Policy*. 2020 Jun 06;32(4-5):460–470. doi: 10.1080/08959420.2020.1771237. <http://europepmc.org/abstract/MED/32507061>

Xie, B, Charness, N, Fingerman, K, Kaye, J, Kim, M.T, & Khurshid A. When going digital becomes a necessity: ensuring older adults' needs for information, services, and social inclusion during COVID-19. *J Aging Soc Policy*. 2020 Jun 06;32(4-5):460–470. doi: 10.1080/08959420.2020.1771237. <http://europepmc.org/abstract/MED/32507061>

Yann Le Galès, Le Figaro, 27 Απριλίου 2012

Yfantopoulos J. (2001). *The "Social" Quality of Life*. Archives of Hellenic Medicine 2001, 18: 108-113, Ημερομηνίας πρόσβασης 18/012/2023 από: http://ejst.teiath.gr/issue_17/theofilou_17.pdf

Zickuhr K. and Madden M. (2012) Older adults and internet use, *Pew Research Center's Internet & American Life Project*. Διαθέσιμο online στο:

Zylka, J., Christoph, G., Kroehne, U., Hartig, J., & Goldhammer, F. (2015). Moving beyond cognitive elements of ICT literacy: First evidence on the structure of ICT engagement. *Computers in Human Behavior*, 53, 149-160.

Αθανασοπούλου, Γ. (2017). Η βελτίωση της ζωής των ατόμων Τρίτης Ηλικίας μέσω της επιμόρφωσης στις νέες τεχνολογίες. Διπλωματική εργασία. Πάτρα: ΕΑΠ.

Αλεξίου Θ., (1999), Περιορισμοί και ενσωμάτωση: Η κοινωνική Πολιτική ως Μηχανισμός Ελέγχου και Κοινωνικής Πειθάρχησης. Αθήνα: Παπαζήσης

Αναστασιάδου, Β. (2015). Χαρακτηριστικά Ηλικιωμένων Ατόμων. Στο Β. Αναστασιάδου, Ο. Νάκα, Ο. Παντελίδου-Παπαδοπούλου, Δ. Σακελλάρη, Β. Τοπίσογλου & Δ. Τορτοπίδης (Επιμ.) Διαχείριση σύνθετων καταστάσεων στα πλαίσια της γηριατρικής οδοντιατρικής (ηλεκτρ. Βιβλ.) Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <http://hdl.handle.net/11419/3377>

Βεργίδης, Δ. (2001). Δια βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Στο: Κ. Π. Χάρης, Ν. Β. Πετρουλάκης & Σ. Νικόδημος (Επιμ.) *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και δια βίου μάθηση: Διεθνής εμπειρία και ελληνική προοπτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Βλαχάβας, Ι., Δαγδιλέλης, Β., Ευαγγελίδης, Γ., Παπαδόπουλος, Γ., Σατρατζέμη, Μ. & Ψύλλος, Δ. (2004), *Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Ελληνική Εκπαίδευση: Απολογισμός και Προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Βολάκου, Κ. (2012). *Τα κίνητρα συμμετοχής των ατόμων της τρίτης ηλικίας σε προγράμματα εκπαίδευσης. Η περίπτωση των ΚΑΠΗ / ΕΔΑΠΕ των δήμων Κερατσινίου – Δραπετσώνας και Κορυδαλλού. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (2013) *Εθνικό Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης 2013-2015, Στρατηγικό Πλαίσιο*, Αθήνα: Γ.Γ.Δ.Β.Μ

Γραβάνη, Μ., & Μαρμαρινός, Ι. (2008). Σύγχρονες τάσεις στη διά βίου εκπαίδευση στην Ελλάδα: Η περίπτωση της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ). *Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων*, 16, 26-31.

ΕΛΣΤΑΤ. (2022). Έρευνα Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας από Νοικοκυριά και Άτομα, έτους 2022.

Ζαρίφης, Γ. (2011). Συμμετοχή ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Κριτική αποτίμηση των βασικότερων ερευνητικών και θεωρητικών προσεγγίσεων. *Επιστήμες Αγωγής*, 3, 21-45.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική

Καραλής, Θ. (2013). *Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου εκπαίδευση*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ – ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου 2016, από <http://www.imegsevee.gr/attachments/article/662/MELETH%20INEGSEE-IMEGSEVEE.pdf>.

Καστενμπάουμ, Ρ. (1982), *Η Τρίτη ηλικία*, Αθήνα: Ψυχογίος

Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Κόμης, Β. (2004) *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.

- Κουτσολιάκου, Μ. (2009). Οι Δομές Τηλεϊατρικής στην Ελλάδα και η επάρκειά τους
- Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. (1999). *Θέματα Γηροψυχολογίας και Γεροντολογίας*. Αθήνα:
- Λαζακίδου Α. Α, & Λαζακίδου Α. Γ. (2004), “Νέες δυνατότητες & προοπτικές στην
- Λαζαρίδου, Τ. (2010). Η Εκπαίδευση στην Τρίτη Ηλικία. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Μέσσιου Γ. Αλεξίου. (2011). Επισκόπηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών που στοχεύουν στην παράταση της Ανεξάρτητης Διαβίωσης των Ηλικιωμένων, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τομέας Μετάδοσης Πληροφορίας και Τεχνολογίας Υλικών. Αθήνα.
- Μπίκος Γ. Κ. (1995), *Εκπαιδευτικοί και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη
- Παναγιωτάκης Γ. (2008), Εκπαιδευτικές ανάγκες στην τρίτη ηλικία: τάσεις προοπτικές και διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών του ΚΑΠΗ, Ηράκλειο: Κρουσώνα
- Παπαδάκης, Σ.Ε. (2010). *Προσέγγιση των αιμοκαθαιρόμενων νεφροπαθών και των*
- Πασχαλίδου, Μ.Ε. (2009) Χρήση μεθόδων εναλλακτικής επικοινωνίας και αξιοποίηση της υποστηρικτικής τεχνολογίας σε άτομα/παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες – μια πιλοτική έρευνα, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Θεσσαλονίκη 2009, σελ.25.
- πασχόντων με Β-μεσογειακή αναιμία, σε ένα γενικό νοσοκομείο της Κρήτης και*
- Πατσή, Σ. (2013)** *Η χρήση της τεχνολογίας από τους ηλικιωμένους της περιφέρειας Θεσσαλίας και οι στάσεις και οι απόψεις για το σύστημα υγείας τους*. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Πρόκου, Ε. (2009). *Εκπαίδευση ενηλίκων και δια βίου μάθηση στην Ελλάδα*. Αθήνα: Διόνικος.
- Σιμόν ντε Μπωβουάρ. Τα γηρατειά «Είναι οι γέροι ανθρώπινα πλάσματα». Γλάρος: Αθήνα: 1970.
- Σπαντιδέας Σ. Σωματική δραστηριότητα και διατροφικές συνήθειες σε σχέση με παράγοντες καρδιαγγειακού κινδύνου στην Τρίτη ηλικία. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας Διατροφής, Αθήνα, Φεβρουάριος 2010:

Τσαγκάρης, Α. (2010). *Η εκπαίδευση ατόμων τρίτης ηλικίας στη χρήση νέων τεχνολογιών. Κίνητρα και Δυσκολίες. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Τσινάρη Κ. (2011), *Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και η αλλαγή του ρόλου του εκπαιδευτικού*. Ερευνητική Ανακοίνωση. *εκπαίδευσης (Πρακτικά) 2ο Πανελλήνιο Υγεία 2003*, 36: 4-7,

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΠΡΩΤΟΚΟΛΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Α΄ Μέρος (Προσωπικά Στοιχεία)

(α) Φύλο

(β) Χρονολογία γέννησης

(γ) Τόπος διαμονής

(δ) Οικογενειακή κατάσταση

(ε) Μορφωτικό επίπεδο

(στ) Οικονομική κατάσταση

(ζ) Ενδιαφέροντα

(Σχέση με τις ΤΠΕ)

(α) Έχετε εμπειρία με tablet,

(β) Χρήση κινητού τηλεφώνου,

(γ) Χρήση κινητού τύπου smartphone,

(δ) Γνώση υπολογιστή

Ενότητα 1η: Αφορά την χρήση και την γνώση της τεχνολογίας και η σχέση της με την ποιότητα ζωής του ατόμου

1. Χρησιμοποιείτε την τεχνολογία για ηλεκτρονικές πληρωμές, παραγγελίες, χρήση ATM, χρήση ακουστικών βαρηκοΐας, την χρήση διαφόρων ηλεκτρικών συσκευών; Εξηγήστε.

Αν όχι, γιατί;

2. Αξιολογήστε την επίδραση της τεχνολογίας στην ζωή του ατόμου (π.χ. πρόσβαση online στο ατομικό ιατρικό αρχείο, κλείσιμο ραντεβού online με ιατρό, αναζήτηση εγγράφων, υποβολή αιτήσεων κτλ.). Εξηγήστε.

3. Αντιλαμβάνεστε το διάβασμα των οδηγιών χρήσης συσκευών, την χρήση μέσων ενημέρωσης; Εξηγήστε.

4. Έχετε υπολογιστή ή άλλη συσκευή (τηλεόραση, smartphone, tablet, laptop κτλ.) με πρόσβαση στο διαδίκτυο στο σπίτι σας; αν ναι πώς αποκτήθηκαν και πόσο συχνά χρησιμοποιείται τους Η/Υ και το διαδίκτυο στην καθημερινότητά σας (χρόνος που διατίθεται στην καθημερινότητα για εργασίες, social media, διασκέδαση). Εξηγήστε.

Αν όχι γιατί και πως εξυπηρετήστε αν χρειαστεί;

5. Για ποιους λόγους αποφασίσατε να μάθετε και να χρησιμοποιείτε υπολογιστή ή παρόμοιες συσκευές; έπρεπε ίσως να καλύψετε κάποιες ελλείψεις (παραδείγματα);

6. Με τι σας αρέσει να ασχολείστε στον υπολογιστή ή παρόμοιες συσκευές; τι σας εντυπωσιάζει και σας ευχαριστεί με τι ασχολείστε (θεματολογία περιεχόμενο ιστοσελίδων). Εξηγήστε.

7. Θεωρείται ότι τα άτομα της ηλικίας σας πρέπει να γνωρίζουν να χειρίζονται ηλεκτρονικό υπολογιστή ή παρόμοιες συσκευές και να αξιοποιούν τις υπηρεσίες του διαδικτύου; Εξηγήστε.

8. Εάν κάποιος δεν γνωρίζει την χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και την περιήγηση στο διαδίκτυο είναι ηλεκτρονικά αναλφάβητος; Εξηγήστε

9. Θα συστήνονταν σε άτομα της ηλικίας σας να εκπαιδευτούν στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών ή παρόμοιων συσκευών και αν ναι για ποιο λόγο; αν όχι

γιατί; Εξηγήστε.

10. Η εμπειρία σας έως σήμερα στην ενασχόληση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο πώς θα την περιγράφατε; Εξηγήστε.

11. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε έως τώρα στην ενασχόληση ίσως με τις νέες τεχνολογίες, τους υπολογιστές και το διαδίκτυο; Εξηγήστε.

Ενότητα 2

12. Έχει επηρεάσει τη ζωή σας η ενασχόληση σας με τις νέες τεχνολογίες και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή; Εξηγήστε.

13. Η Τεχνολογία οι Η/Υ και το διαδίκτυο συνεισφέρουν στην καθημερινότητά σας και αν ναι εξηγήστε μας με κάποιο παράδειγμα και αν όχι γιατί;

14. Το περιβάλλον σας οικογενειακοί φίλοι ασχολούνται με τις νέες τεχνολογίες, τους υπολογιστές και το διαδίκτυο; πώς αντιδρούν όταν ασχολείστε εσείς, σχολιάζουν θετικά ή αρνητικά, σας επηρέασε καθόλου αυτό; Εξηγήστε.

15. Έχει αλλάξει η εικόνα που είχατε για τον εαυτό σας από τη στιγμή που ασχολήθηκες με υπολογιστές και τις νέες τεχνολογίες; Εξηγήστε.

16. Ποιο κομμάτι των νέων τεχνολογιών σας έχει εντυπωσιάσει περισσότερο και θέλετε να ασχοληθείτε επισταμένως με αυτό; Εξηγήστε.

Ενότητα 3

17. Ποια ήταν τα συναισθήματά σας όταν πρώτο χρησιμοποιήσατε νέες τεχνολογίες και ποια είναι τώρα; Εξηγήστε.

18. Έχετε υπόψιν στις νέες τεχνολογίες κάποια προγράμματα, κάποιες πλατφόρμες (π.χ. τικ-τοκ, κτλ.) που υπάρχουν και θα θέλατε να ασχοληθείτε με αυτά; Εξηγήστε.

19. Χρειάζεται σε κάποια στιγμή βοήθεια για τους Η/Υ και το διαδίκτυο και αν ναι σε ποιους απευθύνεστε για βοήθεια; Εξηγήστε.

20. Θα επιθυμούσατε κάποιες δυνατότητες να υπάρχουν στους υπολογιστές ή να είναι προσιτές για την καλύτερη χρήση; Εξηγήστε.

21. Εμπόδια - προβλήματα σχετικά με την ένταξη/πρόσβαση της τρίτης ηλικίας στις νέες τεχνολογίες. Εξηγήστε.

22. Έχετε εκπαιδευτεί στη χρήση του Η/Υ;

Σχόλιο: Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να σχολιάσετε επιπλέον στη συζήτησή μας;

